

České vydání

Informace a oznámení

Ročník 61
11. dubna 2018

Obsah

I Usnesení, doporučení a stanoviska

STANOVISKA

Evropský hospodářský a sociální výbor

530. plenární zasedání EHSV ve dnech 6. a 7. PROSINCE 2017

2018/C 129/01	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Nerovné rozdělení bohatství v Evropě: rozdíly mezi členskými státy z hlediska zisku a práce (stanovisko z vlastní iniciativy)	1
2018/C 129/02	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Udržitelné systémy sociálního zabezpečení a sociální ochrany v digitálním věku (stanovisko z vlastní iniciativy)	7
2018/C 129/03	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Spolupráce s občanskou společností při prevenci radikalizace mladých lidí (stanovisko z vlastní iniciativy)	11
2018/C 129/04	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Příspěvek občanské společnosti k vypracování komplexní politiky EU v oblasti potravin (stanovisko z vlastní iniciativy)	18
2018/C 129/05	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Klíčová úloha obchodu a investic při plnění a provádění cílů udržitelného rozvoje (stanovisko z vlastní iniciativy)	27
2018/C 129/06	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Výhody komunitně vedeného místního rozvoje (CLLD) pro integrovaný místní rozvoj a integrovaný rozvoj venkova (průzkumné stanovisko)	36

III Přípravné akty

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

530. plenární zasedání EHSV ve dnech 6. a 7. PROSINCE 2017

2018/C 129/07	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Iniciativa na podporu rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem pracujících rodičů a pečujících osob [COM(2017) 252 final] a k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU [COM(2017) 253 final – 2017/0085 (COD)]	44
2018/C 129/08	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Program rozvoje evropského obranného průmyslu [COM(2017) 294 final]	51
2018/C 129/09	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vznik Evropského obranného fondu [COM(2017) 295 final]	58
2018/C 129/10	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k sdělení Komise ze dne 28. dubna 2017 – Sdělení Komise o přístupu k právní ochraně v oblasti životního prostředí [C(2017) 2616 final]	65
2018/C 129/11	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2006/1/ES o užívání vozidel najatých bez řidiče pro silniční přepravu zboží [COM(2017) 282 final – 2017/0113 (COD)]	71
2018/C 129/12	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o statistice železniční dopravy [COM(2017) 353 final – 2017/0146 (COD)]	75
2018/C 129/13	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Obnovené partnerství se zeměmi Afriky, Karibiku a Tichomoří [JOIN(2016) 52 final]	76
2018/C 129/14	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Iniciativa pro udržitelný rozvoj modré ekonomiky v západním Středomoří [COM(2017) 183]	82
2018/C 129/15	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Akční plán pro přírodu, lidi a hospodářství [COM(2017) 198 final]	90
2018/C 129/16	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU, Euratom) č. 1141/2014 ze dne 22. října 2014 o statusu a financování evropských politických stran a evropských politických nadací [COM(2017) 481 final – 2017/0219 (COD)]	96
2018/C 129/17	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) č. 1303/2013, pokud jde o změny výše prostředků na hospodářskou, sociální a územní soudržnost a prostředků v rámci cíle Investice pro růst a zaměstnanost a v rámci cíle Evropská územní spolupráce [COM(2017) 565 final – 2017/0247 COD]	98

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

STANOVISKA

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

530. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EHSV VE DNECH 6. A 7. PROSINCE 2017

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Nerovné rozdělení bohatství v Evropě: rozdíly mezi členskými státy z hlediska zisku a práce**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2018/C 129/01)

Zpravodaj: **Plamen DIMITROV**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	22. 9. 2016
Právní základ	Čl. 29 odst. 2 jednacího řádu Stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná specializovaná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato ve specializované sekci	7. 9. 2017
Přijato na plenárním zasedání	6. 12. 2017
Plenární zasedání č.	530
Výsledek hlasování	188/30/23
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV se domnívá, že nerovnosti v oblasti příjmů a bohatství v EU se staly hospodářským a sociálním problémem, který je třeba řešit pomocí příslušných opatření na vnitrostátní úrovni a s podporou ze strany EU. Musíme klást větší důraz na nerovnosti v oblasti příjmů, ať již v Evropě, nebo po celém světě. EHSV zdůrazňuje, že je nutné věnovat pozornost také nerovnosti v oblasti bohatství, která má mnohem proměnlivější funkci a mnohem dlouhodobější účinek. To znamená, že je třeba vyjasnit příčiny těchto nerovností a faktory, které je určují, a formulovat možnosti jejich řešení.

1.2 Je třeba provést pečlivou analýzu a posouzení přesné povahy rozdělení bohatství v EU a přijmout včasné preventivní opatření, která by předešla takovým nepříznivým důsledkům, jakými jsou rychlý úbytek „střední třídy“ a stále větší počet lidí spadajících do kategorie „chudých pracujících“ nebo osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením. Tržní hospodářství by nemělo být chápáno pouze jako prostředek k dosažení silného hospodářského růstu, ale také jako jeden z mechanismů, které jsou potřebné pro dosažení cílů významných pro společnost.

1.3 Nejdůležitějším nástrojem, který mají členské státy k dispozici na podporu spravedlivého přerozdělování přidané hodnoty pro společnost jako celek, je daňová politika. Aktivní politiky na trhu práce, jež napomáhají bezproblémovému přechodu mezi vzděláváním, odbornou přípravou a pracovním životem by rovněž měly být ve středu zájmu, jakož i politiky upravující zdanění a sociální transfery. EHSV doporučuje, aby členské státy co nejdříve provedly opatření, která mohou omezit nerovnost a zajistit spravedlivé rozdělení nové přidané hodnoty v celé společnosti.

1.4 EHSV je toho názoru, že je zapotřebí dobře fungující systém sociálních transferů a sociální pomoci. Přerozdělování jakožto kompenzační mechanismus by mělo do značné míry vyplnit mezery v tržním systému. Je třeba vytvořit veřejné statky (sociální infrastrukturu, zařízení pro služby ve veřejném zájmu, atd.) a jejich úloha by měla být považována za prostředek řešení nerovností. Daňové příjmy by měly posunuty od zdanění práce spíše směrem ke zdanění majetku, a to prostřednictvím dědičné daně a daně z kapitálových příjmů.

1.5 Koncentrace bohatství rovněž vede ke koncentraci obrovské moci, která má mnoho podob, včetně narušení hospodářské soutěže. EHSV se domnívá, že intenzivní hospodářský růst je klíčem ke snížení chudoby a nerovnosti v oblasti bohatství. To by mělo být podpořeno lepším využíváním strukturálních fondů a Fondu soudržnosti, podporou podnikání, ochranou hospodářské soutěže, programy na podporu malých a středních podniků a prováděním politik s cílem předcházet diskriminaci žen a osob ve znevýhodněné situaci.

1.6 EHSV má pochybnosti ohledně účinnosti stávající politiky EU v rámci strategie Evropa 2020, která klade zvláštní důraz na problematiku chudoby. Zde je zapotřebí vhodnější politická podpora, která by členským státům poskytla dostatečnou oporu při řešení zhoršujících se trendů v oblasti nerovnosti. Je zapotřebí podniknout ráznější kroky v boji proti chudobě, která za několik posledních let v absolutním měřítku narostla⁽¹⁾. Je třeba stanovit politiky na nadnárodní evropské úrovni, které budou podporovat inkluzivnější růst za využití integrovaného přístupu. Evropský pilíř sociálních práv by měl být daleko intenzivněji provázán s evropským semestrem, a evropské semestry by pak měly být v souladu se strategií Evropa 2020, a to s cílem účinně dosáhnout v nich stanovených celoevropských a vnitrostátních cílů.

1.7 Spolu s tím jsou zapotřebí cílená opatření trhu práce související se sociální ochranou. Vzhledem k tomu, že není vždy možné ochránit pracovní místa, která se velmi dynamicky mění, je nutné se zaměřit na podporu zaměstnanosti a ochranu pracovníků. Je velmi důležité mít minimální sociální standardy, které zaručí důstojnou mzdu a pracovní podmínky. Důraz by měl být kladen na usnadnění změn v pracovním životě a zaručení jednotných pracovních a sociálních práv včetně práva na vstup do odborové organizace a práva na kolektivní vyjednávání.

1.8 EHSV je přesvědčen, že musí být zaveden transparentní mechanismus, který bude systematicky monitorovat údaje o všech příjmech a bohatství a poskytne i možnost konsolidace těchto údajů. To na jedné straně zlepší správu a na straně druhé usnadní shromažďování statistických informací o rozložení bohatství v členských státech. Důležitou úlohu by zde mělo sehrát zřízení registru akcionářů – společností na evropské úrovni.

2. Souvislosti

2.1 Nerovné rozdělení bohatství v Evropě má dlouhou historii. Jedná se o historický proces, který neustal ani po vytvoření eurozóny, protože se neustále objevují vnitřní a vnější nerovnováhy způsobené různými úrovněmi faktorů hospodářské konkurenceschopnosti. K těmto faktorům patří aspekty cen a nákladů, které jsou v současné době vyostřeny zásadními politickými problémy, kterým EU čelí, jako je terorismus, populismus, volby v členských státech, a pokud jde o hospodářství, lze uvést nízké investice, pomalý růst, vysokou nezaměstnanost, demografické změny a pozici Evropy v rámci nového globálního soupeření o moc z hlediska obchodu a digitalizace.

2.2 Je třeba jasně rozlišovat mezi nerovnostmi z hlediska příjmů a nerovnostmi z hlediska bohatství, neboť nerovnosti týkající se bohatství mají dlouhodobější účinek, a je tudíž nutné se jimi zabývat do větší hloubky. Bohatství je systematicky rozdělováno nerovnoměrněji než příjmy. Hospodářské subjekty mohou mít velmi často relativně podobné příjmy, ale mohou se zásadně lišit v oblasti bohatství, a to z řady důvodů nepeněžní či altruistické povahy, důvodů spojených s dědictvím a dalších. Zaměříme-li se na nerovnosti v bohatství, získáme tudíž objektivnější pohled na reálné peněžní rozdíly mezi občany EU.

⁽¹⁾ Příklad uvádí Salverda a kol. (2013, tabulky 2.3 a 5.2).

2.3 EHSV zastává názor, že hospodářský vývoj v Evropě nabírá na dynamice a je výzvou pro instituce a jejich schopnost udržet se změnami krok. Tato otázka je také zvláště aktuální ve vztahu k debatě o rozdílech v rozvoji mezi členskými státy EU. Existují podstatné rozdíly mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi, mezi západní a východní Evropou, mezi členskými státy v eurozóně a mimo eurozónu, mezi členskými státy schengenského prostoru a mezi členskými státy mimo schengenský prostor.

2.4 EHSV konstatuje, že nerovnost v Evropě z hlediska příjmů a bohatství se od roku 1970 postupně zvyšuje. Celkově by globalizace měla být přínosem z hlediska zmenšování příjmových a materiálních rozdílů mezi zeměmi, v posledních letech se však tento trend obrací. Nejenže výdělek horních 10 % domácností činí přibližně 31 % celkových příjmů, tyto domácnosti navíc drží více než 50 % celkového bohatství v EU-28. Růst bohatství v mnoha zemích předstihl růst HDP, což vedlo ke zvětšujícím se rozdílům⁽²⁾. Tyto rozdíly mají závažné hospodářské, sociální a politické dopady, které vyžadují vážnou veřejnou diskusi a debatu mezi odborníky a politiky na téma způsobu řešení tohoto problému, jakož i politická opatření.

2.5 EHSV je přesvědčen, že existuje reálné riziko, že se problém nerovností může celosvětově zhoršit v důsledku toho, že tempo hospodářského rozvoje v Evropě je mimořádně rychlé a včasné provádění makroekonomické politiky se stává čím dál obtížnější. Zvětšování nerovností v oblasti příjmů a bohatství v posledních desetiletích potvrzuje nárůst Giniho koeficientu, který v zemích OECD vzrostl v průměru z 0,29 v polovině 80. let 20. století na 0,32–0,35 v letech 2013–2015. Trend v jednotlivých zemích EU je podobný⁽³⁾. Je však třeba poznamenat, že v zemích, jako je Bulharsko, Litva a Rumunsko, již koeficient dosáhl kritických hodnot nad 0,37⁽⁴⁾. Navzdory skutečnosti, že je k dispozici velké množství údajů a studií o nerovnosti v příjmech, existuje mnohem méně důkazů o nerovnosti v rozdělení majetku domácností, a to jak v rámci jednotlivých států, tak i mezi nimi. Dodnes totiž neexistují žádné mezinárodní normy, které by vnitrostátní statistické úřady a jiné subjekty vytvářející údaje mohli využít při shromažďování údajů o rozdělení bohatství⁽⁵⁾.

2.6 Je znepokojivé, že z důvodu všeobecné nedůvěry v mnoha evropských ekonomikách nejsou nahromaděné zisky znovu investovány, což vedlo k potlačení hospodářské soutěže, výraznému poklesu investic a nedostatku nových pracovních míst. Thomas Piketty k tomuto nabízí empirické důkazy ve své knize⁽⁶⁾, v níž zkoumá zejména evropské hospodářství. Je-li zisk pouze akumulován a rekapitalizován, nepřispívá k vytváření přidané hodnoty či nárůstu návratnosti zdrojů v reálné ekonomice. Je proto logické, že v EU docházelo po desítky let k prohlubování propasti mezi bohatými a chudými.

2.7 Podle názoru EHSV existuje riziko, že se střední třídy v EU ve střednědobém výhledu dostanou pod tlak. V dohledné budoucnosti bude v důsledku digitalizace a robotizace zanikat čím dál více pracovních míst. Kromě toho mizí i některé druhy profesí, ačkoli v minulosti i současnosti lze nalézt důkazy, že tyto trendy mohou rovněž vytvářet nová pracovní místa a nové profese. Očekává se, že tyto změny, pokud nebudou vhodně řízeny, přispějí k narůstajícím nerovnostem. EHSV je přesvědčen, že je třeba přijmout včasná opatření, která by vyrovnala negativní důsledky toho, co jinak představuje inovativní a obecně společensky prospěšné procesy technologické obnovy.

2.8 EHSV vyjadřuje znepokojení nad tím, že v členských státech je stále větší nepoměr mezi mírou zisku a přidanou hodnotou vytvořenou faktorem práce. To vede k nárůstu nerovností v oblasti bohatství a příjmů v Evropě.

3. Obecné připomínky

3.1 Nerovnosti v oblasti bohatství bývají daleko větší než nerovnosti v příjmech⁽⁷⁾. EHSV zdůrazňuje, že jsou to v první řadě členské státy, kdo má k dispozici odpovídající nástroje, jako jsou programy pro investice, hospodářský růst a vytváření nových pracovních míst, zdanění a sociálních transfery, kterými lze řešit hospodářské a sociální nerovnosti. Nicméně

⁽²⁾ Piketty, *Capital in the Twenty-First Century*, Harvard University Press, 2014, ISBN 978-0674430006.

⁽³⁾ Hospodářská nerovnost, Evropský parlament: Hospodářský a měnový výbor, Výbor pro zaměstnanost a sociální věci, briefing, červenec 2016.

⁽⁴⁾ Eurostat, statistika v oblasti příjmů a životních podmínek 2015.

⁽⁵⁾ OECD Statistics Brief č. 21, červen 2015.

⁽⁶⁾ Piketty, *Capital in the Twenty-First Century*, Harvard University Press, 2014, ISBN 978-0674430006.

⁽⁷⁾ Z kvantitativního hlediska.

existuje prostor i pro činnost na evropské úrovni a evropské orgány by měly k této záležitosti přistupovat s větší vážností, neboť její dopad na skutečný hospodářský cyklus by byl komplexní a daleko dlouhodobější. Stávající politiky se nadále zaměřují více na příjmy než na bohatství.

3.2 Hlavní problém podle názoru EHSV spočívá v tom, že evropská ekonomika vytváří růst, který často nepřináší prospěch finančně znevýhodněným skupinám. Záměrem není v žádném případě bránit fungování tržního hospodářství, které nabízí příležitosti k vytváření bohatství prostřednictvím inovací, zakládání nových podniků a vytváření pracovních míst, což přispívá k hospodářskému růstu, zaměstnanosti a financování systémů sociálního zabezpečení. Nicméně lidé, kteří se nacházejí v dolní části pyramidy přerozdělování bohatství a příjmů, obecně nemají prospěch ani z nově vytvořených pracovních míst. Z toho vyplývá, že společnost bude finančně vyrovnanější, jestliže se politika Evropské unie zaměří na opatření, která budou stále většímu počtu lidí umožňovat, aby se účastnili trhu práce a sdíleli prospěch z inkluzivního hospodářského růstu. V tomto smyslu představuje omezení nerovnosti bohatství a konsolidace dlouhodobého hospodářského růstu dvě strany téže mince.

3.3 EHSV je znepokojen tím, že narůstající akumulace bohatství by mohla ve společnosti vytvořit rentiérský způsob uvažování, v důsledku čehož pak bohatství nebude znovu investováno. Nebude tak přispívat k rozvoji reálné ekonomiky a k zvyšování potenciálního HDP. To je hlavní problém, kterým se Piketty zabývá ve své knize, která je výsledkem patnácti let výzkumu a shromažďování empirických dat o nerovnosti příjmů a bohatství v kapitalistických společnostech. Konečné výsledky ukazují významné rozdíly v rámci EU, ačkoli některé z jeho metod jsou rozporovány. Podle Pikettyho údajů činí roční míra návratnosti kapitálu 4 až 5 %, zatímco roční růst příjmů ve střední Evropě se v důsledku zřetelné různorodosti dotčených států pohybuje v rozmezí 1 až 1,5 %, podle konkrétní země.

3.4 Podle názoru EHSV jsou na odpovídajících úrovních zapotřebí dodatečná opatření v oblastech, jako jsou nadměrná financionalizace, a další koordinace a harmonizace daňové politiky, opatření proti daňovým rájům, daňovým podvodům a únikům, a to s cílem bojovat s dlouhodobými trendy stínové ekonomiky, k nimž patří nesprávně vykázané příjmy podniků, neregistrovaní či skrytí zaměstnanci a „výplaty v obálce“, jakož i opatření pro optimalizaci kombinace daní a jejich relativního významu pro daňové příjmy členských států. Daňové příjmy by měly posunuty od zdanění práce směrem ke zdanění majetku.

3.5 V posledních dvou desetiletích vedla daňová soutěž mezi členskými státy mnohé vlády k tomu, aby prováděly opatření, která změnila přerozdělovací povahu fiskální politiky a podpořila zvýšenou nerovnost. EHSV doporučuje, aby členské státy posoudily nepříznivé dopady daňové politiky a co nejdříve je napravily.

3.6 EHSV zastává názor, že Junckerův plán by měl být přednostně zaměřen na země s největšími nerovnostmi, ať je povaha těchto nerovností jakákoli. Je naprosto nezbytné povzbuzovat zahraniční a domácí investice. To vše je třeba provádět jednotným způsobem v souladu s evropskými právními předpisy a vnitrostátními zvláštnostmi a využití finančních zdrojů by mělo být důsledně monitorováno.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Německo a Rakousko jsou země eurozóny, v nichž jsou nerovnosti v oblasti bohatství nejvýraznější. V Německu má nejbohatších 5 % obyvatelstva v rukou 45,6 % bohatství země a v Rakousku je toto číslo ještě vyšší a činí 47,6 %⁽⁸⁾ ⁽⁹⁾. Tento problém existuje a vývoj je stejný i v zemích, jako je Kypr, Portugalsko, Francie, Finsko, Lucembursko a Nizozemsko⁽¹⁰⁾. To dokládá výraznou různorodost rozložení zdrojů v jednotlivých zemích. Na jedné straně vykazují tyto země nízkou úroveň nerovnosti příjmů, avšak na straně druhé vysokou míru nerovného rozdělení bohatství.

⁽⁸⁾ Eurosystem Household Finance and Consumption Survey, 2010.

⁽⁹⁾ Vermeulen 2016 (ECB WP), odhady na základě seznamů nejbohatších lidí, časopis Forbes.

⁽¹⁰⁾ HFCs 2010; Sierminska and Medgyesi 2013; Holzner, Jestl, Leitner 2015.

4.2 V roce 1910 vlastnilo 10 % obyvatel Evropy 90 % bohatství, přičemž 1 % nejbohatších drželo 50 %. V důsledku dvou světových válek a světové hospodářské krize, které smetly značnou část finančního kapitálu, a různých veřejných politik, jež se vyznačovaly vysoce progresivním zdaněním příjmů a dědictví, omezováním finančních spekulací, zvyšováním platů na úkor kapitálových příjmů apod., se pak nerovnost značně snížila. V 70. a 80. letech 20. století mělo 1 % nejbohatších v rukou 20 % bohatství, dalších 9 % drželo 30 % a střední třída, která představovala 40 %, držela 40 %. Také příjmová nerovnost významně klesla⁽¹¹⁾. Od roku 1980 však začala nerovnost znovu narůstat. V dnešní době soukromý kapitál v rozvinutých zemích v EU-28 činí 500 až 600 % HDP a v Itálii dosahuje až 800 %.

4.3 Podle názoru EHSV představuje podstatný problém i rozdělení bohatství mezi muži a ženami. Nejvíce zasaženy jsou země, jako je Slovensko a Francie, následuje Rakousko, Německo a Řecko. Na Slovensku a ve Francii mají muži více než 75 % bohatství a ženy jen 25 %, a to nehledě na velmi odlišnou rovnováhu mezi muži a ženami v těchto populacích. V Rakousku, Německu a Řecku patří mužům přibližně 55 % bohatství⁽¹²⁾. Je důležité posoudit příčiny takových trendů a to, zda by tento aspekt měl být zahrnut do politiky rovnosti žen a mužů pro celou EU.

4.4 EHSV zastává názor, že způsob rozdělování bohatství má značný význam z hlediska uspokojování potřeb v oblasti vzdělávání, odborné přípravy, celé škály služeb zdravotní péče, bydlení atd. V souladu s evropským sociálním modelem musíme respektovat základní zásady – rovné příležitosti a rovné zacházení, rovnost žen a mužů, zákaz diskriminace a mezigenerační spravedlnost. Strukturální reformy zaměřené na posílení lidského kapitálu jsou důležité pro zlepšení životní úrovně a mohly by také snížit nerovnosti v příjmech a bohatství.

4.5 Přibližně 44 % lidí v eurozóně má nějaký druh dluhu vůči bance či jiné finanční instituci. Situace je lepší než například v USA, kde toto číslo dosahuje 75 %, ale tempo růstu zadluženosti v posledních letech je alarmující⁽¹³⁾. Odpovědnost bankovního systému je také velmi vysoká, neboť bankovníctví by mohlo zajišťovat primární prevenci narůstající obecné zadluženosti ve společnosti. Hlavní pozornost musí být zaměřena na odpovědné chování.

4.6 Zrychlená globalizace během posledních tří desetiletí zvýšila daňové zatížení práce a změnila podíl mezd a kapitálu v hrubém domácím produktu. V důsledku toho klesly mezi rokem 1980 a 2006 ve většině členských států OECD mzdy jakožto podíl HDP v ročním průměru o 0,3 %. Ve stejném období se podíl zisků v HDP zvýšil z přibližně 31 % na 47 % v EU-15⁽¹⁴⁾. EHSV se domnívá, že členské státy a Evropská unie by měly naléhavě provést kroky ke zvrácení tohoto trendu.

4.7 EHSV je znepokojen tím, že v zemích, jako jsou Británie a Francie, se více než 50 % bohatství soustřeďuje v obytných budovách. Na jedné straně to naznačuje nedostatečnou diverzifikaci bohatství. Na straně druhé to znamená, že velká část lidí akumuluje své bohatství z příjmu z nemovitostí. Toto bohatství pak není znovu investováno. Akumuluje se samotná rekapitalizace. Vystává tak otázka kapitálu, který roste mnohem rychleji než přidaná hodnota. Nejnovější zpráva Oxfam⁽¹⁵⁾ odhalila, že bohatství osmi nejbohatších lidí na světě se rovná bohatství, které drží nejchudších 50 % – což vyvolává obecné znepokojení mezi veřejností. Kapitál byl důležitým faktorem v průmyslovém období, stává-li se však sám cílem, ztrácí svůj účel.

V Bruselu dne 6. prosince 2017.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Georges DASSIS

⁽¹¹⁾ Piketty, *Capital in the Twenty-First Century*, Harvard University Press, 2014, ISBN 978-0674430006.

⁽¹²⁾ Rehm, M., Schneebaum, A., Mader, K., Hollan, K., *The Gender Gap Wealth Across European Countries*, Vienna University of Economics and Business, Department of Economics, Working Paper 232, září 2016.

⁽¹³⁾ HFCS 2010; Sierminska and Medgyesi 2013; Holzner, Jestl, Leitner 2015.

⁽¹⁴⁾ OECD, *In It Together: Why Less Inequality Benefits All*, OECD Publishing, Paříž 2015.

⁽¹⁵⁾ *An Economy for the 99 %* (Oxfam, 2017).

Příloha

ke stanovisku Evropského hospodářského a sociálního výboru

Následující pozměňovací návrh byl v průběhu diskuse zamítnut, obdržel však nejméně jednu čtvrtinu hlasů pro:

Odstavec 1.4

Změnit:

„EHSV je toho názoru, že je zapotřebí dobře fungující systém sociálních transferů a sociální pomoci. Přerozdělování jakožto kompenzační mechanismus by mělo do značné míry vyplnit mezery v tržním systému. Je třeba vytvořit veřejné statky (sociální infrastrukturu, zařízení pro služby ve veřejném zájmu, atd.) a jejich úloha by měla být považována za prostředek řešení nerovností. ~~Daňové příjmy by měly posunuty od zdanění práce spíše směrem ke zdanění majetku, a to prostřednictvím dědické daně a daně z kapitálových příjmů. Členské státy by měly změnit primární zaměření svého systému daňových příjmů a zmírnit při tom zdanění práce.~~“

Odůvodnění

V souladu se zásadou subsidiarity a s ohledem na rozdíly mezi jednotlivými členskými státy, změny, k nimž dochází v souvislosti s rozvojem digitální společnosti, a nutnost zajistit udržitelný rozvoj by měla být členským státům přiznána významnější role při transformaci daňových systémů. Namísto uvedených daní by tyto systémy mohly být primárně zaměřeny spíše na ekologické daně, zdanění emisí CO₂ nebo na zcela nové druhy daní (zdanění strojních zařízení).

Pozměňovací návrh byl zamítnut výsledkem 116 hlasů proti, 95 hlasů pro, 24 členů se zdrželo hlasování.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Udržitelné systémy sociálního zabezpečení a sociální ochrany v digitálním věku**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2018/C 129/02)

Zpravodaj: **Petru Sorin DANDEA**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	26. 1. 2017
Právní základ	čl. 29 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná specializovaná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato ve specializované sekci	8. 11. 2017
Přijato na plenárním zasedání	6. 12. 2017
Plenární zasedání č.	530
Výsledek hlasování	157/3/5
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1. Digitalizace vytváří nové formy zaměstnání, které kladou velký tlak na systémy sociálního zabezpečení. EHSV doporučuje, aby členské státy a evropské soudy tyto nové formy zaměstnání regulovaly, aby bylo možné jasně identifikovat zaměstnavatele i pracovníky. EHSV v tomto smyslu doporučuje používat judikaturu Soudního dvora Evropské unie, která přiznává postavení pracovníka osobě, jež sice nemá uzavřenou standardní pracovní smlouvu, ale nachází se v situaci, kdy vyvíjí závislou výdělečnou činnost.

1.2. Základem financování současných systémů sociálního zabezpečení je v mnoha případech individuální pracovní smlouva. Zdá se, že mnoho z nových forem hospodářské činnosti a zaměstnání, které se objevily v návaznosti na vývoj digitální technologie, se nachází mimo rámec pracovních smluv. EHSV se domnívá, že tato situace je velmi nebezpečná pro pracovníky, kteří v těchto podmínkách pracují, protože nejsou chráněni předpisy o mzdách, pracovních podmínkách a sociálním zabezpečení.

1.3. EHSV je toho názoru, že členské státy by měly zvážit stanovení právních předpisů zavádějících povinnost platit důchodové pojištění pro všechny osoby, které mají příjem z výdělečné činnosti. Toto opatření je naprosto nezbytné vzhledem k tomu, že pracovníci, kteří se věnují novým formám práce vytvářené digitalizací, nejsou v mnoha případech náležitě zahrnuti do stávajících ustanovení předpisů o důchodových systémech.

1.4. EHSV je toho názoru, že by členské státy měly zvážit propojení elektronických systémů správců vnitrostátních důchodových systémů nebo systémů, které řídí zdravotní pojištění, se systémy správce daně. Členskými státy by to umožnilo rychle identifikovat osoby, které sice mají příjem z výdělečné činnosti, ale nejsou pojištěnci veřejného důchodového systému nebo zdravotního pojištění.

1.5. Členské státy zahrnují do svých vnitrostátních systémů sociální ochrany i další práva, která dávají příjemcům právo na příspěvky. Patří mezi ně rodičovská dovolená, rodinné přídavky, přídavky na děti a jiné příspěvky. Ačkoli jsou tato práva často nepríspevková, probíhá poskytnutí příslušných příspěvků na základě způsobilosti, která v mnoha případech předpokládá, že potenciální příjemce má status zaměstnance. EHSV členskými státy doporučuje, aby hledaly řešení, jak do pojistných režimů zařadit přiměřené poskytnutí těchto příspěvků i pracovníkům zaměstnaným v nových formách práce.

1.6. EHSV se domnívá, že komplexní řešení problémů uznávání práv spojených se sociálním zabezpečením pracovníků využívajících nové formy práce lze nalézt prostřednictvím celkové reformy způsobu financování systému. EHSV žádá členské státy, aby hledaly řešení pro financování systémů sociálního zabezpečení způsoby, které by zajistily jejich udržitelnost, ale reagovaly by i na potřebu poskytnout přístup k těmto systémům osobám, které vyvíjejí činnost v nových formách práce. Aby byla i v budoucnu zaručena udržitelnost systémů sociálního zabezpečení a aby se zmírnilo zatížení pracovní síly, mělo by se prozkoumat, zda by k tomu mohla být využita část digitalizační dividendy.

1.7. EHSV je toho názoru, že do rámce diskuse, kterou zahájila Evropská komise ve věci rozvoje evropského pilíře sociálních práv, by mělo být povinně zahrnuto i postavení pracovníků zaměstnaných v nových formách práce a především uznání jejich postavení a zajištění odpovídajícího přístupu k systémům sociálního zabezpečení a sociální ochrany.

2. Kontext – Digitalizace a její dopady na systémy sociálního zabezpečení a sociální ochrany

2.1. Digitalizace přináší hluboké změny v ekonomice, na trzích práce a společnosti obecně na vnitrostátní, regionální i globální úrovni. I když jsou výhody digitalizace zjevné, je jasné, že zpochybní mnoho struktur společnosti a hospodářství a může mít negativní dopad na některá odvětví, pokud se tato nová situace nepřizpůsobí. Jedním z odvětví, na něž by mohla mít digitalizace negativní dopad, je systém sociálního zabezpečení.

2.2. Systémy sociálního zabezpečení v Evropě, jak je známe dnes, byly vytvořeny před více než stoletím. Opírají se do značné míry o přímý vztah s trhem práce a jsou z velké části financovány z příspěvků placených pracovníky a zaměstnavateli a v různé míře z daní. Základní podmínkou výsledné kvality pojištění zaměstnance ve třech hlavních pilířích systému sociálního zabezpečení – důchodovém, zdravotním a dávek v nezaměstnanosti – je v mnoha zemích existence oficiálně zaregistrované individuální pracovní smlouvy.

2.3. Digitalizace přinesla a nadále přináší velké změny na trhu práce. Tyto změny lze pozorovat v rozmanitých formách zaměstnání, které se liší od forem opírajících se o smlouvu o trvalém pracovním poměru, které dominovaly pracovním vztahům v posledních desetiletích. Ve skutečnosti byly tyto nové formy práce, skrývající se pod názvy jako „nezávislý dodavatel“ nebo „společník“, vytvořeny v některých případech právě proto, aby se obešly tradiční pojmy „zaměstnanec“, „podnikatel“ nebo „osoba samostatně výdělečně činná“⁽¹⁾. V této souvislosti se budou muset systémy sociálního zabezpečení přizpůsobit, aby byly dlouhodobě udržitelné a přiměřené.

2.4. S tím, jak budou lidé z generací narozených v období zvýšené porodnosti („baby boom“) opouštět trh práce a budou do jisté míry nahrazováni pracovníky zapojenými do nových forem práce, jako jsou například smlouvy na nulový počet hodin, zakázky na požádání nebo soukromoprávní smlouvy, budou systémy sociálního zabezpečení a sociální ochrany pod tlakem. Tento tlak poroste spolu se stárnutím evropské populace.

2.5. V tomto kontextu je zřejmé, že systémy sociálního zabezpečení a sociální ochrany bude třeba přizpůsobit změnám, které digitalizace již vytváří na trhu práce. V některých členských státech zahájili sociální partneři dialog potřebný k určení možností politik a opatření, která jsou nezbytná pro zachování udržitelnosti a přiměřenosti systému sociální pomoci v tomto novém kontextu digitalizace. Je rovněž nutné vydat pokyny k objasnění případných nejasností týkajících se zaměstnanosti, pokud jde o daně a sociální zabezpečení.

2.6. Je možné, že stále větší část pracovníků nepřispívá ke stávajícím systémům sociálního zabezpečení – jako je systém dávek v nezaměstnanosti, zdravotního pojištění a důchodového pojištění – a pak na ně nemá nárok. Tuto situaci musí zcela vážně řešit sociální partneři a vlády členských států. Jednání by také měla probíhat v celé EU a měly by se do nich zapojit místní orgány, další subjekty občanské společnosti, sdružení a poskytovatelé s cílem definovat životaschopná a udržitelná politická a legislativní opatření a doplňková opatření k zajištění zapojení všech pracovníků včetně osob samostatně výdělečně činných do odpovídající úrovně sociální ochrany.

⁽¹⁾ Konference EHSV-MOP na téma *The Future of Work We Want* (Budoucnost práce, kterou chceme), Brusel, 15.–16. listopadu 2016.

3. Politiky pro udržitelnost systémů sociálního zabezpečení a sociální ochrany v digitálním věku

3.1. Digitalizace přinesla a nadále přináší zásadní změny na trhu práce. V současné době existuje mnoho forem zaměstnávání, které nespádají do rámce tradičních vztahů zaměstnavatel–pracovník – příkladem jsou třeba pracovníci platform, kteří jsou často považováni za osoby samostatně výdělečně činné. Tento jev klade velký tlak na systémy sociálního zabezpečení. EHSV doporučuje, aby členské státy tyto jevy řešily a v případě potřeby je regulovaly v rámci reforem trhů práce a systémů sociálního zabezpečení.

3.2. Zvláštní právní předpisy týkající se trhu práce, které existují ve většině členských států, stanoví, že pracovní poměr vzniká na základě individuální pracovní smlouvy. Mnoho z nových forem zaměstnání, které se objevily v návaznosti na vývoj digitální technologie, pracovní smlouvu nepoužívá. EHSV se domnívá, že by situace těchto pracovníků měla být vyjasněna s cílem zajistit, že budou v souladu se základními zásadami vnitrostátních systémů náležitě zahrnuti, pokud jde o trh práce a sociální zabezpečení. Ztráta zaměstnání by tyto pracovníky přivedla do řad chudých občanů, neboť nejsou chráněni systémem sociální ochrany.

3.3. Veřejné důchodové systémy v členských státech jsou založeny na principu solidarity mezi generacemi. Zaměstnanecké důchody se nicméně vypočítávají obvykle v závislosti na výši příspěvků placených pracovníkem a jeho zaměstnavatelem po celou dobu aktivního zaměstnání. To znamená, že pracovníci věnující se atypickým činnostem, které se neopírají o pracovní smlouvy, budou mít v mnoha případech potíže získat za toto období nárok na přiměřený důchod. Pokud je doba činnosti bez pracovní smlouvy dlouhá, bude úroveň důchodu, na nějž budou mít nárok, bezpochyby velmi nízká, s rizikem, že se tito lidé ocitnou pod hranicí chudoby. EHSV je toho názoru, že členské státy by měly zavést právní předpisy zavádějící povinnost platit důchodové pojištění pro všechny osoby, které mají příjem z výdělečné činnosti.

3.4. Většina členských států zahrnuje do právních předpisů v oblasti důchodů povinnost pro osoby samostatně výdělečně činné platit příspěvky na důchodové pojištění. Definice samostatně výdělečné činnosti nebo závislé činnosti se řídí daňovými zákony a pracovněprávními předpisy. V mnoha případech je však pro úřady obtížné povahu práce identifikovat, zejména věnují-li se pracovníci novým formám práce. EHSV členským státům doporučuje, aby v případě potřeby vyjasnily právní předpisy, aby bylo možné formy závislé činnosti snadněji identifikovat. Bude pak možné snadněji identifikovat osoby pracující on-line nebo v rámci dalších nových forem práce a členské státy budou moci lépe chránit jejich nárok na důchod.

3.5. EHSV se domnívá, že by členské státy měly zvážit propojení elektronických systémů správce vnitrostátního penzijního systému se systémy správce daně, aby bylo jednodušší odhalit pracovníky, kteří kvůli tomu, že se v určitém okamžiku věnují nové formě práce, nejsou pojištěni v rámci veřejného důchodového systému. Členským státům by to umožnilo rychle identifikovat osoby, které sice mají příjem z výdělečné činnosti, ale nejsou pojištěnci veřejného důchodového systému. Tímto způsobem by se mohlo rychle provést jejich zařazení mezi pojištěnce.

3.6. Pokud jde o pojištění pro případ nezaměstnanosti, doporučuje EHSV další přezkoumání stávajícího návrhu týkajícího se vytvoření systému pojištění na úrovni EU⁽²⁾, pokud by takový systém pojištění byl financován z příspěvků placených všemi společnostmi v EU. Kromě toho by měla být také prozkoumána možnost stanovení unijních minimálních norem pro vnitrostátní systémy podpory v nezaměstnanosti, mj. proto, aby se zajistilo, že finanční podporu bude moci získat každá osoba hledající zaměstnání, včetně osob zapojených do nových forem práce.

3.7. Vnitrostátní systémy zdravotního pojištění v EU jsou systémy s téměř všeobecným pokrytím. Osoby samostatně výdělečně činné mají často ze zákona povinnost platit příspěvky do veřejného systému zdravotního pojištění, a mají proto status pojištěnce, respektive příjemce. Pro pracovníky, kteří se věnují některé z nových forem práce a oficiálně nepřiznávají příjem z výdělečné činnosti, nicméně existuje riziko, že nebudou mít výhody pojištěnce v rámci veřejného zdravotního pojištění. EHSV členským státům doporučuje, aby přijaly nezbytná opatření s cílem zajistit zahrnutí osob nacházejících se v této situaci.

3.8. Některé členské státy zahrnují do svých vnitrostátních systémů sociální ochrany kromě nároku na sociální dávky na základě příspěvků placených pracovníkem a jeho zaměstnavatelem i další práva, která příjemcům dávají právo na příspěvky. Patří mezi ně rodičovská dovolená, rodinné přídatky, přídatky na děti a jiné příspěvky. Ačkoli jsou tato práva

⁽²⁾ Úř. věst. C 230, 14.7.2015, s. 24.

nepříspěvková, probíhá poskytnutí příslušných příspěvků na základě způsobilosti, která v některých členských státech a v některých případech předpokládá, že potenciální příjemce má status zaměstnance. Tato situace de facto vylučuje pracovníky věnující se novým formám práce, kteří nemohou mít na tato práva nárok.

3.9. EHSV se domnívá, že evropské instituce a členské státy by měly usilovat o nalezení řešení pro uznání statusu pracovníka pro osoby, které se pracovně věnují nové činnosti spojené s digitálními technologiemi. EHSV v tomto smyslu doporučuje používat judikaturu Soudního dvora Evropské unie, která přiznává postavení pracovníka osobě, jež sice nemá uzavřenou standardní pracovní smlouvu, ale nachází se v situaci, kdy vyvíjí závislou výdělečnou činnost. Uznání statusu pracovníka pro tyto osoby by mohlo vyřešit jejich přístup k příspěvkům ze systému sociálního zabezpečení a sociální ochrany, jaký mají běžní pracovníci.

3.10. Výbor uvítal skutečnost, že Evropská komise zahájila diskusi ve věci rozvoje evropského pilíře sociálních práv. Do rámce této diskuse by mělo být povinně zahrnuto i postavení pracovníků zaměstnaných v nových formách práce a především uznání jejich postavení a pravidla zajišťující jejich přístup k přiměřeným příspěvkům, jež poskytují systémy sociálního zabezpečení a sociální ochrany.

3.11. EHSV členským státům doporučuje, aby vytvořily platformy, do nichž budou zapojeni sociální partneři a organizace občanské společnosti a které zformulují návrhy na přizpůsobení trhu práce digitalizaci. EHSV se domnívá, že trh práce se v rámci řešení úkolů digitálního věku musí přizpůsobit novým skutečnostem, musí zajistit volný pohyb pracovních sil a také ochranu pracovníků systémy sociálního zabezpečení a předpisy týkajícími se pracovních podmínek.

3.12. Vzhledem ke složitosti situace, v níž se nacházejí pracovníci věnující se novým formám práce digitálního věku, se EHSV domnívá, že komplexní řešení problémů spojených s uznáním práv v oblasti sociálního zabezpečení pro tyto osoby by bylo možné nalézt prostřednictvím celkové reformy způsobu financování systému. EHSV proto žádá členské státy, aby hledaly řešení pro financování systémů sociálního zabezpečení způsoby, které by zajistily jejich udržitelnost, ale reagovaly by i na potřebu poskytnout přístup k těmto systémům osobám, které vyvíjejí činnost v nových formách práce. Aby byla i v budoucnu zaručena udržitelnost systémů sociálního zabezpečení a aby se zmírnilo zatížení pracovní síly, mělo by se prozkoumat, zda by k tomu mohla být využita část digitalizační dividendy.

V Bruselu dne 6. prosince 2017.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Spolupráce s občanskou společností při prevenci radikalizace mladých lidí

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2018/C 129/03)

Zpravodaj: **Christian MOOS**

Konzultace	27. 4. 2017
Právní základ	Čl. 29 odst. 2 jednacího řádu
Odpovědná specializovaná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato ve specializované sekci	8. 11. 2017
Přijato na plenárním zasedání	6. 12. 2017
Plenární zasedání č.	530
Výsledek hlasování	138/0/12
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry

1.1 Prevence radikalizace mladých lidí vyžaduje dlouhodobý závazek ze strany různých subjektů a organizace občanské společnosti hrají v tomto procesu zásadní roli. Občanská společnost přispívá k sociální a hodnotově orientované odolnosti vůči radikalizaci.

1.2 Členské státy a orgány EU by měly chápat subjekty občanské společnosti více jako partnery, místo toho, aby je využívaly jako nástroje v boji proti násilnému extremismu. Osvědčené postupy, programy a další preventivní iniciativy již existují ve všech oblastech prevence radikalizace, nemají však dostatečně udržitelnou a dlouhodobou podporu a jsou ohrožovány rozpočtovými škrty.

1.3 Ve snaze předcházet radikalizaci podporuje EHSV přijetí přístupu zahrnujícího vícero subjektů a vyžadujícího rozsáhlé budování kapacit ve všech příslušných sektorech. Tento přístup svádí dohromady politické činitele a vnitrostátní orgány, jako jsou policie a věznice, sociální pracovníky (zejména pracovníky s mládeží), akademickou obec, média, podnikatele a podniky a také zástupce organizované občanské společnosti, včetně organizací zastupujících rodiny a organizace sociálních partnerů, a to se zvláštním zaměřením na mládežnické organizace.

1.4 Je zapotřebí větší vnitrostátní a evropská podpora pro organizace občanské společnosti, dlouhodobě udržitelné financování, celoevropská koordinace, vytváření sítí a provádění příslušných politik. Strategie Evropské unie pro boj proti radikalizaci a náboru teroristů by se proto měla ještě více zaměřit na zapojení a podporu zúčastněných subjektů občanské společnosti, neboť za boj proti radikalizaci nesou společnou odpovědnost skutečně společnost a politika. Povzbudivou iniciativou by v této souvislosti mohl být program zlepšení postavení občanské společnosti, který byl zahájen v rámci internetového fóra EU⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Výzva k předkládání návrhů byla zveřejněna 4. října; viz <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/isfp/topics/isfp-2017-ag-csep.html>

1.5 Struktury občanské společnosti a sociálních partnerů musí být více zapojeny do sítě pro zvyšování povědomí o radikalizaci ⁽²⁾. Členské státy by měl být proaktivnější při podpoře struktur podobných této síti na regionální a místní úrovni.

1.6 Síť EU pro zvyšování povědomí o radikalizaci (RAN) a nástroje poskytnuté Komisí jsou krokem správným směrem. Tyto nástroje však musí být více zaměřeny na místní struktury občanské společnosti a potřebují více pracovníků a zdrojů, aby bylo možné účinně sdružovat odborníky z řad veřejného sektoru a organizované občanské společnosti.

1.7 Členské státy by měly plně využívat nástroje a programy EU pro předcházení radikalizaci, včetně Evropské strategické komunikační sítě, což je kolaborativní síť 26 členských států, v jejímž rámci jsou sdíleny analýzy, osvědčené postupy a nápady, pokud jde o využití strategické komunikace při potírání násilného extremismu ⁽³⁾.

1.8 Důležitou úlohu mají odbory, neboť zastupují zaměstnance ve všech příslušných částech veřejného sektoru. Zejména zaměstnanci na klíčových pozicích musejí být ve spolupráci s odbornými subjekty občanské společnosti vyškoleni v prevenci radikalizace.

1.9 EHSV vítá vytvoření expertní skupiny Komise na vysoké úrovni, která bude Komisi nápomocna při důraznější reakci na radikalizaci a násilný extremismus prostřednictvím lepší koordinace politik a zapojení všech relevantních zúčastněných subjektů, včetně občanské společnosti.

1.10 Zvláštní poradenství, podpůrné služby a síť napomáhající rozpoznávat známky radikalizace a zároveň předcházet jakémukoli druhu diskriminace musí být přístupné nejen pro zaměstnance veřejných služeb, jako jsou školy, ale také pro rodiny.

1.11 EHSV zdůrazňuje význam inkluzivního formálního a neformálního vzdělávání, které je naprosto nezbytné pro aktivní zapojení do různorodé společnosti a učí kritickému myšlení a mediální gramotnosti a také přispívá k odolnosti společnosti proti nedemokratickým, xenofobním a populistickým tendencím, jež v některých případech získávají stále větší vliv na hlavní proud politické rozpravy přizpůsobující se xenofobním náladám a názorům.

1.12 Aby bylo možné předcházet radikalizaci mladých lidí, bude nutné věnovat zvláštní pozornost práci občanské společnosti s mládeží a mládežnickým organizacím, které nabízejí alternativní příležitosti a struktury pro sebeidentifikaci a rovněž bezpečný prostor pro dialog včetně aktivního naslouchání a sebevyjádření, a investovat do nich.

1.13 Jako prevenci radikalizace je třeba vnímat také investice do opatření proti velmi vysoké míře nezaměstnanosti mladých lidí a nejistým pracovním podmínkám panujícím v mnoha zemích EU. EHSV kromě toho požaduje, aby byla dána větší priorita vyšším investicím do boje proti chudobě a integraci mladých lidí do společnosti, vzdělávacích systémů a na pracovním trhu.

1.14 EHSV zdůrazňuje zásadní úlohu náboženských komunit a jejich společenskou odpovědnost při předcházení radikalismu a vyzývá ke strategičtějším zapojení do ochrany norem a hodnot liberální demokracie a k prosazování hodnotově orientovaného mezikulturního dialogu, míru a nenásilí.

1.15 K prevenci radikalizace může přispět aktivní partnerství s podniky. Podniky provozující sociální média se také musí zapojit do boje proti nenávisným projevům, šíření alternativních zpráv a extremistické argumentace ve svých sdělovacích prostředcích.

⁽²⁾ Síť pro zvyšování povědomí o radikalizaci je projekt financovaný Evropskou unií, jenž spojuje odborníky z praxe z celé Evropy pracující v oblasti předcházení radikalizaci. Více informací je k dispozici na stránce https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network_en

⁽³⁾ Cílem Evropské strategické komunikační sítě je napomoci síti evropských členských států sdílet osvědčené postupy a nápady, jak používat strategickou komunikaci při potírání násilného extremismu, a poskytovat členským státům rady prostřednictvím bezplatného, na míru upraveného a důvěrného poradenství, jak uplatňovat přístup založený na strategické komunikaci za účelem rozvoje jejich vlastní domácí kapacity umožňující čelit vlivu násilného extremismu v požadovaném tempu a rozsahu.

1.16 EU by měla dát najevo, že má velký zájem na předcházení radikalizaci a blíže spolupracovat s organizacemi občanské společnosti ve třetích zemích.

1.17 Je důležité zastavit finanční toky podporující extremistické struktury uvnitř EU i z třetích zemí, které maří snahy občanské společnosti a orgánů veřejné moci předcházet radikalizaci.

2. Souvislosti

2.1 Toto stanovisko se zabývá dlouhodobými a účinnými opatřeními přijatými v rané fázi s cílem předcházet radikalizaci mladých lidí. Pro účely tohoto stanoviska je radikalizace pojímána jako proces, v jehož rámci se jednotlivci nebo skupiny uchylují k extremismu⁽⁴⁾, přičemž za účelem dosažení svých cílů nakonec používají, podporují nebo propagují násilí. Radikalizace vedoucí k násilnému extremismu je specifický proces, jenž nemůže být zaměňován s politickým radikalismem nebo nenásilnými radikálními myšlenkami či akcemi nebo legitimní demokratickou opozicí. Je neoddělitelně spjata s násilným extremismem, jak je uvedeno v usnesení Evropského parlamentu z roku 2015, a může se projevovat v různých společenských souvislostech. Stanovisko poukazuje na důležité činnosti, které se uskutečňují pomocí projektů občanské společnosti a spolupráce mezi vládními orgány, sociálními partnery a občanskou společností a vyzývá k pokračování přípravy soudržného unijního konceptu zahrnujícího mj. udržitelnou a účinnou evropskou podporu, financování a koordinaci.

2.2 EHSV by rád poukázal na to, že v členských státech EU i v akademickém prostředí je třeba pracovat na společných definicích a pochopení jevů radikalizace, násilné, antidemokratické činnosti a terorismu a vazeb mezi nimi. EHSV proto hodlá pokračovat ve zkoumání těchto otázek z pohledu občanské společnosti, a poskytnout tak další úhly pohledu na toto téma.

2.3 Násilný extremismus motivovaný radikálními ideologiemi má mnoho tváří, často však jde o mladé lidi. Často jsou rekrutováni mladí lidé, kteří pocházejí z velmi odlišných socioekonomických poměrů a mají velmi rozdílnou úroveň vzdělání. Stále častěji se rekrutují i mladé ženy.

2.4 Mladí lidé, jimž hrozí radikalizace, která může vést k násilnému extremismu, se často cítí být vyřazení a vyloučení ze společnosti či zmatení otázkami identity a nejrůznějšími změnami. Radikální ideologie často tvrdí, že nabízejí rady, směr a podporu pro každodenní život, a jsou využívány ke kompenzaci pocitů méněcennosti vyplývajících z různých příčin. Právě zde může občanská společnost sehrát významnou úlohu tím, že poskytne alternativy a obecně přispěje k udržitelné sociální a hodnotově orientované odolnosti vůči radikalizaci.

2.5 Proces radikalizace může být velmi rychlý, často trvá jen několik týdnů nebo měsíců. Důležitou roli zde hrají sociální média se svými anonymními a rychlými platformami určenými k náboru a šíření propagandy.

3. Obecné připomínky

3.1 Za svou vnitřní bezpečnost nesou odpovědnost v první řadě členské státy. Ovšem koordinace a provádění příslušných opatření na evropské úrovni bude obtížnější v případě nejasné koordinace na interinstitucionální úrovni a v případě absence zastřešujícího přístupu. Tato problematika je stále složitější, neboť terorismus a radikalizace mají přeshraniční povahu, což vyžaduje větší koordinaci, vytváření sítí a provádění příslušných politik na úrovni EU.

3.2 Od roku 2005 jsou všechny iniciativy EU pro boj proti radikalizaci prováděny v souladu se Strategií Evropské unie pro boj proti radikalizaci a náboru teroristů, která byla aktualizována v roce 2008 a naposledy v roce 2014. Strategie EU se také odráží ve dvou sděleních z let 2014⁽⁵⁾ a 2016⁽⁶⁾, v několika závěrech Rady⁽⁷⁾, zprávě Evropského parlamentu z roku 2015 a stanovisku Výboru regionů z roku 2016⁽⁸⁾. Strategie EU by měla věnovat ještě více pozornosti zapojení

⁽⁴⁾ Tento výraz by měl být používán obezřetně. Zahrnuje totiž různé jevy, jako např. levicový a pravicový extremismus nebo náboženský fundamentalismus, jehož cílem je protiprávní nebo násilná činnost. Proto u tohoto výrazu hrozí nebezpečí nesprávného výkladu a politického zneužití. Extremistické názory mohou existovat i uvnitř společnosti.

⁽⁵⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=COM:2013:0941:FIN>

⁽⁶⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=COM%3A2016%3A379%3AFIN>

⁽⁷⁾ Například o trestním soudnictví (listopad 2015), o mládeži a radikalizaci (červen 2016), o mediální gramotnosti a kritickém myšlení (červen 2016) a o předcházení radikalizaci vedoucí k násilnému extremismu (listopad 2016).

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 17, 18.1.2017, s. 33.

zúčastněných subjektů občanské společnosti a jejich podpoře. Řešení nespokojenosti mladých lidí s hodnotami liberálního demokratického systému a boj proti jejich radikalizaci je totiž společnou odpovědností politiky a společnosti.

3.3 Evropská komise si zaslouží uznání za to, že velmi brzy pochopila nutnost zastřešujícího přístupu pro prevenci radikalizace. Komise prohlásila, že podporuje výměnu informací a osvědčených postupů napříč EU prostřednictvím sítě RAN. V Evropském programu pro bezpečnost ze dne 28. dubna 2015⁽⁹⁾ stanovila Komise vytvoření střediska excelence sítě RAN, jež bylo zřízeno dne 1. října 2015. Zvláštní zmínka by měla být věnována internetovému fóru EU, které bylo zahájeno 3. prosince 2015. Revidované pokyny pro Strategii Evropské unie pro boj proti radikalizaci a náboru teroristů přijaté dne 24. května 2017⁽¹⁰⁾ lépe odrážejí zkušenosti a doporučení sítě RAN, a proto se zaměřují také na zvýšení zapojení občanské společnosti do multiinstitucionálního přístupu.

3.4 Evropská komise ve svém sdělení o prevenci radikalizace vedoucí k násilnému extremismu⁽¹¹⁾ oznámila, že předloží návrh na doporučení Rady s cílem podpořit sociální začleňování. EHSV tyto plány podporuje a vybízí Evropskou komisi, aby tento návrh v nejbližší době vypracovala a předložila.

3.5 Komise zřídila skupinu expertů na vysoké úrovni v oblasti prevence a potírání radikalizace (expertní skupina na vysoké úrovni pro radikalizaci) s cílem posílit úsilí o prevenci a potírání radikalizace vedoucí k násilnému extremismu a terorismu a zlepšit koordinaci a spolupráci mezi všemi příslušnými zúčastněnými subjekty. Tato skupina bude poskytovat poradenství, pokud jde o další rozvoj politik EU v oblasti prevence radikalizace vedoucí k násilnému extremismu a terorismu a o možnosti budoucí strukturovanější spolupráce v této oblasti mezi různými zúčastněnými subjekty, včetně odborníků z praxe a členských států.

3.6 EHSV nicméně stále považuje iniciativy EU a členských států v oblasti předcházení radikalizaci, jakož i kroky přijaté k jejich provádění za nedostatečné. Mnohé ze současných politik EU se v boji proti násilnému extremismu zaměřují na organizace občanské společnosti především jako na nástroje (spíše než jako na partnery) – tj. jako na internetové nástroje protiextremistické argumentace. EHSV se tyto iniciativy jeví jako řízené především „krizovými“ událostmi, například teroristickými útoky v posledních letech, takže se zdá, že se soustředily převážně na islámský terorismus a krátkodobou represivní bezpečnostní politiku⁽¹²⁾. Ve skutečnosti však existuje více extremistických hrozeb, které zneužívají náboženství jako ospravedlnění, a hrozby ze strany extremistických politických skupin. Musíme naopak vynakládat úsilí v oblasti udržitelné a dlouhodobé prevence. Již ve svém stanovisku k tématu „Politika EU pro boj proti terorismu“ (2011)⁽¹³⁾ a stanovisku k Agendě 2030⁽¹⁴⁾ vyzval EHSV k tomu, aby se občanská společnost a místní zúčastněné subjekty více zapojily a aby jim byla poskytnuta další institucionální podpora⁽¹⁵⁾, neboť tyto subjekty mají významnou roli v oblasti budování důvěry, sociálního zapojení a demokratického začleňování na místní, regionální a celostátní úrovni.

4. Zvláštní připomínky

4.1 Ve snaze předcházet radikalizaci podporuje EHSV přijetí multiinstitucionálního přístupu. To bude vyžadovat rozsáhlé budování kapacit ve všech příslušných sektorech. Přístup zahrnující vícero subjektů tak sdružuje politické činitele, vnitrostátní instituce, jako jsou donucovací orgány a věznic, sociální pracovníky, akademickou obec, média, zástupce organizované občanské společnosti, jakož i sociální partnery v této oblasti, jako jsou policie a odborové svazy učitelů a zaměstnanců věznic.

4.2 EHSV zdůrazňuje úlohu, již hraje občanská společnost v boji proti radikalizaci, a poukazuje na to, že její celkový příspěvek nemohou omezovat aspekty bezpečnostní politiky. Stanovisko uvádí příklady činnosti a projektů, jimiž organizovaná občanská společnost přispívá ke zvýšení sociální udržitelnosti a inkluze. Jedná se o jednu z řady oblastí, v níž občanská společnost poskytuje velký přínos, který dalece přesahuje jakákoli bezpečnostní opatření.

⁽⁹⁾ COM(2015) 185 final, COM(2013) 941 final.

⁽¹⁰⁾ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9646-2017-INIT/cs/pdf>

⁽¹¹⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52016DC0379>

⁽¹²⁾ Viz také [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/583124/IPOL_STU\(2017\)583124_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/583124/IPOL_STU(2017)583124_EN.pdf)

⁽¹³⁾ Úř. věst. C 218, 23.7.2011, s. 91 a Úř. věst. C 211, 19.8.2008, s. 61.

⁽¹⁴⁾ Úř. věst. C 34, 2.2.2017, s. 58.

⁽¹⁵⁾ O zvýšených opatřeních přijatých na místní úrovni viz stanovisko VR *Boj proti radikalizaci a násilnému extremismu: preventivní mechanismy na místní a regionální úrovni* (Úř. věst. C 17, 18.1.2017, s. 33).

4.3 EHSV proto vítá síť tvůrců politik v oblasti prevence na vnitrostátní úrovni, která byla zřízena Komisí v únoru 2017 a má vést k intenzivnější výměně znalostí a zkušeností v členských státech a většímu zapojení členských států do činnosti RAN. Nově vytvořená expertní skupina Komise na vysoké úrovni pro radikalizaci je dalším krokem k posílení této výměny mezi všemi relevantními zúčastněnými subjekty.

4.4 Členské státy by měly plně využívat nástroje a programy EU pro předcházení radikalizaci a měly by si samy zajistit přiměřené rozpočtové zdroje, které jsou téměř všude nedostačující. Mají-li být výsledky udržitelné, je třeba zavázat se k dlouhodobým opatřením v oblasti předcházení radikalizaci.

4.5 Velmi důležitou úlohu mají zejména odbory, neboť zastupují mimo jiné zaměstnance na klíčových pozicích ve všech příslušných sektorech a mohou poskytovat školení a služby svým členům. EHSV proto také vyzývá k tomu, aby veřejné služby a sociální služby měly dostatek pracovníků a zdrojů na všech úrovních, zejména na místní úrovni. Například posílení přítomnosti policie v místech s rizikem vyššího výskytu kriminality může zabránit vzniku oblastí, v nichž se nedodržují zákony a panuje vysoká míra násilí.

4.6 Pro aktivní zapojení do společnosti je rozhodující inkluzivní formální a informální vzdělávání. Může dát vzniknout tolerantní a pluralitní společnosti podporováním povědomí o liberálních a humanistických hodnotách a normách založených na demokracii a zásadách právního státu. Škola, vzdělávání a odborná příprava, jakož i iniciativy zaměřené na práci s mládeží jsou klíčové instituce, které mohou sehrát zásadní roli při včasné prevenci radikalizace, pokud se v nich vyučuje kritické myšlení a mediální gramotnost ⁽¹⁶⁾, a v kombinaci s fungujícími trhy práce podporují sociální integraci tím, že nabízejí dobré vyhlídky, zejména mladým lidem. Dobré systémy vzdělávání a odborné přípravy samy o sobě nemohou zabránit radikalizaci, ale mohou zvýšit odolnost vůči ní.

4.7 Vzdělávací činnost také musí přesahovat rámec státního školského systému a je nutné ještě více podporovat příslušné iniciativy občanské společnosti, a vytvořit tak mezikulturní povědomí a zároveň vyjádřit jasný závazek ve prospěch svobody, liberální demokracie a právního státu. K prevenci lze také aktivně přispět informovaným přístupem k různým kulturám a světovým regionům, zejména v souvislosti s migrační krizí, ale také zprostředkováním neoddiskutovatelného chápání hodnot naší společnosti, jako je role mužů a žen, založených na rovnosti a rovných příležitostech.

4.8 Přesněji řečeno by se mělo více investovat do práce občanské společnosti s mládeží a činnosti mládežnických organizací zajišťujících kulturní, sportovní a volnočasové aktivity s cílem nabídnout jiné příležitosti a struktury pro sebeidentifikaci a rovněž bezpečný prostor pro dialog a sebevyjádření.

4.9 Jak EHSV již zdůraznil, k vytváření vysoce kvalitních protixtremistických sdělení a argumentace jako protiváhy k „nabídce“ radikálních skupin významně přispívá vedle státního vzdělávacího systému i organizovaná občanská společnost ⁽¹⁷⁾. Náboženská společenství a především svědci, oběti a přeživší z oblastí zasažených konflikty, i ti, kteří opustili extremistické skupiny, mohou významně přispět k prevenci tím, že budou působit jako vzory. Právě proto, že vzdělávací systémy, občanská společnost a místní orgány hrají klíčovou roli v prevenci radikalizace, potřebují dlouhodobě mnohem více pomoci, podpory a financování.

5. Konkrétní doporučení

5.1 Výbor podporuje zejména iniciativu propagující dialog s politickými činiteli na evropské a vnitrostátní úrovni a vyzývá k vytvoření formálního rámce pro pravidelné výměny informací na všech úrovních, který by zajistil, že RAN bude poskytovat členským státům a evropským orgánům praktická doporučení. Systematičtější šíření doporučení a informování o výsledcích sítě RAN by mohlo maximalizovat její vliv na všech úrovních. Doporučení v této souvislosti poskytne expertní skupina na vysoké úrovni pro radikalizaci.

5.2 V této souvislosti EHSV vítá myšlenku sestavování přehledů v každém členském státě o stávajících programech prevence i výstupních programech. Takové přehledy by mohly být také zpřístupněny na evropské úrovni, například prostřednictvím RAN, s cílem zlepšit dialog mezi vládními orgány a zúčastněnými subjekty občanské společnosti, dosáhnout součinnosti mezi jednotlivými programy a zabránit jejich duplicitě. Informovanost o těchto iniciativách je třeba výrazně zlepšit v celé EU.

⁽¹⁶⁾ Pařížské prohlášení.

⁽¹⁷⁾ Úř. věst. C 211, 19.8.2008, s. 61.

5.3 Struktury občanské společnosti a sociálních partnerů, které mají zájem zúčastnit se prevence radikalizace nebo jsou do ní již zapojeny, by měly být více zapojeny do RAN. Proto je nutné, aby členské státy dále podporovaly struktury podobné RAN na regionální nebo místní úrovni.

5.4 Je potřeba, aby zúčastněné subjekty občanské společnosti, vládní orgány, sdružení (včetně sportovních klubů a organizací zastupujících rodiny), školy, mládežnické organizace a činnosti, náboženské komunity, orgány sociálních služeb a policie spolupracovaly a přijaly společný interdisciplinární přístup, a mohly tak včas zahájit strategie pro předcházení radikalizaci. Zejména zaměstnanci působící na klíčových pozicích, ve všech příslušných oblastech, proto musejí být vyškoleni v prevenci radikalizace v úzké spolupráci s odbornými subjekty občanské společnosti. Kromě toho musí být zaměstnancům zpřístupněny příslušné poradní orgány a sítě, které pomáhají rozpoznávat známky radikalizace a zároveň zabráňují jakémukoli druhu diskriminace.

5.5 Místní orgány a jejich správní orgány hrají v prevenci zvláště důležitou roli, neboť jsou schopny sdružovat všechny zúčastněné subjekty na místní úrovni. Stávající mechanismy financování na úrovni EU a vnitrostátní úrovni je třeba posílit a zpřístupnit omezením byrokratických překážek, přičemž k tomu je nutné připojit udržitelné a rozsáhlé financování.

5.6 EHSV vyzývá ke zvýšení investic do vzdělání, systémů odborné přípravy, práce s mládeží a volnočasových zařízení podporujících integraci a demokratické hodnoty sdílené v celé EU.

5.7 Členské státy zdaleka nevynakládají dostatečné prostředky na poskytování vynikajících příležitostí mladým lidem, a tedy i na řešení problému radikalizace, k níž přispívá sociální marginalizace a nedostatek příležitostí způsobené například odchodem ze vzdělávacích systémů. Jako prevenci radikalizace je totiž třeba vnímat také opatření proti velmi vysoké míře nezaměstnanosti mladých lidí a nejistým pracovním podmínkám panujícím v mnoha zemích EU.

5.8 Otázkám jako identita, genderově specifické a kulturní konflikty spojené s rolemi jednotlivých pohlaví, socioekonomické konflikty, imigrace, ale také diskriminace, sociální vyloučení a šikanování, které jsou zneužitelné extremistickou propagandou a extremistickými skupinami, je nutné věnovat více pozornosti v rámci školního vzdělávání a vzdělávacích programů pro státní zaměstnance orgánů, jako jsou donucovací orgány a věznice. V osnovách škol mnoha zemí EU se však předmětům, jako je občanská výchova, podstatným pro tato témata, věnuje příliš málo prostoru. Rozvíjení mediálních dovedností pro používání internetu a sociálních médií mezi mladými lidmi, rodiči a učiteli je i nadále zásadní.

5.9 K radikalizaci nejsou náchylní jen mladí lidé postižení chudobou nebo nezaměstnaností. Materiální deprivace a nedostatek příležitostí a aktivní účasti ve společnosti může mít za následek sociální vyloučení, jež se může stát branou vedoucí k radikálním náborářům. Kromě větších investic do boje proti chudobě EHSV⁽¹⁸⁾ požaduje, aby byla věnována prvořadá pozornost integraci mladých lidí do společnosti, vzdělávacích systémů a na pracovním trhu. EHSV opětovně vyzývá k zavedení stabilních integračních systémů v členských státech, které usnadní přístup na trh práce, uznávání kvalifikací a poskytování odborného a jazykového vzdělávání jako integračního nástroje, a odmítá jakoukoli etnickou a náboženskou diskriminaci⁽¹⁹⁾.

5.10 Pro rodiny s mladými lidmi, kteří se radikalizují, jsou velmi důležité zvláštní poradenství a podpůrné služby. Stejně tak pokud tyto rodiny zaznamenají změny, jež svědčí o radikalizaci jejich mladých rodinných příslušníků, musí mít přístup k příslušným kontaktním osobám a síti kontaktů. Vzhledem ke své dostupnosti potřebují zejména organizace a iniciativy občanské společnosti podporu při navrhování programů pro dialog a výměnu znalostí s mladými lidmi na okraji společnosti a jejich rodinami.

5.11 Prevenci radikalizace napomáhají také programy boje proti domácímu násilí, protože zkušenosti s domácím násilím mohou vést k vytváření špatných vzorů a nesprávnému pochopení rolí, a tak se často podílet na kriminalitě. Tyto programy také potřebují další institucionální a finanční podporu.

⁽¹⁸⁾ Úř. věst. C 170, 5.6.2014, s. 23.

Úř. věst. C 173, 31.5.2017, s. 15.

⁽¹⁹⁾ Úř. věst. C 125, 21.4.2017, s. 40.

5.12 K prevenci může přispět také aktivní partnerství s podniky. Týká se to zejména odvětví IKT. Nové nástroje poskytované sociálními médii a na internetu mohou pomoci s šířením protixtremistické argumentace prostřednictvím cenově výhodných, v ideálním případě bezplatných řešení. Podniky mohou pomoci organizacím občanské společnosti a odborníkům z praxe využívat jejich odborných komunikačních a mediálních dovedností a podporovat rozvoj cílené reklamy a kampaní.

5.13 Současně je nutné zapojit do boje proti šíření nenávistných projevů, alternativních zpráv a extremistické argumentace poskytovatele online služeb, kteří by měli mít povinnost nelegální obsah s extremistickou tematikou ze svých stránek odstraňovat. Sledování komunikace na internetu se však nesmí stát nástrojem, jenž by mohl mít dopad na soukromý život občanů ⁽²⁰⁾.

5.14 Členské státy jsou v této souvislosti vyzývány k rozvíjení komunikačních a mediálních dovedností zúčastněných subjektů občanské společnosti, aby bylo možné vyvíjet vhodná opatření proti šíření radikálního obsahu podněcujícího násilí a poskytovat je jiným profesionálům či projektům. Jednou možností dosažení tohoto cíle je, aby členské státy udržitelným způsobem přispívaly k programu zlepšení postavení občanské společnosti.

5.15 EHSV vyzývá k vyčlenění větších finančních prostředků na výzkum, které již Evropská unie zpřístupňuje prostřednictvím svých výzkumných programů pro prevenci radikalizace – například v souvislosti se střediskem excelence sítě RAN – a k účinnějšímu navazování kontaktů mezi akademickou obcí a odborníky z občanské společnosti v této oblasti.

5.16 K radikalizaci velmi často dochází ve vězeňském systému. Prostředí věznic spojuje řadu rizikových faktorů, jako je koncentrace lidí, osobní situace zakládající se na vyloučení, nadměrné množství času atd. Je zapotřebí proaktivní intervence k usnadnění řádné odborné přípravy zaměstnanců věznic, aby dokázali zjistit rizikové situace. V této oblasti je možné nalézt pozitivní zkušenosti i správné mechanismy k prevenci podobných situací. Má-li toho být dosaženo, musí mít věznice vhodnou velikost a kvalifikované zaměstnance a také náležitý poměr mezi počtem zaměstnanců věznic a počtem vězňů, který pomůže s podporou sociální rehabilitace. Mohla by být dále posílena úloha odborů v tomto sektoru, například pořádáním odborné přípravy a šířením získaných poznatků prostřednictvím RAN.

5.17 Veřejní činitelé působící v bezpečnostních orgánech, věznicích, orgánech sociální práce a na školách a v dalších příslušných státních institucích, kteří mají mnoho vazeb na organizovanou občanskou společnost, musí přijmout přístup zahrnující vícero subjektů, a překročit tak rámec represivních opatření prostřednictvím odborné přípravy týkající se prevence a zvyšování povědomí o této problematice. Za tímto účelem lze na evropské úrovni zpřístupnit odborné znalosti a zdroje a podpořit cílenou spolupráci s občanskou společností.

5.18 Je třeba posílit spolupráci mezi vládními a nevládními subjekty, pokud jde o znovuzачlenění bývalých vězňů do společnosti, a zajistit tak jejich úspěšnou sociální rehabilitaci. Mnozí radikalizovaní mladí lidé mají totiž kriminální minulost.

5.19 Začlenění bývalých vězňů do trhu práce znesnadňuje jejich stigma často spojené s jejich trestem odnětí svobody. Jedná se však o velmi důležitý krok směrem k prevenci radikalizace. Sociální partneři (v tomto případě především zaměstnavatelé) jsou vyzýváni k tomu, aby dotčeným osobám nabídli druhou, nebo často dokonce první šanci.

5.20 Evropská unie by měla prokázat, že má značný zájem na předcházení radikalizaci, a více spolupracovat s organizacemi občanské společnosti ve třetích zemích, v nichž existuje vysoké riziko radikalizace a které mohou také být ohnisky radikalizace nebo se jimi stát.

5.21 Přesněji řečeno to znamená, že vnější činnost EU v oblasti boje proti terorismu a odolnost států a společnosti vůči tomuto jevu klade důraz na podporu dialogu mezi kulturami a náboženstvími rozšiřováním partnerství s občanskou společností, sociálními organizacemi, náboženskými komunitami, jakož i se soukromým sektorem v těchto zemích, jak uvádí globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie. Existuje vysoké riziko, že úsilí občanské společnosti by mohlo selhat kvůli silnému vlivu vnějších subjektů ve třetích zemích, který spočívá například ve finanční podpoře násilných extremistických hnutí v členských státech EU a v sousedních zemích. Tyto finanční toky je nutné zastavit.

V Bruselu dne 6. prosince 2017.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Georges DASSIS

⁽²⁰⁾ Úř. věst. C 218, 23.7.2011, s. 91.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Příspěvek občanské společnosti k vypracování komplexní politiky EU v oblasti potravin

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2018/C 129/04)

Zpravodaj: **Peter SCHMIDT**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	23. 2. 2017
Právní základ	čl. 29 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná specializovaná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato ve specializované sekci	21. 11. 2017
Přijato na plenárním zasedání	6. 12. 2017
Plenární zasedání č.	530
Výsledek hlasování	131/3/7
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV opakuje svou výzvu k vytvoření komplexní politiky EU v oblasti potravin, jejímž cílem by bylo zajistit zdravé stravování vycházející z udržitelných potravinových systémů a která by propojovala zemědělství s výživou a ekosystémovými službami a zajišťovala by dodavatelské řetězce, které by zabezpečovaly veřejné zdraví pro všechny vrstvy evropské společnosti. Komplexní politika EU v oblasti potravin by měla zlepšit soudržnost jednotlivých oblastí politiky týkajících se potravin, navrátit potravinám hodnotu a podpořit dlouhodobý přechod od důrazu na produkci potravin a konzumní přístup k potravinovému občanství („food citizenship“).

1.2. Současný politický rámec EU není uzpůsoben přechodu na udržitelnější potravinové systémy, jímž by se zajistilo účinné provádění cílů udržitelného rozvoje OSN a také práva na potravu a ostatních lidských práv. Současné politické rámce možná sice úspěšně řešily jednotlivé problémy, nezajišťují však kolektivní soudržnost, která je zapotřebí k řešení řady různých výzev, kterým potravinové systémy EU a celého světa mají v budoucnu čelit. EHSV zdůrazňuje, že je třeba reorganizovat a harmonizovat stávající politické nástroje EU, tak aby vedly k vytvoření environmentálně, ekonomicky a sociokulturně udržitelných potravinových systémů. Výbor rovněž opakuje, že komplexní politika v oblasti potravin by měla doplňovat – nikoli nahradit – zpracovanou SZP ⁽¹⁾.

1.3. EHSV zdůrazňuje, že je velmi důležité zachovat kulturu, v níž se oceňuje význam potravin pro výživu a kulturu i jejich společenský a environmentální dopad. V tomto ohledu je široká paleta potravin a regionálních/místních specialit, které jsou v EU dostupné, skutečným přínosem, a je tedy třeba z ní dále těžit. Komplexní politika v oblasti potravin by měla podporovat to, aby si spotřebitelé více cenili potravin, dále pak podporovat předcházení potravinovému odpadu a jeho omezování a napomáhat znovuzačleňování a sladování cen potravin s ohledem na jiné hodnoty. Zejména je třeba zajistit výrobcům spravedlivé ceny, aby bylo zemědělství i nadále životaschopné.

1.4. EHSV zdůrazňuje, že svoji úlohu při rozvoji komplexního rámce musí plnit všechny zúčastněné strany napříč potravinovým řetězcem, má-li se dosáhnout spravedlivého rozdělení v rámci celého řetězce. Žádné z odvětví to nemůže učinit samostatně. Komplexní politika v oblasti potravin by měla využít síly průmyslu a maloobchodu, aby urychlila přechod spotřebitelů k udržitelnosti. Přechod k udržitelným potravinovým systémům také vyžaduje, aby angažovaní

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV *Případné přepracování společné zemědělské politiky* (Úř. věst. C 288, 31.8.2017, s. 10).

spotřebitelé přijali za svou myšlenku potravinového občanství. To rovněž znamená, že komplexní politika v oblasti potravin musí zajistit, aby byl evropský zemědělsko-potravinářský průmysl schopen prodávat v takové kvalitě, díky níž si zachová své postavení volby, kterou upřednostňuje převážná většina spotřebitelů.

1.5. EHSV bere na vědomí rostoucí počet iniciativ, které jsou v současnosti prováděny na regionální a místní úrovni na podporu alternativních potravinových systémů. Díky těmto iniciativám vznikají těsnější vazby mezi výrobcí a spotřebiteli, vytvářejí se příležitosti pro místní podniky a nová pracovní místa a obnovuje se propojení mezi společenstvími a jejich potravinami. EHSV rovněž zdůrazňuje úlohu měst při vypracovávání integrovanějších politik v oblasti potravin. Komplexní politika v oblasti potravin by měla vycházet ze společné správy, měla by této správě dodávat podněty a rozvíjet ji, a to na všech úrovních – místní, regionální, celostátní a evropské. Tím by se vytvořil rámec, který by těmto iniciativám umožnil vzkvetat bez ohledu na to, v jakém měřítku se uskutečňují.

1.6. EHSV požaduje nový inteligentní systém označování potravin z hlediska udržitelnosti. Politiky se zaměřují na výživová a jiná zdravotní tvrzení, avšak EHSV konstatuje narůstající znepokojení nad nedostatečným informováním spotřebitelů o dopadu potravin na životní prostředí a sociální oblast. Potravinářský průmysl si je vědom toho, že může do určité míry environmentální dopady řešit, ale že nakonec bude nutné zapojení spotřebitelů a poskytování informací.

1.7. Za účelem podpory vytvoření komplexního rámce sdružujícího politiky EU týkající se potravin navrhuje EHSV v krátkodobém a střednědobém horizontu vytvořit meziodvětvovou a interinstitucionální pracovní skupinu, do jejíž činnosti budou zapojena různá generální ředitelství Komise a jiné orgány EU. Tato pracovní skupina by byla zodpovědná za vytvoření akčního plánu pro udržitelnost v oblasti potravin s cílem pomoci EU realizovat cíle udržitelného rozvoje týkající se potravin. Akční plán by měl být vyvinut prostřednictvím participativního procesu, na němž se budou podílet zúčastněné strany v rámci celého potravinového řetězce, občanská společnost a výzkumní pracovníci. EHSV by navrhoval uspořádat a vytvořit prostor pro zapojení občanské společnosti do tohoto procesu a její aktivní účast na něm.

1.8. EHSV zejména doporučuje vytvořit srovnávací přehled EU pro udržitelné potraviny, který by umožnil zabývat se výzvami potravinových systémů v rámci víceletého přístupu, čímž by se podpořilo sladění politik na různých úrovních správy. Tento srovnávací přehled by stanovil ukazatele, čímž by přispěl k podpoře a monitorování pokroku při plnění stanovených cílů.

1.9. V dlouhodobějším horizontu a v závislosti na závěrech pracovní skupiny vybízí EHSV Komisi, aby prozkoumala proveditelnost vytvoření specializovaného GR pro potraviny, které by bylo jasným střediskem pro povinnosti EU ohledně všech politik týkajících se potravin a zdrojem, pokud jde o regulaci, právní předpisy a případně prosazování. Ve všech členských státech EU by pak mohly vzniknout orgány zřízené podle tohoto modelu v podobě zvláštních ministerstev, jež by se věnovala potravinám.

2. Úvod

2.1. EHSV ve svém průzkumném stanovisku „Udržitelnější potravinové systémy“, které bylo vypracováno na žádost nizozemského předsednictví EU v roce 2016, vyzval k zavedení komplexní politiky v oblasti potravin, jejímž cílem by mělo být podporovat přechod k udržitelnějším potravinovým systémům a zajištění lepší soudržnosti cílů politiky EU týkajících se potravin (např. udržitelná zemědělská výroba, zdravé stravování, ochrana životního prostředí, spravedlivější obchodní vztahy atd.). Nynější stanovisko se opírá o doporučení uvedeného stanoviska dále rozvíjet zdůvodnění a vizi komplexního rámce.

2.2. Mezitím také zesílil impuls pro ucelenější přístup k politice v oblasti potravin. OSN vyhlásila desetiletí opatření na podporu výživy, čímž uznala, že je třeba reorganizovat potravinové systémy, aby se dosáhlo zdravější stravy a lepší výživy. Skupina odborníků na vysoké úrovni Výboru pro celosvětové zajišťování potravin pak tento naléhavý požadavek zdůraznila ve své zprávě ze září 2017 ⁽²⁾. Na úrovni EU pak v nedávné době přijal stanovisko Výbor regionů. Požaduje se v něm komplexní a udržitelná politika EU v oblasti potravin, která propojí různé oblasti politiky, jež se potravin týkají. Mezinárodní panel odborníků pro udržitelné potravinové systémy (IPES Food) zahájil třetí participativní proces s cílem vypracovat do roku 2018 vizi společné politiky v oblasti potravin, do něhož jsou zapojeny vědecké skupiny, zúčastněné subjekty, organizace občanské společnosti a tvůrci politiky. Díky mnoha průřezovým iniciativám na úrovni členských států a na regionální a místní úrovni se evropské potravinové systémy mění prostřednictvím aktivní účasti občanské společnosti již nyní.

⁽²⁾ Skupina odborníků na vysoké úrovni (HLPE), 2017. Nutrition and food systems (Výživa a potravinové systémy).

2.3. EHSV je přesvědčen, že provádění cílů udržitelného rozvoje v Evropě je klíčovým faktorem v úsilí o vytvoření komplexního přístupu, který by zahrnoval různé oblasti politiky (zemědělství, zdravotnictví, životní prostředí, obchod, rozvoj, inovace atd.) a úrovně veřejné správy (EU, celostátní, místní), a o docílení udržitelnější výroby potravin a udržitelnějších spotřebních návyků. Významnou příležitostí, jak zajistit soudržnost mezi přepracovanou zemědělskou politikou a cíli jiných politik týkajících se potravin⁽³⁾, je i probíhající rozprava o společné zemědělské politice (SZP) po roce 2020.

2.4. Některé členské státy (např. Finsko, Francie, Německo, Nizozemsko a Švédsko) jsou v rámci politik v oblasti potravin stále aktivnější, pokud jde o zdraví, životní prostředí a udržitelnost. EHSV varuje před situací, kdy by odlišný přístup v různých členských státech mohl poškozovat spotřebitele a podniky. EHSV to považuje za další důvod, proč požadovat komplexní rámec na úrovni EU.

3. Diagnóza – co ze stávajícího politického rámce nefunguje

3.1. Objevuje se stále více vědeckých důkazů o vlivu potravin na zdraví, životní prostředí a na společnost jako celek. „Svět potravin“, kterým by se měla zabývat SZP, což byl účel jejího vytvoření, je nyní mnohem složitější. Evropa netrpí nedostatkem, což je úspěch, jehož bylo dosaženo díky SZP a rostoucím příjmům, jakož i díky zlepšení způsobů produkce v zemědělství. Zaměstnanost v oblasti potravin a přidaná hodnota se přesunuly od půdy a moře do továren, odvětví maloobchodu a služeb v oblasti potravin. Agenda v oblasti zdraví již nezahrnuje jen příliš nízkou spotřebu. I dnes se stále objevuje nevhodné stravování v důsledku sociální nerovnosti a stále existuje „nová“ potravinová chudoba, ale nad nimi převažují v masovém měřítku nepřenosné nemoci. Mezi ně patří srdeční choroby, mozkové mrtvice, cukrovka a obezita. Kardiovaskulární onemocnění způsobují v EU každoročně 1,8 milionu úmrtí, což je 37 % veškerých úmrtí v Unii⁽⁴⁾. V roce 2015 žilo v EU téměř 49 milionů lidí s kardiovaskulárním onemocněním.

3.2. Evropské sociální trendy také přinesly velkou změnu, pokud jde o potraviny, chutě a styly přípravy jídla. Od doby, kdy byla zavedena SZP, se změnily spotřební návyky a životní styl. Změny v oblasti přípravy jídel se dotkly hlavně žen, jelikož ty nesly a často stále nesou nejvíce odpovědnosti za přípravu jídla v domácnosti. Změny technologií v oblasti potravin měly pozitivní i negativní sociální dopady. Možná sice máme větší výběr, ale někdy je oslabováno rozmanité a bohaté kulturní dědictví Evropy. Značné rozpočtové prostředky, které potravinářské společnosti vynakládají na uvádění zboží na trh, obecně vybízí spotřebitele, aby jedli „ultrapracované“ potraviny. Z údajů týkajících se tohoto odvětví vyplývá, že například Belgičané získávají dvě třetiny kalorií z předem zpracovaných balených potravin – dokonce ještě více než Britové⁽⁵⁾. Orgány v oblasti veřejného zdraví jsou znepokojeny nadměrnou spotřebou zpracovaných potravin, které obsahují velké množství soli, cukru a tuků. Mohou být levné, což je pobídka pro lidi s nižšími příjmy, jejichž zdraví je už tak horší než průměrné. Strava tak přispívá k evropským sociálním nerovnostem⁽⁶⁾. Během velké hospodářské krize a později zaznamenala Evropa nárůst, pokud jde o darování potravin na dobročinné účely. Poskytování takového potravinové pomoci v naléhavých situacích však nesmí nahradit boj Evropy proti sociálním nerovnostem, které jsou příčinou špatného zdravotního stavu v důsledku nevhodného stravování.

3.3. Vliv potravin na životní prostředí je zdokumentován a uznáván. Změna klimatu je uznávanou hrozbou a EU silně podporovala Rámcovou úmluvu o změně klimatu z roku 2015, která byla přijata v Paříži. EU rovněž zajistila kvalitnější předpisy a prevenci škod v oblasti životního prostředí, například prostřednictvím rámcové směrnice o vodě. Avšak evropské potravinové preference dávají vzniknout spotřebním návykům, s nimiž se pojí skryté nebo „zakořeněné“ používání velkého množství vody, což ohrožuje členské státy⁽⁷⁾ a vyžaduje integrovanější přístup k půdě, zemědělství a vodě⁽⁸⁾. Je třeba též uvést, že půda v Evropě je v ohrožení. Z modelů Společného výzkumného střediska EU vyplývá, že půdní eroze způsobená vodou postihuje plochu o rozloze 130 milionů hektarů v EU-27 a na téměř 20 % plochy dochází ke ztrátám půdy v objemu větším než 10 t/ha ročně⁽⁹⁾. Ztráta biologické rozmanitosti je patrná na zemi i v moři, kde je podle údajů vystavena tlaku

⁽³⁾ Viz poznámka pod čarou 1.

⁽⁴⁾ <http://www.ehnheart.org/cvd-statistics.html>.

⁽⁵⁾ Euromonitor International, Passport Nutrition 2017 (Databáze Passport: Výživa 2017).

⁽⁶⁾ Oxfam (2015), A Europe for the many, not the few (Evropa pro všechny, ne jen pro vyvolené).

⁽⁷⁾ Např. Hoekstra a Mekonnen (2016).

⁽⁸⁾ OECD (2014).

⁽⁹⁾ <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/soil-erosion-by-water-1/assessment>.

rozmanitost rybích populací⁽¹⁰⁾. Přesto členské státy i nadále radí spotřebitelům, aby z výživových důvodů jedli ryby, aniž by si uvědomovaly důsledky pro životní prostředí.

3.4. Z hospodářského hlediska je posledních 60 let hodnoceno jako úspěch. Potraviny jsou všudypřítomné. Průměrný podíl výdajů domácností na potraviny klesl z 30 % na 15 %. S příchodem obřích maloobchodních potravinových řetězců klesly spotřebitelské ceny. Ekonomové se však nyní ptají, zda ceny potravin odrážejí skutečné výrobní náklady, nebo zda je tomu tak, že se některé náklady na cenách neprojevují v plném rozsahu. EHSV bere se zájmem na vědomí činnost Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) zaměřenou na začleňování veškerých zemědělských nákladů⁽¹¹⁾. Zvýšila se i nerovnost sil v potravinovém řetězci, což vede k nekalým obchodním praktikám a důsledkům, které z nich plynou⁽¹²⁾, a snížil se podíl spotřebitelské ceny, který připadá zemědělcům.

3.5. Tendence k nadměrné produkci stlačila ceny dolů, ale zároveň institucionalizovala plýtvání potravinami. Zatímco spotřebitelé v zemích světa s nízkými příjmy vyhazují přibližně 8 % potravin, spotřebitelé v EU vyhodí zhruba třetinu toho, co nakoupí. Projekt „Fusions“ financovaný EU odhaduje, že se v EU ročně vyplývá 88 milionů tun potravin, což stojí 143 miliard EUR⁽¹³⁾. Oběhové hospodářství ani plán pro Evropu účinněji využívající zdroje, které jsou důležité proto, že přistupují k potravinám jako k hmotnému statku, však nezohledňují spotřebitele potravin ani kulturní hodnotu potravin a důsledně se nezabývají kulturním rozměrem plýtvání potravinami. Evropa stojí před výzvou, jak vytvořit novou koncepci potravinového občanství, která bude založena na udržitelném stravování.

3.6. Údaje a studie, které provedla akademická obec i potravinářský průmysl, vedly k lepšímu pochopení toho, jak evropské potravinové systémy ovlivňují společnost, životní prostředí a zdraví. Všechny tyto skutečnosti společně svědčí o tom, že je zapotřebí integrovanější přístup. Současné politické rámce možná sice úspěšně řešily jednotlivé problémy, nezajišťují však kolektivní soudržnost, která je zapotřebí k řešení řady různých výzev, kterým potravinové systémy EU a celého světa mají v budoucnu čelit. Jednotlivé politiky týkající se potravin se většinou rozvíjejí izolovaně a často jim chybí soudržnost. Politikám na různých úrovních správy rovněž chybí vzájemné propojení. Jedním z příkladů dokládajících potřebu integrovanějšího přístupu je antimikrobiální rezistence, která se rozšířila v důsledku používání antibiotik v oblasti chovu zvířat a nyní ohrožuje lidské zdraví. Význam, který v této problematice má integrovaná politika v oblasti potravin, zdůraznil ve svém nedávném projevu i komisař Andriukaitis. Dalším příkladem je rozpor mezi využíváním půdy pro produkci potravin a jejím využíváním pro výrobu energie, bydlení a pro řešení dalších problémů. Plýtvání potravinami je částečně též důsledkem zvyšování účinnosti výroby. Dochází k trvalému a masivnímu toku potravin systémem. Tento problém nelze řešit apelem na racionální chování spotřebitelů.

3.7. Pokud by EU byla znovu založena dnes, vypracovala by komplexní politiku v oblasti potravin, jejímž cílem by bylo udržitelné stravování vycházející z udržitelných potravinových systémů a která by propojovala zemědělskou výrobu s výživou a ekosystémovými službami a zajišťovala by dodavatelské řetězce, které by zabezpečovaly veřejné zdraví pro všechny vrstvy evropské společnosti⁽¹⁴⁾. Politickou výzvou je otázka, jak vyvolat potřebnou změnu. Z historického hlediska se politika EU vyvíjela na základě procesu demokratických úprav, avšak došlo i k prudším změnám v důsledku krizí, jak tomu bylo v případě bezpečnosti potravin v roce 2000 a v případě skandálu s koňským masem v letech 2013–2015.

4. Úloha občanské společnosti při přípravě udržitelnějších politik v oblasti potravin

4.1. EHSV bere na vědomí, že široké vrstvy evropské společnosti uznávají nové strukturální výzvy týkající se řízení v oblasti potravin v EU. EU by mohla pokročit od úpravy politiky a reakce na nastalé situace k proaktivnímu přístupu. VR stanoví ve svém nedávném stanovisku důležité precedenty. Nově probuzený zájem o vytvoření lepší potravinové politiky

⁽¹⁰⁾ <https://www.eea.europa.eu/highlights/fish-to-fork-a-need>.

⁽¹¹⁾ www.fao.org/nr/sustainability.

⁽¹²⁾ Stanovisko EHSV o nekalých obchodních praktikách mezi podniky v rámci potravinového řetězce (Úř. věst. C 34, 2.2.2017, s. 130).

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/food/safety/food_waste_en.

⁽¹⁴⁾ Mason a Lang (2017). Sustainable Diets (Udržitelné stravování). Abingdon: Routledge.

pro malá a velká města EU by se nyní měl promítnout do otázek týkajících se venkova. Mnoho evropských měst je zapojeno do opatření v rámci rad pro politiku v oblasti potravin, městských sítí pro udržitelnost a/nebo kroků v oblasti změny klimatu a programu WHO „Zdravá města“. Odrazem tohoto zájmu je i podepsání milánského paktu měst v oblasti potravinové politiky (Milan Urban Food Policy Pact) z roku 2015.

4.2. V poslední době došlo k různým reorganizacím potravinového řetězce, jejichž cílem je znovu propojit výrobce a spotřebitele a vrátit zemědělskou produkci a výrobu potravin na místní úroveň. Zahrnuje to zemědělství podporované komunitou, krátké dodavatelské řetězce, alternativní potravinové sítě, místní zemědělské systémy a přímý prodej. Spotřebitelská družstva mohou také hrát důležitou úlohu tím, že zajistí silné propojení s danou komunitou, jakož i zaměření na sociální, vzdělávací a environmentální aspekty. Orgány veřejné správy mají plány, které jsou též součástí tohoto procesu, např. programy zadávání veřejných zakázek pro školy a nemocnice, které podporují dodávky místních biopotravin, např. v Dánsku a ve švédském Malmö. To odpovídá přístupu EU v oblasti oběhového hospodářství.

4.3. Jestliže se vytvoří užití vazby mezi výrobcí a spotřebiteli, mohou potravinové systémy, jež jsou více orientovány na místní úroveň, a iniciativy působící zdola nahoru hrát zásadní úlohu při podpoře spotřeby zdravějších a udržitelnějších potravin. Jak si lze povšimnout v případě mnoha iniciativ v oblasti udržitelných potravin v menších i větších městech v celé Evropě, zapojení občanské společnosti a místních komunit tyto vazby posiluje. V současné chvíli však politiky na úrovni EU nejsou připraveny na to, aby se z těchto experimentů poučily, natož aby je podporovaly, jestliže jsou slibné. Komplexní politika v oblasti potravin by tak mohla pomoci stimulovat i rozvíjet společnou správu těchto iniciativ. Zemědělské podniky se přizpůsobují potřebám trhu, ale jsou omezeny povahou zemědělské výroby. Změna v systémech produkce vyžaduje čas.

4.4. Potravinové hospodářství se potýká s velkými technickými, finančními a sociálními problémy⁽¹⁵⁾, což potvrzují velké investiční programy pro inovace a technologický pokrok. V Evropě je přibližně 289 000 společností vyrábějících potraviny, ale na pouhé 3 000 z nich připadá téměř polovina trhu EU⁽¹⁶⁾. Studie uvádějí, že odolné potravinové systémy musí zachovávat kombinaci velkých a malých zemědělských podniků. Mezi největšími evropskými potravinářskými společnostmi a odvětvím malých a středních podniků zeje velká propast. Tyto malé a střední podniky lze lépe začlenit do koncepce sociální Evropy. Digitální ekonomika nabízí příležitosti pro vytvoření užších vazeb mezi spotřebiteli a výrobcí. Podnikání vítá progresivní vedení v oblasti udržitelnosti a vyžaduje jasné rámce.

4.5. Evropští občané mají jasný zájem na tom, aby jejich potraviny pocházely z udržitelných zdrojů. Systémy označování nejsou schopny zajistit jednoznačnost jednoduše proto, že se jedná o složitý problém. V nedávné zprávě, kterou vypracoval Karl Falkenberg, bylo uvedeno, že „značka“ evropských potravin by se měla zaměřit na udržitelnost, neboli „dobře žít a poctivě sdílet v mezích planety“⁽¹⁷⁾. To znamená důraz na sociální, ale i environmentální a ekonomickou oblast. Některé kulturní záležitosti nespádají do působnosti evropských orgánů, například napětí mezi placenou (v potravinových řetězcích) a neplacenou (doma v kuchyni) prací v oblasti potravin, ale v evropském potravinovém systému jsou i prvky, které mají pro evropskou koncepci potravin (nebo „značku“) ústřední význam. Evropa je proslulá svou kulinářskou rozmanitostí a různorodostí produkce. Ta musí být nejen chráněna, ale i aktivně zvyšována. Systém loga kvality EU (CHZO, CHOP, ZTS) je užitečný, ale týká se pouze speciálních potravin. Nesleduje trendy v masové výrobě potravin. Návrh pana Falkenberga, že bychom měli usilovat o poctivost, by měl zcela jistě znamenat „novou dohodu“, pokud jde o mzdy a spravedlivé zacházení s migrující pracovní silou v potravinářských podnicích v EU. Jedná se o citlivé, avšak závažné problémy, u nichž může komplexní politika v oblasti potravin zajistit praktickou podporu sociální harmonii v Evropě.

4.6. Zvláště znepokojivé jsou pro rodiče a agentury v oblasti zdraví nerovné finanční investice do zpráv o potravinách zaměřených na děti. WHO považuje tento problém za prioritní, protože se vysoký podíl těchto zpráv týká potravin, které obsahují velké množství soli, cukru a tuku⁽¹⁸⁾. Jak dochází k přechodu od tradičních k digitálním formám médií, roste

⁽¹⁵⁾ Freibauer, Mathijs a kol. (2011), 3. zpráva Stálého výboru pro zemědělský výzkum pro EK.

⁽¹⁶⁾ <http://www.fooddrinkeurope.eu/publication/data-trends-of-the-european-food-and-drink-industry-2016/>.

⁽¹⁷⁾ Falkenberg, K. (2016). Sustainability now! A European Vision for Sustainability (Udržitelnost teď! Evropská vize udržitelnosti). EPSC, č. 18, 20. července.

⁽¹⁸⁾ WHO – region Evropa (2013), http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0019/191125/e96859.pdf.

potřeba komplexního přístupu. V roce 2016 bylo jen v západní Evropě vynaloženo na reklamu na potraviny v digitálním prostředí odhadem asi 37 miliard USD ⁽¹⁹⁾. EHSV bere na vědomí nedávné výzvy spotřebitelů určené potravinářským a maloobchodním společnostem, v nichž se požaduje zastavení používání maskotů značek v reklamních a marketingových kampaních na potraviny, které mají vysoký obsah tuku, soli a cukru. Pokud odvětví nepodnikne náležité kroky, měly by vlády zvážit zavedení regulačních opatření ⁽²⁰⁾.

4.7. Cílem politiky EU v oblasti potravin pro příštích 50 let by měla být podpora přechodu od konzumního přístupu v oblasti potravin (charakterizovaného plýtváním) k potravinovému občanství (charakterizovanému péčí a zodpovědností). Přechod k udržitelné stravě získávané díky udržitelným potravinovým systémům vyžaduje, aby angažovaní spotřebitelé přijali myšlenku potravinového občanství za svou. EHSV opakuje svůj návrh, aby byla zahájena celoevropská informační kampaň zvyšující povědomí o „hodnotě potravin“. Taková kampaň bude nezbytná pro zajištění dlouhodobé změny v chování spotřebitelů ⁽²¹⁾.

5. Vize – cíle a struktura komplexní potravinové politiky v EU

5.1. Politika v oblasti potravin je zastřešující politikou, která organizuje a podporuje rámec potravinových systémů od primární produkce (zemědělci) přes fázi výroby (zpracování) až po spotřebu. Zviditelňuje a explicitně stanoví i to, co je často skryto pod povrchem. Protože potraviny zasahují do tolika oblastí života, např. vzdělávání, zdraví, životní prostředí, obchod, sociální vztahy a kultura, je přínosem komplexní politiky v oblasti potravin to, že si společnost může vyjasnit, co od potravinového systému požaduje a čeho lze v této oblasti dosáhnout. Propojuje i to, co by jinak mohlo být až příliš snadno oddělené a roztržité. Otázka, co jíme, jak jíme a jak dnes vyrábíme potraviny a za jakou cenu, má důsledky pro budoucnost.

5.2. Politika v oblasti potravin má rozhodující vliv na rozvoj venkovských i městských oblastí. Vytváří pracovní místa ve všech navázaných odvětvích, jako je zemědělství a jeho technická infrastruktura, zpracování potravin, doprava, obchod, balení, maloobchodní a potravinářské služby atd. Ovlivňuje životy milionů občanů EU. V odvětví zpracování potravin je v EU zaměstnáno 4,25 milionu lidí, toto odvětví má obrát více než 1 098 miliard EUR, vynakládá na výzkum a vývoj 2,5 miliardy EUR a z obchodu se zpracovanými potravinami má EU přebytek ve výši 25,2 miliardy EUR ⁽²²⁾. Navzdory hospodářskému významu potravin pro ekonomiku Unie nemá EU v současné době žádnou skutečnou politiku v oblasti potravin. Potravinové systémy jsou místo toho formovány řadou různých politických rámců, jak je zdůrazněno výše.

5.3. Politika v oblasti potravin, která je vhodná pro 21. století, musí splňovat četná kritéria: kvalita potravin (např. chuť, potěšení, vzhled a autenticita), oblast zdraví (např. bezpečnost, výživa, dostupnost a vědomosti), životní prostředí (např. CO₂, voda, využívání půdy, půda, biologická rozmanitost, kvalita ovzduší a systémová odolnost), sociální a kulturní hodnoty (např. identita, rovný přístup, důvěra, výběr a dovednosti), zdravá ekonomika (např. skutečná hospodářská soutěž a spravedlivé výnosy, důstojná pracovní místa, plná internalizace nákladů a přiměřené, konkurenční ceny) a řádná správa věcí veřejných (např. demokratická odpovědnost, transparentnost, etické procesy a využívání ověřených vědeckých důkazů). Na všechny politiky EU týkající se potravin lze nahlížet prizmatem těchto politických okruhů.

5.4. Komplexní politika v oblasti potravin musí posílit odolné ekosystémy a zajistit, aby všechny zúčastněné strany a účastníci potravinového řetězce měli důstojný příjem, a to jak v EU, tak i za jejími hranicemi. Ceny potravin neodrážejí plné náklady na výrobu a zdraví, environmentální a sociální náklady jsou většinou externalizovány. Snaha o nabídku levnějších, „cenově dostupnějších“ potravin nesmí jít na úkor jiných rysů a důsledků výroby a spotřeby potravin. Komplexní politika v oblasti potravin by mohla napomoci znovuzačlenování a sladování cen potravin s ohledem na jiné hodnoty.

5.5. Komplexní politika v oblasti potravin by měla kombinovat stávající a nové politiky a jejím konečným cílem by mělo být vytvoření udržitelných potravinových systémů a zdravé stravování. Nemělo by to znamenat, že EU „objeví Ameriku“ a vytvoří úplně novou politiku nebo si přivlastní nové pravomoci, jelikož cílem není zavedení jednotné normy. Spíše to

⁽¹⁹⁾ <https://www.statista.com/statistics/237928/online-advertising-spending-in-western-europe/>.

⁽²⁰⁾ Cartoon characters and food: just for fun? (Postavičky z kreslených seriálů a potraviny: jen pro zábavu?), poziční dokument, BEUC, 2017.

⁽²¹⁾ Viz poznámka pod čarou 12.

⁽²²⁾ http://www.fooddrinkeurope.eu/uploads/publications_documents/Data_and_trends_Interactive_PDF_NEW.pdf.

znamená přijmout na úrovni EU takové reformy, jež by motivovaly k novému a udržitelnějšímu jednání na všech úrovních (místní/obecní, regionální, celostátní a na úrovni podniků), ale také k rozšíření již uskutečňovaných iniciativ, a tudíž k zajištění větší soudržnosti. Znamená to propojit opatření na úrovni EU s opatřeními, která mohou být nejlépe prováděna na jiných úrovních správy. Je možné argumentovat ve prospěch fiskálních režimů, které zlepšují přístup ke zdravé stravě prostřednictvím územního plánování a veřejných zakázek, čímž podporují místní trhy a zaměstnanost.

5.6. Komplexní politika v oblasti potravin by se rovněž měla stát základem pro skoncování s nekalými obchodními praktikami v podobě dvojí a nižší kvality výrobků. Jde konkrétně o to, že se vyrábějí a v některých členských státech pak prodávají potraviny nižší kvality, to však ve stejném balení ⁽²³⁾.

5.7. Má-li se dosáhnout těchto cílů, je třeba koordinovat politická opatření na straně nabídky i poptávky. To znamená, že koordinovaná musí být i cenová a celková dostupnost potravin prostřednictvím udržitelné produkce potravin a musí se současně zlepšit přístupnost pro spotřebitele a posílit jejich postavení tak, aby si mohli zvolit zdravé a chutné stravování. Je třeba rozvíjet kombinaci *legislativních změn* odstraňujících regulační překážky a přinášejících fiskální pobídky a *změn spotřebitelského chování* motivovaných lepší informovaností, vzděláním a větším povědomím spotřebitelů a zpracovatelů. Hlavním cílem je zvýšit povědomí o hodnotě potravin a posílit její podporu na všech úrovních a podporovat pozvolnou, avšak výraznou změnu. Například snížení množství soli lze neúčinněji dosáhnout, pokud je prováděno pomalu, ale systematicky, neexistují však žádné pobídky k tomu, aby společnosti změnilly složení svých produktů.

5.8. Na straně nabídky je za účelem dosažení toho, aby byla komplexní evropská politika v oblasti potravin skutečně relevantní pro evropské spotřebitele, nezbytné, aby potraviny vyrobené udržitelným způsobem v EU byly konkurenceschopné. To znamená, že evropský zemědělsko-potravinářský průmysl bude schopen dodávat spotřebitelům potraviny za ceny, které zahrnují dodatečné náklady související mj. s kritérii udržitelnosti, dobrých životních podmínek zvířat, bezpečnosti potravin a výživy, ale i spravedlivý příjem pro zemědělce, a zároveň si zachová své postavení volby, již upřednostňuje převážná většina spotřebitelů.

5.9. Provádění cílů udržitelného rozvoje představuje rozhodující rámec pro společná opatření, jejichž cílem je do roku 2030 zajistit, aby bylo možné udržitelným způsobem nasytit celý svět. Zálžitosti týkající se potravin a zemědělství průřezově protínají 17 cílů udržitelného rozvoje. Světová zdravotnická organizace (WHO) pak konkrétně uvádí, že 12 cílů udržitelného rozvoje vyžaduje přijetí opatření v oblasti výživy. Provádění cílů udržitelného rozvoje už vzhledem ke své povaze vyžaduje spolupráci a holistická řešení, na nichž se podílejí různé útvary, ministerstva, odvětví a celý potravinový řetězec. Zde se otevírá velká příležitost pro EU, aby zaujala vedoucí postavení na úrovni kontinentu.

5.10. Komplexní politika v oblasti potravin by měla sdružovat odlišné přístupy za účelem provádění cílů udržitelného rozvoje a měla by začlenit stávající víceúrovňovou a víceodvětvovou správu, a zajistit tak ještě integrovanější postup tvorby politik. Evropa hledá postoje k různým pilířům potravinového systému, konkrétně pak v těchto oblastech:

- Zemědělství (přepracovaná SZP ⁽²⁴⁾), urychlené vypracování modelů udržitelné produkce, generační obměna, přijatelný příjem pro zemědělce, veřejné statky za veřejné peníze, dobré životní podmínky zvířat)
- Vyvážený územní rozvoj/rozvoj venkova (Cork 2.0 ⁽²⁵⁾)
- Udržitelné zpracování (změna složení produktů)
- Oběhové hospodářství ⁽²⁶⁾ (plýtvání potravinami, energetická účinnost)
- Udržitelnější spotřeba potravin (volba potravin, jež přispívají k ochraně zdraví a životního prostředí, vedoucí úloha odvětví maloobchodu)
- Sociální dopady (spravedlivé rozdělení mezd a příjmů, sociální ochrana)

⁽²³⁾ Výsledky studie Vysoké školy chemicko-technologické v Praze, 2015 – <http://www.sehnalova.cz/soubory/rozdily-potravin/Prezentace.pdf>.

⁽²⁴⁾ Viz poznámka pod čarou 1.

⁽²⁵⁾ Stanovisko EHSV Od deklarace Cork 2.0 ke konkrétním opatřením (Úř. věst. C 345, 13.10.2017, s. 37).

⁽²⁶⁾ Stanovisko EHSV Oběhové hospodářství (Úř. věst. C 264, 20.7.2016, s. 98).

- Kulturní dopady (regionální/místní identita)
- Zdraví, výživa (zdravější stravování, bezpečnost potravin)
- Ochrana životního prostředí (půda ⁽²⁷⁾, biologická rozmanitost, kvalita vody/ovzduší)
- Vzdělávání (školní vzdělávání, hodnota potravin, jak vařit, co jsou dobré potraviny)
- Mezinárodní obchod (spravedlivější obchodní praktiky v rámci potravinového řetězce ⁽²⁸⁾, potravinová soběstačnost)
- Rozvoj (soudržnost politik ve prospěch rozvoje).

5.11. Tento nový komplexní přístup by měl být dynamický a zahrnovat zúčastněné subjekty z celého potravinového řetězce a občanské společnosti jako celku a současně by měl zajistit odpovědnou a transparentní „potravinovou demokracii“.

5.12. Souhrnně lze říci, že komplexní politika v oblasti potravin by měla být: 1. environmentálně, sociokulturně a ekonomicky *udržitelná*, 2. *integrována* napříč odvětvími a úrovněmi správy, 3. *inkluzivní* a začleňovat všechny oblasti společnosti a měla by 4. posilovat spravedlivé pracovní podmínky na všech úrovních.

6. Plán – jaké kroky jsou nutné k dosažení komplexní politiky v oblasti potravin?

6.1. Obdobně jako zakladatelé společného trhu v 50. letech minulého století, kteří považovali potraviny za základní podmínku lepší a mírovější Evropy, zdůrazňuje dnes, o šest desetiletí později, EHSV potřebu začít vytvářet pro Evropu udržitelnější potravinový systém. Tlaky jsou nyní dobře známy a podloženy důkazy. Je třeba jim čelit na místní a úrovni a na úrovni členských států. Je však třeba jednat i napříč Evropou.

6.2. EHSV doporučuje zřídit meziodvětvovou a interinstitucionální pracovní skupinu, do které by se zapojila různá generální ředitelství Komise a jiné orgány EU, s cílem vypracovat akční plán pro udržitelnost v oblasti potravin, a pomoci tak EU provádět cíle udržitelného rozvoje týkající se potravin. Akční plán by měl být vyvinut prostřednictvím participativního procesu, na němž se budou podílet zúčastněné strany v rámci celého potravinového řetězce, občanská společnost a výzkumní pracovníci.

6.3. EHSV spatřuje příležitost uspořádat a vytvořit prostor pro zapojení občanské společnosti do tohoto procesu a její aktivní účast na něm, a to na základě dynamiky vytvořené prostřednictvím slyšení expertů, která Výbor k tomuto tématu uspořádal.

6.4. EHSV požaduje, aby Společné výzkumné středisko, GR pro výzkum a inovace a výzkumné agentury členských států vypracovaly „srovnávací přehled EU pro udržitelné potraviny“ s cílem podporovat a monitorovat dosažený pokrok, pokud jde o plnění stanovených cílů. Bude zapotřebí kombinace nových a starých ukazatelů, aby cíle v oblasti udržitelného rozvoje týkající se potravin a jiné mezinárodní cíle (např. cíl pro emise skleníkových plynů) mohly být začleněny a převedeny do evropského prostředí.

6.5. EHSV žádá, aby Komise, Parlament a Rada přezkoumaly proveditelnost vytvoření specializovaného generálního ředitelství pro potraviny, což by zlepšilo koordinaci úkolů a povinností v oblasti všech politik souvisejících s potravinami – od společné metodiky pro analýzu životního cyklu až po data velkého objemu týkající se potravin a udržitelnou výživu. Toto nové GR by poskytlo rámec nezbytný k tomu, aby potravinám byla dána priorita, a bylo by zdrojem, pokud jde o regulaci, právní předpisy a případně prosazování.

6.6. Měla by být vytvořena nová Evropská rada pro politiku v oblasti potravin. Některé členské státy takové subjekty již mají (např. Nizozemsko, dalším příkladem je také Nordic Food Policy Lab). Tato rada by poskytovala poradenství ohledně přechodů, které jsou doporučovány vědeckými stanovisky jako nezbytné pro splnění cílů udržitelného rozvoje a Pařížské dohody.

⁽²⁷⁾ Stanovisko EHSV *Využívání půdy k udržitelné produkci potravin a ekosystémovým službám* (přijato 18. října 2017, dosud nezveřejněno v Úředním věstníku).

⁽²⁸⁾ Viz poznámka pod čarou 12.

6.7. Podmínkou přechodu k udržitelným potravinovým systémům v Evropě je, aby bylo lépe integrováno poradenství v oblasti zdraví, výživy, životního prostředí a ekonomiky. EHSV podporuje vypracování pokynů EU v oblasti udržitelného stravování, které by vycházely z iniciativ představených Německem, Nizozemskem, Švédskem a Francií, s cílem poskytnout spotřebitelům a průmyslu jasnější vodítka ohledně toho, jak nalézt rovnováhu mezi dobrou výživou a nižším dopadem na životní prostředí, zamezit nepravdivým tvrzením o životním prostředí a zdraví a současně přihlížet ke kulturním preferencím. To by se mělo odrážet v novém inteligentním systému označování potravin z hlediska udržitelnosti.

V Bruselu dne 6. prosince 2017.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Klíčová úloha obchodu a investic při plnění a provádění cílů udržitelného rozvoje**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2018/C 129/05)

Zpravodaj: **Jonathan PEEL (UK-I)**Spoluzpravodaj: **Christophe QUAREZ (FR-II)**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	26. 1. 2017
Právní základ	Čl. 29 odst. 2 jednacího řádu Stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná specializovaná sekce	REX
Přijato ve specializované sekci	7. 11. 2017
Přijato na plenárním zasedání	7. 12. 2017
Plenární zasedání č.	530
Výsledek hlasování	163/0/1
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1 Provádění a realizace cílů udržitelného rozvoje se nyní považuje za prvořadou celosvětovou prioritu. Má-li být dodrženo cílové datum 2030, je zásadní zachovat stávající intenzitu.

1.1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) se domnívá, že cíle udržitelného rozvoje spolu s Pařížskou dohodou (COP 21) ⁽¹⁾ zásadně změní celosvětovou obchodní agendu, a to především pokud jde o obchod s průmyslovým zbožím a zemědělskými produkty. Všechna budoucí obchodní jednání EU musí vycházet z potřeby tyto dalekosáhlé dohody provádět.

1.2 EU má jedinečné postavení, co se týče toho, aby se pokročilo s realizací cílů udržitelného rozvoje. Je důvěryhodná jako subjekt, který může sloužit coby účinný most mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi. Je třeba dát větší prioritu rozvoji politik nastíněných ve sdělení Komise s názvem „Další kroky“ ⁽²⁾ a více se soustředit na plné začlenění cílů udržitelného rozvoje „do evropského politického rámce a současných priorit Komise“, a to v případě potřeby ve spolupráci s členskými státy.

1.2.1 Uznává, že je k tomu Unie vázána Lisabonskou smlouvou ⁽³⁾. Mezi podporou a prováděním cílů udržitelného rozvoje a podporou evropských hodnot ve světě by měla existovat úzká součinnost.

1.3 V rozvojových cílech tisíciletí ⁽⁴⁾ byl obchod zmíněn pouze jednou, avšak cíle udržitelného rozvoje obchod konkrétně zmiňují devětkrát. Naléhavě vybízíme EU, aby vedle přímé činnosti zaměřené na dosažení cílů udržitelného rozvoje zahrнула i obchod a investice příznivé pro tyto cíle. Existuje mnoho způsobů, jimiž k nim mohou obchod a investice pozitivně, i když někdy nepřímo, přispět.

1.4 Dílčím cílem v rámci **cíle 17** (oživit globální partnerství pro udržitelný rozvoj) je „univerzální, standardizovaný, otevřený, nediskriminační a spravedlivý multilaterální obchodní systém pod dohledem WTO“. EU dlouho klade důraz na multilateralismus a klíčovou úlohu Světové obchodní organizace (WTO): musí i nadále podnikat aktivní kroky, aby toto podporovala.

⁽¹⁾ Konference smluvních stran Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu (UNFCCC COP 21) v Paříži.

⁽²⁾ COM(2016) 739 final.

⁽³⁾ Čl. 21 odst. 3 SFEU.

⁽⁴⁾ Rozvojový cíl tisíciletí 8 Vytvořit globální partnerství pro rozvoj.

1.5 EHSV konstatuje, že jelikož cíle udržitelného rozvoje nejsou právně závazné a neexistují mechanismy pro řešení sporů, musí EU na pokroku v jejich realizaci pracovat prostřednictvím svých vlastních politik a činností.

1.5.1 Vítáme záměr EU poskytovat každoroční aktualizace, i nadále nás však znepokojuje, že se často zdá, že Unie více usiluje o to, ukázat, jak se stávající politiky shodují a překrývají s cíli udržitelného rozvoje, než aby se snažila dosáhnout maximální součinnosti tím, že tyto politiky a činnosti náležitě zaměří a přizpůsobí. Pokud by se EU soustředěněji zaměřila na dosažení cílů udržitelného rozvoje, přineslo by to lepší výsledky.

1.5.2 Existuje řada klíčových oblastí politiky, u nichž se domníváme, že EU musí vyvinout úsilí pro zajištění plné součinnosti s cíli udržitelného rozvoje. Patří sem obnova dohody z Cotonou o partnerství AKT-EU a také širší interakce EU s těmito regiony. To by mělo výslovně zahrnovat jak cílené budování kapacit na podporu a pomoc s prováděním dohody o usnadnění obchodu a také rozsáhlejší společné strategie EU a členských států pro pomoc na podporu obchodu. Jde o klíčové přispění k iniciativě WTO pro pomoc na podporu obchodu a o její zásadní součást. Tato iniciativa byla navržena s cílem zvýšit schopnost rozvojových zemí využívat příležitosti vyplývající z obchodních dohod. Důležitý bude příspěvek k šestému celkovému hodnocení WTO zaměřený na cíle udržitelného rozvoje.

1.5.3 Konkrétnější podpory by se mělo dostat také využívání obchodu jako prostředku pro pozvednutí regionální integrace i cílů udržitelného rozvoje, a to především v těch regionech, kde je teprve třeba dosáhnout dohod o hospodářském partnerství, a to i přesto, že tyto dohody zatím ne zcela naplňují své počáteční přísliby.

1.5.4 EU by se také v mezích svých pravomocí měla zaměřit na rozvoj větší synergie mezi klíčovými 27 úmluvami týkajícími se programu GSP+ a cílů udržitelného rozvoje.

1.6 Výbor dále apeluje na EU, aby podporovala realizaci cílů udržitelného rozvoje, kdykoliv je to možné prostřednictvím jejich dvoustranných vztahů. Ukázkovým příkladem je interakce s Čínou v souvislosti s její iniciativou „Jeden pás, jedna cesta“, jejíž provádění, jak bylo zdůrazněno na nedávné schůzi kulatého stolu občanské společnosti EU-Čína⁽⁵⁾, by mělo přispívat k realizaci Agendy OSN 2030 a jejích cílů udržitelného rozvoje.

1.7 EHSV zdůrazňuje, že pokud jde o přispění k realizaci cílů udržitelného rozvoje, má klíčovou úlohu odpovědné chování podniků. Dopad soukromého sektoru v této oblasti bude zásadní a hluboký. Výbor OSN pro obchod a rozvoj (UNCTAD) odhaduje⁽⁶⁾, že ročně bude zapotřebí navíc 2,5 bilionu USD, a očekává se, že soukromý sektor se na tom bude podílet z jedné třetiny. Mnoho společností již má strategie pro cíle udržitelného rozvoje, je však nutné je podporovat v tom, aby přijaly odpovědnost za dopad, který mají na společnost, prostřednictvím hloubkové analýzy rizik. EHSV poukazuje na to, že mobilizaci zdrojů usnadňují také mezinárodní daňové politiky na podporu investic do provádění cílů udržitelného rozvoje⁽⁷⁾.

1.8 **Cíl udržitelného rozvoje č. 17** také výslovně uvádí, že úspěšná agenda udržitelného rozvoje vyžaduje partnerství mezi vládami, soukromým sektorem a občanskou společností. EHSV tedy naléhavě vyzývá k tomu, aby všechny budoucí mandáty pro kapitoly o obchodu a udržitelném rozvoji v jednáních EU o obchodu a partnerství zahrnovaly zvláštní doložku požadující, aby obě strany všech monitorovacích mechanismů občanské společnosti spolupracovaly na prosazování cílů udržitelného rozvoje a monitorovaly účinky této činnosti.

1.8.1 Tyto kapitoly (zejména vzhledem k tomu, že pokrývají cíle udržitelného rozvoje, Pařížskou dohodu a dodržování úmluv MOP) musí mít stejnou váhu jako kapitoly o obchodních, technických či celních záležitostech.

1.9 EHSV pak také připomíná EU své dřívější doporučení⁽⁸⁾, aby provedla úplné posouzení dopadu pravděpodobných účinků provádění cílů udržitelného rozvoje a Pařížské dohody na obchodní politiku EU, včetně zemědělství. Na začátku dobré politiky stojí dobrá analýza.

⁽⁵⁾ Peking, 29.–30. června 2017 (bod 25).

⁽⁶⁾ UNCTAD – tisková zpráva, Ženeva, 2014 – od té doby pravidelně opakováno.

⁽⁷⁾ REX/487 – stanovisko EHSV z vlastní iniciativy *Rozvojová partnerství EU a výzva, kterou představují mezinárodní daňové dohody*, zpravodaj: Alfred Gajdosik, spoluzpravodaj: Thomas Wagnsonner (dosud nezveřejněno v Úředním věstníku).

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV *Obchod pro všechny – Cesta k zodpovědnější obchodní a investiční politice*, zpravodaj: Jonathan Peel (Úř. věst. C 264, 20.7.2016, s. 123).

2. Souvislosti: Cíle udržitelného rozvoje

2.1 Provádění komplexní Agendy OSN pro udržitelný rozvoj 2030 a především jejího ústředního bodu, cílů udržitelného rozvoje, bude až do cílového data zásadní světovou prioritou. Sedmnáct cílů udržitelného rozvoje je doprovázeno dalšími 169 dílčími cíli.

2.1.1 Cíle udržitelného rozvoje jsou ze své podstaty celosvětové, všeobecně platné a vzájemně propojené – všechny země musí sdílet odpovědnost za jejich plnění. Již nyní vedou k novému způsobu globální práce, která je šířeji zaměřená, více participativní a více staví na konzultacích. Již více než 90 zemí vyhledalo v souvislosti s plněním těchto cílů pomoc od ostatních, především od EU.

2.2 Význam cílů udržitelného rozvoje výrazně posílila Pařížská dohoda, která již vstoupila v platnost. Značnou nejistotu od té doby vzbuzuje deklarovaný záměr vlády USA od této dohody odstoupit a to, jaké dopady by tento krok mohl mít v praxi. Otevírá se zde cesta pro EU, která by mohla zaujmout globální vůdčí postavení při zajišťování toho, že cíle udržitelného rozvoje i Pařížská dohoda zůstanou hlavními prioritami, přičemž bude stavět na velkém zájmu Číny a dalších rozvíjejících se ekonomik, který v souvislosti s těmito dohodami projevily. Mnohé z rychle se rozvíjejících ekonomik dosud nevyvinuly žádné jiné významné úsilí, aby pomohly dalším zemím, které v rozvoji více zaostávají.

2.3 Záměrem sdělení Komise „Další kroky k udržitelné evropské budoucnosti: Evropské úsilí v oblasti udržitelnosti“, jež bylo zveřejněno v listopadu 2016, je plně začlenit cíle udržitelného rozvoje „do evropského politického rámce a současných priorit Komise“, jak ostatně stanoví Lisabonská smlouva⁽⁹⁾. Výbor tuto iniciativu, na níž se nyní pracuje, uvítal ve svém stanovisku *Zemědělství v obchodních jednáních*⁽¹⁰⁾, v němž také doporučil, aby EU provedla úplné posouzení dopadu pravděpodobných účinků provádění cílů udržitelného rozvoje na obchodní politiku EU.

2.3.1 Toto sdělení zmiňuje, že cíle udržitelného rozvoje budou „průřezovým rozměrem“ provádění globální strategie EU. Poukazuje na skutečnost, že EU „byla nápomocna při formování“ této agendy. Mezi podporou a prováděním cílů udržitelného rozvoje a podporou evropských hodnot ve světě by měla být úzká součinnost, přestože cíle udržitelného rozvoje nepodporují přímo řádnou správu věcí veřejných ani právní stát.

2.4 Cíle udržitelného rozvoje a Pařížská dohoda od základů mění celosvětovou obchodní agendu, a to především pokud jde o obchod s průmyslovým zbožím a zemědělskými produkty. Základem všech budoucích obchodních jednání EU musí nyní být potřeba tyto dohody provádět.

2.4.1 EU je důvěryhodná jako subjekt, který může sloužit coby účinný most mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi. EHSV⁽¹¹⁾ již dříve konstatoval, že EU má jedinečnou pozici k prosazení této agendy:

- má vliv coby jeden z největších světových vývozců a dovozců,
- není již považována za primárně defenzivní, co se týče zemědělství,
- prokázala trvalý zájem o obchod a rozvoj a
- především na ministerské konferenci WTO v roce 2015 v Nairobi ukázala, že má schopnost neotřelého a vyváženého myšlení.

3. Cíle udržitelného rozvoje: zásadní úloha obchodu a investic

3.1 Nadace OSN⁽¹²⁾ dne 1. května na Twitteru zveřejnila příspěvek „Díky dobrému vzdělávání, zdravotnictví a správě věcí veřejných pro všechny klesá pravděpodobnost konfliktu. @UN k tomu má 17 #GlobalGoals (17 světových cílů OSN). <http://bit.ly/UN2030>“. Jde o základní požadavky pro realizaci cílů udržitelného rozvoje, přičemž hlavními překážkami zůstávají válka a korupce.

⁽⁹⁾ Čl. 21 odst. 3 SFEU.

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV z vlastní iniciativy *Úloha zemědělství v mnohostranných, dvoustranných a regionálních obchodních jednáních s ohledem na ministerskou konferenci WTO v Nairobi*, zpravodaj: Jonathan Peel (Úř. věst. C 173, 31.5.2017, s. 20).

⁽¹¹⁾ Tamtéž.

⁽¹²⁾ @UNFoundation.

3.2 Nicméně obchod a investice musí hrát velmi významnou úlohu, mají-li být cíle udržitelného rozvoje uskutečněny. Rozvojové cíle tisíciletí obchod zmiňují pouze jednou, ale cíle udržitelného rozvoje jej zmiňují devětkrát. Internetová stránka WTO zvláště poukazuje na **cíle 2** (vymýtit hlad, dosáhnout potravinové bezpečnosti a zlepšení výživy a prosazovat udržitelné zemědělství), **3** (zajistit zdravý život a zvyšovat jeho kvalitu pro všechny v jakémkoliv věku), **8** (podporovat inkluzivní a udržitelný hospodářský růst, zaměstnanost a důstojnou práci pro všechny), **10** (snížit nerovnost uvnitř zemí i mezi nimi), **14** (chránit a udržitelně využívat oceány, moře a mořské zdroje) a **17** (oživit globální partnerství pro udržitelný rozvoj). K těmto by měly být doplněny cíle **7** (zajistit všem přístup k cenově dostupným, spolehlivým, udržitelným a moderním zdrojům energie pro všechny) a **9** (vybudovat odolnou infrastrukturu, podporovat inkluzivní industrializaci a inovace). Tyto cíle musí být také v plné součinnosti s dalšími významnými opatřeními, především v oblasti rozvoje.

3.2.1 Klíčovou úlohu při realizaci většiny cílů udržitelného rozvoje bude hrát rovněž obchod se zemědělskými produkty, a to především pokud jde o cíle **12** (zajistit udržitelné vzorce spotřeby a výroby) a **15** (udržetelně hospodařit s lesy, bojovat proti desertifikaci, zastavit a zvrátit degradaci půdy, zastavit ztrátu biologické rozmanitosti), jakož i o cíle **1** (vymýtit chudobu ve všech jejích formách všude na světě), **13** (přijmout bezodkladná opatření pro boj se změnou klimatu a zvládání jejích dopadů) a **5** (dosáhnout genderové rovnosti a posílit postavení všech žen a dívek).

3.2.2 Na rozdíl od rozvojových cílů tisíciletí cíle udržitelného rozvoje konkrétně určují „způsoby provádění“ prostřednictvím 169 konkrétně určených cílů. Kvůli takto velkému počtu cílů je těžší stanovit priority nebo získat podporu. I přesto je nutné, aby klíčovým faktorem i nadále bylo zajistit, že tyto cíle budou inkluzivní a žádná část společnosti nebude opomenuta.

3.3 EHSV vyjadřuje znepokojení nad tím, že ještě nebyla skutečně definována dostatečná opatření nebo politiky ani dosud nebyly plně určeny klíčové mezery, které je třeba překlenout.

3.3.1 Bude zásadní podrobně se zaměřit na to, jakým způsobem může přispět obchod sám o sobě. Vedle přímé činnosti by měly být zahrnuty i obchod a investice příznivé pro cíle udržitelného rozvoje, například prostřednictvím využívání čistých technologií. Existuje mnoho způsobů, jimiž mohou obchod a investice pozitivně, i když třeba nepřímo přispět, přestože nemohou být vždy hlavní hnací silou pro dosažení cílů udržitelného rozvoje a ani nemohou nabídnout systematický přístup.

3.4 Obchod by ze své podstaty měl být udržitelný, ale ve skutečnosti tomu tak rozhodně není vždy, především pokud jej hodnotíme na základě současných kritérií udržitelnosti, včetně uhlíkové stopy. V minulosti se v Evropě obchodovalo s potravinami a zbožím, které si určitý region nedokázal vyprodukovat sám⁽¹³⁾. Důležité byly i další dva faktory – klíčové a zásadní zpracovatelské dovednosti rozvíjené po dlouhá léta a snadnost dopravy. Rozhodující význam měl přístup k vodě, jelikož přeprava po souši byla mnohem nákladnější a mnohem méně spolehlivá.

3.4.1 Tyto faktory jsou důležité i nadále. Politiky nahrazování dovozu pravidelně selhávají. Aby byly minimalizovány či odstraněny zbytečné překážky pro dovoz, je zásadní mezinárodní důvěra k obchodu. Proto je důležitý světový systém obchodu na základě mezinárodních pravidel a systému pro urovnávání sporů. Zásadní úlohu zde i nadále hraje WTO, a to i přes možné zpochybňování ze strany vlády USA.

3.4.2 Dílčím cílem **cíle 17** je „podporovat univerzální, standardizovaný, otevřený, nediskriminační a spravedlivý multilaterální obchodní systém pod dohledem WTO“, a od WTO se tedy očekává, že bude hrát klíčovou roli. To musí EU i dále povzbuzovat a podporovat.

3.4.3 Ministerská deklarace WTO z Nairobi objasnila, že mezinárodní obchod může přispět k dosažení udržitelného, stabilního a vyváženého růstu pro všechny⁽¹⁴⁾, a zdůraznila, že by to bylo o mnoho náročnější bez účinného mnohostranného obchodního mechanismu. Podtrhla také význam iniciativy WTO pro pomoc na podporu obchodu, jež by měla hrát klíčovou roli a napomoci dosažení mnoha cílů udržitelného rozvoje.

⁽¹³⁾ Sever nabízel vlnu, kožešiny, stavební dřevo a obilí, jih na oplátku bavlněné plátno, olivový olej, korek, vína, potraviny a ovoce.

⁽¹⁴⁾ https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc10_e/mindecision_e.htm

3.4.4 Závazek WTO z Nairobi zrušit vývozní dotace na zemědělský vývoz splňuje klíčový cíl stanovený pro cíl udržitelného rozvoje **2** (vymýcení hladu). Současná jednání WTO o dotacích na rybolov se týkají cíle, který spadá pod cíl udržitelného rozvoje **14** (oceány, moře a mořské zdroje) a kterým je zakázat do roku 2020 ty dotace, které přispívají k nadměrné kapacitě a nadměrnému rybolovu. Očekáváme, že na nadcházejícím ministerském setkání WTO v Buenos Aires bude této dohody dosaženo.

3.4.5 Od roku 1947 nejprve Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT) a nyní WTO odstraňují překážky. Kromě potravin, zemědělských produktů, textilu, oblečení, obuvi a keramiky se nyní pozornost přesunula od odstraňování cel k řešení necelních překážek. Jak již EHSV uvedl dříve ⁽¹⁵⁾, „[o]bchod přispívá k vyrovnaní nerovnováhy mezi poptávkou a nabídkou, může výrazně zlepšit potravinové zabezpečení a výživu prostřednictvím větší dostupnosti potravin, podporovat účinné využívání zdrojů, rozšiřovat tržní příležitosti a zvyšovat hospodářský růst, čímž [...] vytváří pracovní místa, příjem a prosperitu“.

3.5 S růstem světového příjmu se zvyšuje i poptávka po nebývalém výběru a rozmanitosti potravin a spotřebního zboží. Patří sem bavlněné výrobky, obilí a hovězí maso, jejichž výroba vyžaduje značné množství vody. A voda je na mnoha místech vzácnou komoditou. Udržitelné využívání vody a půdy (a vyvarování se znečišťování ovzduší) jsou klíčové pro realizaci mnoha cílů udržitelného rozvoje. Čím dál zásadnější otázkou bude racionalizace výroby. Například Uzbekistán (zatím není členem WTO) silně závisí na produkci bavlny. Jedná se však o suchou zemi a bavlna vyžaduje velké množství vláhy a také výrazné používání pesticidů.

3.6 Dohoda o usnadnění obchodu, která vstoupila v platnost začátkem roku 2017, by také měla podstatně zvýšit udržitelnost v mezinárodním obchodu tím, že odstraní prodlení a zbytečné překážky na hranicích. Klíčovou úlohou EU je v této souvislosti budování kapacit.

3.7 Obchod a investice mají významný dopad na změnu klimatu. Jednání o vícestranné dohodě o environmentálních produktech jsou příslibem důležitého kroku při začleňování změny klimatu do mnohostranné obchodní politiky, avšak i nadále je zapotřebí další mnohostranná činnost na podporu větší soudržnosti.

3.8 Zásadní je rovněž úloha investic při realizaci cílů udržitelného rozvoje, a to především v Africe, prostřednictvím pomoci se zajišťováním dostatečné infrastruktury (**cíl 9**), dostatečných druhotných zpracujících zařízení a zvyšováním schopnosti dostat výsledné produkty k přepravním uzlům a na trh.

3.8.1 Jak uvádí stanovisko výboru k *samostatným investičním dohodám* ⁽¹⁶⁾, „klíčovou oblastí [...] pro strany investiční dohody bude usnadňování investic prostřednictvím poskytování nezbytné udržitelné infrastruktury. Vlády jsou zodpovědné za poskytování pevného regulačního základu pro infrastrukturu [...] nebo [...] pro zajištění účelných a účinných rozvodných sítí pro energii, vodu a dopravu [...]. Sítě a soustavy pro rozvod energie a vody vyžadují složitou konstrukci a jejich úplné zprovoznění může trvat deset či více let“.

4. Úloha EU a co spadá do jejich pravomocí

4.1 Jak již bylo zmíněno, záměrem sdělení Komise „Další kroky“ je plné začlenění cílů udržitelného rozvoje „do evropského politického rámce a současných priorit Komise“.

4.1.1 Ve svém sdělení z roku 2006 s názvem „Globální Evropa: konkurenceschopnost na světovém trhu“ Komise uvedla, že je zásadní zajistit, že se přínosy liberalizace obchodu „dostanou až k občanům. S tím, jak vyznáváme sociální spravedlnost a soudržnost na domácím trhu, měli bychom také usilovat o prosazování našich hodnot, včetně sociálních a ekologických standardů a kulturní různorodosti, v celosvětovém měřítku“ ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁵⁾ Viz poznámka pod čarou 9.

⁽¹⁶⁾ Stanovisko EHSV *Úloha udržitelného rozvoje a zapojení občanské společnosti do samostatných investičních dohod EU se třetími zeměmi*, zpravodaj: Jonathan Peel (Úř. věst. C 268, 14.8.2015, s. 19).

⁽¹⁷⁾ COM(2006) 567 final ze dne 4. října 2006, bod 3.1 podbod iii).

4.1.2 Lisabonská smlouva ⁽¹⁸⁾ vyžaduje, aby veškerá činnost EU v oblasti obchodu a rozvoje a širší vnější činnost byla koordinována. Již jsme vyjádřili své zklamání ⁽¹⁹⁾ ohledně skutečnosti, že sdělení Komise s názvem „Obchod pro všechny“ ⁽²⁰⁾, zveřejněné krátce po přijetí cílů udržitelného rozvoje OSN, se o těchto cílech téměř nezmiňuje. Při provádění strategie „Obchod pro všechny“ musí EU věnovat zvláštní pozornost zajištění toho, aby její budoucí obchodní dohody a dohody o partnerství byly v souladu s klíčovými normami MOP a závazky COP 21 a aby zajišťovaly ochranu spotřebitelů.

4.1.3 Jak ale ukázal nedávný rozsudek Soudního dvora Evropské unie ⁽²¹⁾ o dohodě o volném obchodu mezi EU a Singapurem, investiční pravomoci EU jsou omezené, Unie však má plné pravomoci v obchodních záležitostech.

4.2 Cíle udržitelného rozvoje samy o sobě nejsou právně závazné, ani nejsou podpořeny mechanismem pro urovnávání sporů. Úspěch bude záviset na vlastních politikách a programech jednotlivých zemí v oblasti udržitelného rozvoje. OSN zdůrazňuje, že jsou zapotřebí partnerství mezi vládami, soukromým sektorem a občanskou společností. Na jejich internetových stránkách ⁽²²⁾ je dokonce seznam opatření, která mohou učinit jednotlivci.

4.3 EU se musí i nadále zaměřovat na své vlastní politiky a činnosti a určit, jak nejlépe může přispět k realizaci cílů udržitelného rozvoje, především co se týče obchodu. Znepokojuje nás, že se často zdá, že Unie je spíše připravená ukázat, jak se její stávající politiky shodují a překrývají s cíli udržitelného rozvoje, než aby tyto stávající politiky přizpůsobila za účelem dosažení maximální součinnosti. Zatím také nejsme přesvědčeni o tom, že by Komise u důležitých otázek uplatňovala plně průřezový přístup napříč jednotlivými GŘ. Soustředěnější zaměření na dosažení cílů udržitelného rozvoje, a to i v oblasti obchodní politiky, by přineslo lepší výsledky.

4.3.1 Měla by sem patřit nadcházející obnova dohody z Cotonou o partnerství AKT-EU a také širší interakce EU s těmito regiony. Vedle cíleného budování kapacit na podporu dohody o usnadnění obchodu by tak měl být rovněž podpořen jakýkoli průběžný přezkum společné strategie EU a členských států pro pomoc na podporu obchodu ⁽²³⁾, která je klíčovým prvkem iniciativy WTO pro pomoc na podporu obchodu. Tato iniciativa, jež byla navržena s cílem zvýšit schopnost rozvojových zemí využívat příležitosti vyplývající z obchodních dohod, což bude zásadní, pokud jde o proces plnění mnoha z uvedených cílů.

4.3.2 Soustředěnější podpory by se mělo dostat také využívání obchodu jako prostředku pro podporu regionální integrace i cílů udržitelného rozvoje, a to především v těch regionech, kde je teprve třeba dosáhnout dohod o hospodářském partnerství, přestože také s politováním konstatujeme, že tyto dohody zatím ne zcela naplňují své počáteční přísliby.

4.3.3 EU by také v rámci svých pravomocí měla usilovat o rozvoj větší synergie mezi cíli udržitelného rozvoje a 27 závaznými úmluvami v oblasti životního prostředí/úmluvami MOP v souvislosti s programem GSP+ (a také s požadavky programu Evropského orgánu pro bankovnínictví týkajícího se nejméně rozvinutých zemí).

4.3.4 Závěrečné prohlášení ze 14. setkání hospodářských a sociálních zájmových skupin AKT-EU, které se konalo v červenci 2015 v Yaoundé ⁽²⁴⁾, uvádí, že pro dosažení cílů udržitelného rozvoje je nutné mobilizovat všechny dostupné finanční prostředky a že by se tak mělo dít v rámci řádné a transparentní fiskální správy a se zapojením soukromého sektoru.

4.4 Výbor se dále domnívá, že by EU měla podporovat realizaci cílů udržitelného rozvoje, kdykoliv je to možné prostřednictvím jejich dvoustranných vztahů. Ukázkovým příkladem je interakce s Čínou v souvislosti s její iniciativou „Jeden pás, jedna cesta“, jejíž provádění, jak bylo zdůrazněno na nedávné schůzi kulatého stolu občanské společnosti EU-Čína ⁽²⁵⁾, „by mělo přispívat k realizaci [...] cílů udržitelného rozvoje a provádění Pařížské dohody o změně klimatu“. Odráží to nedávné podobné poznámky generálního tajemníka OSN.

⁽¹⁸⁾ Čl. 3 odst. 5.

⁽¹⁹⁾ Stanovisko EHSV *Obchod pro všechny – Cesta k zodpovědnější obchodní a investiční politice*, zpravodaj: Jonathan Peel (Úř. věst. C 264, 20.7.2016, s. 123).

⁽²⁰⁾ COM(2015) 497 final.

⁽²¹⁾ Soudní dvůr Evropské unie, tisková zpráva č. 52/17.

⁽²²⁾ <http://www.un.org/sustainabledevelopment/takeaction>

⁽²³⁾ Zároveň je třeba upozornit na rekordní příspěvek EU v této oblasti ve výši 12 miliard EUR v roce 2014.

⁽²⁴⁾ Jak ukládá dohoda z Cotonou.

⁽²⁵⁾ Viz poznámka pod čarou 5.

4.4.1 EHSV však opakuje, že je pevně přesvědčen o důležitosti toho, aby Čína a ostatní země dodržovaly úmluvy Mezinárodní organizace práce (MOP).

4.5 EHSV se také domnívá, že EU musí začlenit strategii Evropa 2020 do společných cílů v rámci cílů udržitelného rozvoje, aby tak vytvořila podmínky pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění.

4.6 Ve svém stanovisku *Udržitelný rozvoj – mapování vnitřních a vnějších politik EU* ⁽²⁶⁾ EHSV uvedl: „Agenda OSN 2030 by se měla přeměnit na proaktivní, transformační a pozitivní narativ Evropy a tento proces musí řídit pevná politická vůle a odhodlání utvářet udržitelnou Evropu tak, že se naše ekonomiky nasměrují na odolný a konkurenceschopný nízkouhlíkový rozvoj účinně využívající zdroje a podporující začlenění. Tento progresivní narativ by rovněž pomohl překonat bezprecedentní nedostatek důvěry občanů EU v projekt EU a především pro něj získat podporu mladých lidí. EU by tímto způsobem měla využít Agendy OSN 2030 k tomu, aby občanům EU představila novou vizi pro Evropu: společenskou smlouvu pro 21. století.“

5. Úloha soukromého sektoru

5.1 UNCTAD odhaduje ⁽²⁷⁾, že aby bylo splněno 17 cílů udržitelného rozvoje (a jejich 169 dílčích cílů), bude ročně zapotřebí nalézt 2,5 bilionu USD navíc. Očekává se, že alespoň třetinu z toho poskytne soukromý sektor, jehož úlohu zdůrazňuje cíl 17, a to spolu s rolí občanské společnosti.

5.2 Většinu přinese nárůst v oblasti obchodu a investic, především v důsledku potřeby budovat města a s tím související výstavby infrastruktury, škol, nemocnic a silnic. Tento aspekt je již zahrnut v čínské iniciativě „Jeden pás, jedna cesta“.

5.3 Jak již bylo řečeno, zvláště důležitá bude výstavba infrastruktury v Africe. Vnitřní obchod v rámci Afriky je nízký, představuje 10–15 % veškerého afrického obchodu. Jak již EHSV uvedl, „[p]osílení schopnosti afrických zemí rozšiřovat obchod se zemědělskými produkty spojený s cíli udržitelného rozvoje týkajícími se infrastruktury, regionální integrace a prohloubení vnitřních trhů, mj. díky rozšíření sekundárního zpracování, bude zásadní pro to, aby se mohla Afrika kladně podílet na obchodu se zemědělskými produkty [a dalším obchodu] a zlepšit potravinové zabezpečení“ ⁽²⁸⁾.

5.4 EHSV také uvedl, že „[r]egulační prostředí se rovněž musí plánovat dlouhodobě. [...] Společnosti musí rovněž plánovat dlouhodobě, zejména pokud mají být jejich investice úspěšné. Neúspěch na jedné či na druhé straně neprospěje nikomu. Silní veřejní a soukromí aktéři musí rozvinout novou součinnost a učit se nové formy zapojení. Měl by zde rovněž existovat prostor pro klíčovou úlohu přínosu občanské společnosti, zejména na úrovni sociálních partnerů“ ⁽²⁹⁾.

5.5 Klíčové bude efektivní řízení globálních hodnotových a dodavatelských řetězců, jak EHSV zdůraznil ve svém stanovisku *Důstojná práce v rámci globálních dodavatelských řetězců* ⁽³⁰⁾. Globální hodnotové řetězce pokrývají veškerou činnost od návrhu produktu až ke konečnému spotřebiteli. Globální dodavatelský řetězec je součástí globálního hodnotového řetězce zaměřeného na zajišťování zdrojů, avšak ne na návrh nebo distribuci.

5.5.1 EHSV uvedl, že jeho cílem je „zavést postupnou, soudržnou a udržitelnou politiku v oblasti zodpovědného řízení v rámci globálních dodavatelských řetězců“ a „podporovat praktické a vhodné přístupy založené na riziku, které zohlední specifickou povahu globálního hodnotového řetězce či globálního dodavatelského řetězce (ať už jejich organizace je lineární, nebo modulární, jednoduchá, nebo složitá, krátká, nebo dlouhá)“.

5.5.2 Dopad soukromého sektoru bude značný. Může být významným katalyzátorem sociální, hospodářské a kulturní obnovy, především prostřednictvím podpory a rozvoje klíčových dovedností a zajištění větší diverzifikace. Mnoho společností již má své vlastní strategie pro cíle udržitelného rozvoje. Pro podporu realizace cílů udržitelného rozvoje bude nicméně důležité odpovědné chování podniků, především proto, že vybídne všechny obchodní společnosti k přijetí

⁽²⁶⁾ Úř. věst. C 487, 28.12.2016, s. 41.

⁽²⁷⁾ UNCTAD – tisková zpráva, Ženeva, 2014 – od té doby pravidelně opakováno.

⁽²⁸⁾ Viz stanovisko EHSV z vlastní iniciativy *Úloha zemědělství v mnohostranných, dvoustranných a regionálních obchodních jednáních s ohledem na ministerskou konferenci WTO v Nairobi*, poznámka pod čarou 9, Úř. věst. C 173, 31.5.2017, s. 20.

⁽²⁹⁾ Viz poznámka pod čarou 15.

⁽³⁰⁾ Úř. věst. C 303, 19.8.2016, s. 17.

odpovědnosti za dopad, který mají na společnost. To by mělo vycházet z hloubkové analýzy rizik, především v globálních hodnotových a dodavatelských řetězcích, která pokryje jak negativní dopady, tak rizika, a z aktivní podpory přínosů, čímž se zajistí, že žádný segment společnosti nebude opomenut. Tím by zase mělo být posíleno „povolení k činnosti“ společností a maximalizovaly by se inovace a udržitelný hospodářský růst.

5.6 Zajištění větší synergie mezi cíli udržitelného rozvoje a soukromým sektorem bude zahrnovat:

- podporu sociální odpovědnosti podniků, normy ISO 26000 a vypracování mezinárodních rámcových dohod mezi velkými nadnárodními a mezinárodními odborovými organizacemi (ve všech odvětvích a především průmyslových),
- vytvoření nefinančního ratingu společností (sociálního a environmentálního) a podporu sociálně odpovědných investic,
- začlenění sociální a environmentální odpovědnosti do hodnotového řetězce mezi dodavateli a subdodavateli.

5.6.1 EHSV se domnívá, že jakákoliv budoucí obchodní dohoda nebo dohoda o partnerství, kterou EU uzavře, by měla usilovat o začlenění opatření na podporu zásad a norem sociální odpovědnosti podniků a o prosazování vnitrostátních právních předpisů v této oblasti, zejména pokud jde o uvádění nefinančních informací. Mělo by se trvat na tom, aby jednotlivé signatářské strany aktivně podporovaly společnosti v dodržování směrnic OECD pro nadnárodní podniky ⁽³¹⁾ a iniciativy OSN Global Compact, a na tom, aby bylo zaručeno právo na kolektivní vyjednávání a udržoval se sociální dialog.

5.6.2 Ve své informační zprávě o sociální odpovědnosti podniků ⁽³²⁾ Výbor rovněž zdůraznil význam obecných zásad OSN v oblasti podnikání a lidských práv z roku 2011 ⁽³³⁾ coby významnou událost v oblasti odpovědnosti podniků vzhledem k důrazu na lidská práva v rámci společenského pilíře. OSN nyní tyto zásady dále rozvíjí s cílem vypracovat na jejich základě závaznou smlouvu týkající se lidských práv pro nadnárodní korporace a další podniky.

5.6.3 K dalším relevantním stanoviskům EHSV patří stanovisko věnované úloze soukromého sektoru, pokud jde o rozvoj ⁽³⁴⁾, a stanovisko týkající se zřízení záruky EFSD a záručního fondu EFSD ⁽³⁵⁾.

5.7 Realizace **cíle 17** by měla zahrnovat jak veřejné zakázky, tak spolupráci státu a soukromého sektoru. EU by měla úzce spolupracovat s UNCTAD i s EHK OSN, jež propaguje důležitost úlohy partnerství veřejného a soukromého sektoru. EHSV tato partnerství v obecné rovině podporuje ⁽³⁶⁾, poukazuje však na určité problematické body. Uvádí, že partnerství veřejného a soukromého sektoru „se mohou stát důležitým nástrojem k implementaci strategií rozvoje za předpokladu správného nastavení a komunikace zainteresovaných stran“.

5.8 Výbor také již zdůraznil obrovský potenciál elektronického obchodování pro malé a střední podniky a další specializovanější společnosti, protože jim a místním podnikům umožňuje přístup na dosud nedostupné trhy. Vzhledem k tomu, že malé a střední podniky jsou klíčovou hnací silou inovací, klíčem k zachování a rozvoji udržitelnosti a že vytvářejí 70–80 % pracovních míst, EHSV vyzývá Komisi, aby věnovala zvláštní pozornost podpoře těchto podniků při plnění cílů udržitelného rozvoje.

6. Úloha občanské společnosti

6.1 **Cíl udržitelného rozvoje 17** konkrétně odkazuje na úlohu občanské společnosti a uvádí, že úspěšná agenda udržitelného rozvoje vyžaduje partnerství mezi vládami, soukromým sektorem a občanskou společností a že tato globální partnerství jsou zapotřebí na celosvětové, regionální, vnitrostátní i místní úrovni. Následně poukazuje na rámce pro přezkum a monitorování. V cílech udržitelného rozvoje se poprvé v historii OSN uvádí, že se vlády zodpovídají lidu. Provádění cílů udržitelného rozvoje bude vyžadovat přímé zapojení občanské společnosti, zejména proto, že se tím podpoří

⁽³¹⁾ Směrnice OECD pro nadnárodní podniky, 2011.

⁽³²⁾ Informační zpráva EHSV *Sociální a společenská odpovědnost podniků*, zpravodajka: Evelyne Pichenot.

⁽³³⁾ http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_En.pdf

⁽³⁴⁾ Stanovisko EHSV *Financování rozvoje – postoj občanské společnosti*, zpravodaj: Ivan Voleš (Úř. věst. C 383, 17.11.2015, s. 49).

⁽³⁵⁾ Stanovisko EHSV *Zřízení záruky EFSD a záručního fondu EFSD*, zpravodaj: Jan Simons (Úř. věst. C 173, 31.5.2017, s. 62).

⁽³⁶⁾ Úř. věst. C 67, 6.3.2014, s. 1.

právní stát a pomůže v boji s korupcí. Když se občanská společnost bojí zapojit, platí pravý opak. V otevřené společnosti je její hlas mocnou silou pro zásadní vnitřní změny, otevřenost a pluralitu.

6.1.1 Od dohody o volném obchodu mezi EU a Koreou z roku 2011 usilovaly všechny obchodní dohody a dohody o hospodářském partnerství o začlenění kapitol o obchodu a udržitelném rozvoji⁽³⁷⁾ s monitorovacími mechanismy občanské společnosti. Tyto kapitoly v současné době podléhají přezkumu. Je třeba je posílit a, kde je to možné, změnit tak, aby podporovaly realizaci cílů udržitelného rozvoje. Budoucí mandát EU k jednání musí v kapitolách o obchodu a udržitelném rozvoji obsahovat zvláštní odkaz na cíle udržitelného rozvoje.

6.2 Tyto mechanismy mají významný potenciál pro prosazování hodnot EU, včetně sociálních a environmentálních norem. Mohou přinést hmatatelné výsledky. Jsou důležitým kanálem pro spolupráci s občanskou společností z partnerských zemí a pro její posílení.

6.2.1 Tyto společné mechanismy občanské společnosti musí být schopny zasáhnout ve prospěch podpory realizace cílů udržitelného rozvoje a podniknout opatření proti nepříznivému vývoji. Domníváme se, že kapitoly o obchodu a udržitelném rozvoji musí být vymahatelné stejným způsobem jako jiné doložky o obchodu. V tomto ohledu vyzýváme Evropskou komisi, aby ve všech budoucích dohodách vyjednala opatření umožňující úplné monitorování provádění kapitol o obchodu a udržitelném rozvoji a aby v případě nutnosti podnikla náležité kroky.

6.3 Výbor také vítá důraz, který je v dokumentu přijatém Radou v květnu 2015 s názvem „Nové globální partnerství pro vymýcení chudoby a udržitelný rozvoj na období po roce 2015“⁽³⁸⁾ kladen na význam „sociální ekonomiky při vytváření pracovních míst a podpoře udržitelného rozvoje“. Organizace sociální ekonomiky se také mohou stát klíčovými hráči při realizaci cílů udržitelného rozvoje. Ve svém nedávném stanovisku *Sociální ekonomika*⁽³⁹⁾ poukazuje EHSV na skutečnost, že sociální ekonomika je výrazně přítomna v každodenním životě a v produktivní činnosti rozsáhlých regionů Afriky, Ameriky a Asie a rozhodným způsobem, globálně přispívá ke zlepšení životních a pracovních podmínek.

V Bruselu dne 7. prosince 2017.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Georges DASSIS

⁽³⁷⁾ Jedinou výjimkou je dohoda o hospodářském partnerství s Jihoafrickým společenstvím pro rozvoj (SADC).

⁽³⁸⁾ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9241-2015-INIT/cs/pdf>

⁽³⁹⁾ Stanovisko EHSV z vlastní iniciativy *Vnější rozměr sociální ekonomiky*, zpravodaj: Miguel Ángel Cabra De Luna (Úř. věst. C 345, 13.10.2017, s. 58).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Výhody komunitně vedeného místního rozvoje (CLLD) pro integrovaný místní rozvoj a integrovaný rozvoj venkova

(průzkumné stanovisko)

(2018/C 129/06)

Zpravodaj: **Roman HAKEN**

Konzultace	estonské předsednictví Rady, 08/08/2017
Právní základ	Článek 302 Smlouvy o fungování Evropské unie průzkumné stanovisko
Rozhodnutí předsednictva	19/09/2017
Odpovědná specializovaná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato ve specializované sekci	21/11/2017
Přijato na plenárním zasedání	07/12/2017
Plenární zasedání č.	530
Výsledek hlasování	152/3/0
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropská unie je na prahu vyjednávání politiky na období po roce 2020. Evropská komise a členské státy začínají diskutovat o budoucím finančním rámci pro evropské strukturální a investiční fondy (ESI fondy).

1.2. Jak může Evropská komise posílit své vazby s členskými státy a znovu získat důvěru svých občanů ⁽¹⁾?

1.3. Odpovědí může být dobře realizovaný komunitně vedený místní rozvoj (CLLD), díky němuž je možné provádět integrovaný místní rozvoj a zapojit občany a jejich organizace na nejnižší úrovni. EHSV je přesvědčen, že by se CLLD mohl stát úspěšným evropským nástrojem místního rozvoje a jako takový mít mnoho výhod.

Evropský hospodářský a sociální výbor doporučuje:

1.4. Vytvořit v Evropské unii jasnou vizi povinného financování CLLD z více fondů a zaručit, aby se CLLD používal ve všech typech územních celků, tj. venkovských (včetně odlehlých, horských a ostrovních oblastí), městských a pobřežních.

1.5. Naléhat na Evropskou komisi, aby prozkoumala a detailně analyzovala možnosti zřízení rezervního fondu pro CLLD na úrovni EU. Evropská komise bude bez ohledu na to muset zajistit, aby měl každý členský stát národní fond CLLD, do nějž by přispívaly všechny čtyři ESI fondy (EZFRV, EFRR, ESF a ENRF).

1.6. Stanovit harmonizovaný rámec pro všechny ESI fondy a jednoduchá pravidla implementace fondu CLLD na úrovni EU.

1.7. Uznat, že CLLD, jenž dále posiluje metodu LEADER, nabízí členským státům jedinečnou příležitost k rozvoji jejich území inkluzivnějším, udržitelnějším a integrovanějším způsobem v partnerství s místními zainteresovanými stranami. Za účelem dosažení vyššího dopadu se na implementaci CLLD musí v programovém období 2021–2027 vyčlenit dostatečný

⁽¹⁾ Podle priority 10 – Unie demokratické změny.

objem finančních prostředků. Žádáme proto naléhavě Evropskou komisi, aby členskými státy stanovila závazný požadavek přidělit z rozpočtu každého ESI fondu minimálně 15 % do fondu CLLD, do něhož musí rovněž přispívat dostatečnými vnitrostátními prostředky.

1.8. Vyhnout se prodávám mezi programovými obdobími a zajistit lepší spuštění období 2021–2027.

1.9. Všem aktérům CLLD značně vzrostla byrokratická zátěž vlivem složitého právního rámce a časově náročných postupů. V budoucnu bude potřeba zvýšit účinnost přístupu spočívajícího ve financování CLLD z více fondů, a EHSV proto žádá, aby se v programovém období 2021–2027 výrazně zjednodušil právní rámec CLLD a jeho implementační postupy a model. Nová politická a ekonomická situace by se měla využít ke zjednodušení byrokratické zátěže a zavedení jednoduchého rámce zaměřeného na příležitosti a důvěru. Jednoduchý systém byl vytvořen např. ve vývoji globálních grantů. Namísto předcházení chybám je potřeba se zaměřit na předpisy, které budou skutečně podporovat místní akční skupiny (MAS) a místní příjemce (konečné uživatele) v realizaci jejich místních rozvojových strategií a projektů.

1.10. Umožnit během příprav na příští programové období a na zavádění integrovaného přístupu spočívajícího ve financování CLLD z více fondů intenzivní dialog mezi všemi aktéry CLLD na evropské, vnitrostátní, regionální a místní úrovni pro zvýšení důvěry. Je nutné posílit vazby mezi EU, obcemi a komunitami.

1.11. Nepřetržitě budovat kapacity všech aktérů CLLD (úřadů, MAS, sítí LEADER a sítí pro venkov, platebních agentur atd.) v oblasti financování CLLD z více fondů.

1.12. Využít potenciál řešení na bázi IT ke zjednodušení a automatizovanému sběru dat na vnitrostátní a místní úrovni. Řídicím orgánům a MAS je potřeba předávat osvědčené postupy využívání těchto systémů (jako např. v Estonsku). Systémy na bázi IT musí být vyvinuty se skutečným zapojením všech zainteresovaných stran a nastaveny tak, aby podpořily obecnou strategii zjednodušení ESI fondů.

1.13. Pomocí participativního přístupu zachovávat soulad místních rozvojových strategií s měnícími se místními podmínkami (sociální soudržnost, migrace, regionální klustry, zelená ekonomika, změna klimatu, inteligentní řešení, technologie atd.) a přizpůsobovat je těmto podmínkám a využívat přitom revolučních nových technologií a IT.

1.14. Hlavní hodnota místních akčních skupin spočívá rovněž ve schopnosti vybrat dobré projekty, která souvisí s jejich úlohou územních animátorů, mj. v rámci spolupráce mezi územními celky a na nadnárodní úrovni. MAS musí být aktivními zprostředkovateli a za účelem meziodvětvové činnosti zapojit všechny příslušné zainteresované strany na svém území.

1.15. Úspěchy MAS je potřeba řádně zviditelnit a realizace místních rozvojových strategií se musí neustále hodnotit. Musí dojít k posunu v zaměření od mechanismů kontroly způsobilosti k dosažení výsledků a posuzování plnění a dlouhodobých dopadů.

1.16. Výzvu pro budoucnost místního rozvoje v EU představuje CLLD v příměstských a městských oblastech. EHSV doporučuje, aby se sbírala data o úspěšných zkušebních řešeních a organizovaly se motivační kampaně za jejich širší využívání. Bude zapotřebí školení pro místní městské aktéry a veřejnou správu. CLLD lze v městských oblastech využít jako nástroj provádění městské agendy EU a kombinovat ho s programem URBACT.

2. Úvod a implementace CLLD v členských státech – souvislosti

2.1. Komunitně vedený místní rozvoj je aktualizací více než 26 let staré metody LEADER. Hlavní rozdíl spočívá v lépe integrovaném přístupu a diverzifikovaném modelu financování. Nyní již mají některé místní akční skupiny ve venkovských oblastech přístup i k finančním prostředkům z Evropského fondu pro regionální rozvoj, Evropského sociálního fondu a Evropského rybářského fondu. Počínaje současným programovým obdobím (2014–2020) bylo financování CLLD z více fondů rozšířeno i na městské oblasti.

2.2. Podle údajů Evropské komise uplatňuje přístup spočívající ve financování z více fondů v tomto programovém období (2014–2020) dvacet členských států: Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Finsko, Francie, Itálie, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Německo, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Spojené království, Španělsko a Švédsko. Osm zemí (Belgie, Estonsko, Chorvatsko, Irsko, Kypr, Lucembursko, Malta a Nizozemsko) se pro něj v tomto období nerozhodlo. Díky úspěšným jednáním se příspěvek ostatních fondů blíží v některých zemích (Česká republika, Maďarsko, Portugalsko, a Slovensko) 50 %. Zavedení přístupu spočívajícího ve financování z více fondů vyžaduje politickou vůli a pochopení přínosů CLLD na vnitrostátní úrovni a dobrou spolupráci mezi ministerstvy. Cílem Evropské komise je odstranit překážky mezi fondy, a tím zvýšit součinnost a soudržnost jak na místní, tak na regionální úrovni.

2.3. Iniciativa LEADER byla na období 2014–2020 posílena. Vzhledem k úloze místních komunit v posilování územní soudržnosti a dosahování strategických cílů strategie Evropa 2020 se EU za silné podpory Evropského parlamentu rozhodla usnadnit a posílit využití CLLD ve všech typech územních celků (venkovských, městských, pobřežních) a pro různé druhy potřeb komunit (zejména potřeby sociální, kulturní, environmentální a ekonomické). V období 2014–2020 jsou iniciativy CLLD způsobilé k podpoře ze všech evropských strukturálních a investičních fondů (ESI fondy) s výjimkou Fondu soudržnosti a podléhají společnému rámci stanovenému v nařízení o společných ustanoveních, jímž se tyto fondy řídí. Tím je zaručena větší soudržnost a koordinace financování od EU a vyšší efektivita při jeho využívání. Společná pravidla jsou doplněna o rysy typické pro každý fond (na CLLD musí být např. vyčleněno 5 % prostředků z EZFRV, zatímco jeho podpora z ostatních fondů je fakultativní). Požadavek v podobě povinného financování zaručil úspěšné provádění metody LEADER.

2.4. V tomto programovém období byl rovněž doplněn o nástroj ITI (integrované územní investice), který je zaměřen na velké oblasti (NUTS III, metropolitní oblasti atp.) a na makroprojekty. Zapojení občanské společnosti do tohoto procesu není tak intenzivní jako u mikrosystému CLLD⁽²⁾.

2.5. Základem CLLD jsou tři vzájemně propojené prvky: místní akční skupiny (tj. zástupci místních veřejných a soukromých socioekonomických zájmů), integrované místní rozvojové strategie a řádně vymezené územní celky. Všechny tyto prvky podléhají specifickým požadavkům stanoveným v nařízení o společných ustanoveních. Jde např. o to, že na zvoleném území musí žít 10 000 až 150 000 obyvatel a že strategie musí obsahovat sledované cíle, analýzu potřeb a potenciálu dané oblasti a akční a finanční plány.

2.6. EHSV je překvapen tím, že program LEADER byl bezproblémovější a snadněji realizovatelnější v 90. letech 20. století než v současnosti. Nyní existují počítače, internet, software a mobilní telefony, práce se ale ve skutečnosti zkomplikovala. EHSV proto chce, aby došlo ke skutečnému zjednodušení, jinak tato nová „technobyrokracie“ pohřbí úspěšné nástroje EU.

3. Hlavní přínosy financování CLLD z více fondů pro provádění místních rozvojových strategií

3.1. Přístup spočívající ve financování CLLD z více fondů dává členským státům možnost, jak na místní a regionální úrovni zvýšit schopnost uskutečňovat integrovaný rozvoj. Postupy v členských státech prokázaly, že integrovaný místní rozvoj ovlivňuje široké spektrum činností a má zásadní dopad na místní ekonomiku a tvorbu pracovních míst, zejména mimo zemědělskou prvovýrobu.

3.2. Kromě toho má integrovaný místní rozvoj vysoce příznivý vliv na sociální začleňování, protože jsou do něj zapojeny různé zainteresované strany (subjekty různých typů, různé věkové skupiny a pohlaví). Do CLLD lze zapojit více regionálních a místních zainteresovaných stran, než bylo možné u metody LEADER, která měla podporu pouze z EZFRV. CLLD zvyšuje význam regionálního rozvoje.

3.3. Účelem politiky soudržnosti EU je dosažení územní soudržnosti – a to je také cílem CLLD. CLLD zahrnuje všechny typy územních celků (venkovské, městské a pobřežní), různé potřeby komunit (sociální, kulturní, environmentální a ekonomické) a různé mechanismy financování (zapojeny jsou čtyři z ESI fondů). Možnost provést CLLD ve všech typech územních celků přispívá k budování soudržnosti mezi venkovskými, příměstskými a městskými oblastmi, která pomáhá překonat či zastavit fenomén periferie.

⁽²⁾ Stanovisko VR COTER-VI/031 *Integrované územní investice – výzva pro politiku soudržnosti EU po roce 2020* (zpravodaj: Petr Osvald, dosud nezveřejněno v Úředním věstníku).

3.4. Metodika CLLD hraje ve stimulaci integrovaného místního rozvoje důležitou roli, a sice díky svým prvkům, mezi něž patří: přístup zdola nahoru, územně definované místní rozvojové strategie, partnerství veřejného a soukromého sektoru, inovace, integrovaný a multisektorový přístup, budování sítí, spolupráce a decentralizované řízení. K podpoře správného užití metodiky CLLD je nutná výměna informací, informování o aktivitách a zviditelnění samotné metody a jejich přínosů.

3.5. Více než 26 let zkušeností s prováděním programu LEADER prokázalo, že metodika LEADER/CLLD funguje, představuje udržitelný a účinný způsob rozvoje území a má dlouhodobý dopad na místní rozvoj. CLLD nyní dále zvyšuje svůj potenciál prostřednictvím integrovanějšího přístupu, který lze díky jeho rozmanitému implementačnímu modelu považovat za ještě účinnější.

3.6. Rozmanitý implementační model CLLD pomáhá členským státům a místním územním celkům omezovat rizika a zvyšovat transparentnost.

3.7. EHSV důrazně podporuje rozhodování postupem zdola nahoru, jenž je zárukou toho, že se investice realizují na základě skutečných potřeb a potenciálu daných územních celků. CLLD má být ještě flexibilnější, tj. zahrnovat všechny eventuelní potřeby komunit a dát místním obyvatelům možnost zvolit si pro své místní rozvojové strategie ta nejrelevantnější témata.

3.8. Jednou z největších výhod metodiky CLLD je zapojení místních aktérů a budování jejich kapacit. Integrovaný místní rozvoj je nejlepším způsobem, jak propojit různé zainteresované strany a témata místního rozvoje a zajistit jejich součinnost.

3.9. EHSV vítá to, že CLLD je proces spočívající v trvalém zapojení a vzdělávání místních obyvatel. Jeho hlouběji integrovaný přístup nabízí místním komunitám více příležitostí ke zvýšení jejich schopností a znalostí. Propojení mezi venkovskými, městskými a pobřežními oblastmi dává zúčastněným aktérům možnost vzájemně se od sebe učit a nacházet odpovědi na zásadní výzvy inkluzivnějším způsobem. Trvalá spolupráce, budování sítí a školení zlepšují veřejnou správu.

3.10. V místním rozvoji vzrůstá význam zelené ekonomiky, sociálního začleňování, snižování chudoby, otázek spojených s migrací, regionálních klastrů, propojení mezi venkovskými, městskými a pobřežními oblastmi, inteligentních řešení a IT. CLLD nabízí všem typům územních celků (venkovským, městským a pobřežním) a komunit příležitosti, jak tyto výzvy společně řešit. Přístup spočívající ve financování CLLD z více fondů je velmi dobrým mechanismem k podpoře koncepce „inteligentních vesnic“ prostřednictvím budování kapacit, investic, podpory inovací a budování sítí či zajištěním inovativních nástrojů financování, díky nimž bude možné zlepšit služby a infrastrukturu ⁽³⁾.

3.11. EHSV doufá, že větší důslednost a koordinace financování z EU usnadní místním aktérům přípravu multisektorálních strategií financovaných z několika fondů, které se lépe hodí pro území smíšeného charakteru (venkovský – městský – pobřežní). Za účelem zjednodušení se proto u strategií financovaných z více fondů musí stanovit jeden hlavní fond, z něhož se budou financovat všechny náklady na řízení na vnitrostátní úrovni. Ke snížení byrokratické zátěže by bylo ještě účinnější nařízení o CLLD, v němž by se sjednotila pravidla pro všechny ESI fondy na úrovni EU.

3.12. EHSV je přesvědčen o tom, že možnost provádět místní rozvojové strategie při zahrnutí všech různých oblastí intervence daných čtyř ESI fondů přináší řadu výhod všem typům místních akčních skupin ⁽⁴⁾.

3.13. CLLD je zdola vycházející metoda rozvoje vyvinutá v Evropě, která může pomoci vyvážit protievropské tendence objevující se v místních komunitách, neboť v územních celcích, kde se používá, přispívá k sociálnímu začleňování a udržitelnému hospodářskému rozvoji.

⁽³⁾ Stanoviska EHSV *Od deklarace Cork 2.0 ke konkrétním opatřením* (Úř. věst. C 345, 13.10.2017, s. 37) a *Vesnice a malá města* (přijato 18. 10. 2017, dosud nezveřejněno v Úředním věstníku) a informační zpráva *Následné hodnocení programů rozvoje venkova 2007–2013*, přijatá 18. 10. 2017.

⁽⁴⁾ Ze závěrů evropského semináře na téma *Capitalising on CLLD experiences – building resilient local communities* (Využití zkušeností s CLLD – budování odolných místních komunit), který pořádala Evropská komise (za podpory GR pro regionální a městskou politiku, GR pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování, GR pro zemědělství a rozvoj venkova a GR pro námořní záležitosti a rybolov) 8.–10. listopadu 2017 v Maďarsku.

4. Hlavní potřeby a potíže při financování CLLD z více fondů v období 2014–2020

4.1. Nejvýraznějšími překážkami na vnitrostátní úrovni se ukázaly být malá soudržnost mezi různými fondy, malá územní soudržnost a také to, že činitelé s rozhodovací pravomocí jsou s přínosy CLLD málo obeznámeni. Kvůli „hranicím“ mezi fondy, které stále existují na vnitrostátní úrovni, je obtížné dosáhnout skutečné součinnosti mezi různými fondy a typy územních celků (venkovskými, městskými a pobřežními). Každý fond má jiná pravidla a předpisy a ve většině zemí, které financují CLLD z více fondů, spolu řídicí orgány málo spolupracují a chybí jasná koordinace. Jediné Švédsko financuje CLLD z více fondů po celé zemi a zpřístupnilo všechny čtyři ESI fondy všem typům (venkovský – městský – pobřežní) místních akčních skupin.

4.2. Členské státy by neměly stanovovat dodatečná pravidla a požadavky, jež jdou proti principu zjednodušení. Zjednodušení musí být skutečné, v souladu s pravidly navrženými Evropskou komisí. Je zapotřebí školení; tyto modely totiž musí být jasně pochopeny. Podle Evropského účetního dvora není v projektech LEADER více chyb než v projektech v rámci jiných opatření.

4.3. Členské státy by neměly z CLLD udělat způsob, jakým vynakládat přidělené prostředky v rámci předem stanovené nabídky národních cílů. CLLD by měl být „širokospektrálním“ rozvojovým nástrojem, jehož opatření se budou definovat na místní úrovni.

4.4. Před zahájením programového období vznikla dlouhá prodleva. Ne všem zemím se podařilo zajistit plynulý přechod mezi programovými obdobími a hladkou implementaci, což způsobilo vysokou míru nejistoty a ztrátu motivace a nabytých znalostí. Tomu se v budoucnu musí předejít.

4.5. EHSV si je vědom toho, že širšímu využívání CLLD brání malá důvěra mezi jeho aktéry. Tuto důvěru je potřeba neustále budovat, neboť ustavičné postihy v průběhu implementace poškozují důvěru a vhodný dialog. Je na řídicích orgánech (včetně platebních agentur), aby neuplatňovaly sankce, a k této volbě by se měly uchýlovat častěji.

4.6. Nedošlo dosud k plnému využití potenciálu principu zjednodušení prostřednictvím rozvoje řešení na bázi IT. Do vývoje nástrojů IT nebyli zapojeni všichni aktéři CLLD, což způsobilo potíže s používáním těchto systémů. Při navrhování nástrojů IT určených k implementaci je nutné se spolehnout na praktické znalosti místních akčních skupin. Platformy IT vyvinuté řídicími orgány musí být v souladu s potřebami všech aktérů CLLD. Pro místní akční skupiny je potřeba vytvořit flexibilní a otevřené platformy, které umožní realizaci jejich místních rozvojových strategií v souladu se specifickými rysy jejich územních celků. Normalizace není na místě.

4.7. EHSV si je vědom, že v mnoha členských státech panuje nesoulad mezi očekáváními, úsilím a finančními prostředky. Má-li se dosáhnout skutečných výsledků, musí se rovněž investovat dostatek peněz, aby byla naše očekávání realistická. Aby se dosáhlo nějakého dopadu, musí se na CLLD realisticky přidělovat dostatečné finanční prostředky z každého ESI fondu. V EU lze nalézt velmi dobré příklady v této oblasti, např. Sasko (40 % z programu pro rozvoj venkova) a Asturie (17 %).

4.8. Vlivem špatného dialogu mezi všemi aktéry CLLD (řídicími orgány, MAS, platebními agenturami, sítěmi LEADER – např. ELARD – a národními sítěmi LEADER a sítěmi pro venkov) vzrostla byrokracie a došlo ke značným prodlevám ve spuštění programového období a v převodu prostředků navrhovatelům projektů. Je zapotřebí efektivní a transparentní koordinace mezi různými úřady a ministerstvy na vnitrostátní úrovni a rovněž intenzivní dialog s MAS. Kromě toho se musí posílit přímý dialog mezi Evropskou komisí a MAS; EHSV by v tom mohl pomoci.

4.9. Ve většině členských států bylo zjištěno nedostatečné budování kapacit úřadů a místních akčních skupin v oblasti financování CLLD z více fondů. Ke zvýšení schopností aktérů CLLD jsou zapotřebí průběžná školení a společné porozumění postupu financování CLLD z více fondů. Musí se posílit smysl pro kolegiální spolupráci. Pracovníci MAS a úřadů musí být dobře proškoleni a musí chápat podmínky, v nichž pracují druzí. Za tímto účelem mohou veřejní činitelé, členové MAS a zástupci místních zainteresovaných stran absolvovat informační pracovní cesty, školení, výměny pracovníků atd. EHSV navrhuje, aby se takový program financoval pomocí rozšíření programu Erasmus.

4.10. EHSV je přesvědčen, že přidaná hodnota financování CLLD z více fondů a jeho možné implementační modely nebyly na úrovni EU dobře vysvětleny. Chybí jasná vize toho, jak by členské státy měly k financování CLLD z více fondů vlastně přistupovat. Členskými státy se musí poskytnout jednoduché modely, struktury a osvědčené postupy.

4.11. Nebyl dostatečně využit skutečný potenciál místních akčních skupin jakožto zprostředkujících aktérů pro dané územní celky. Místním akčním skupinám se musí vytvořit takové podmínky, které jim umožní soustředit se na svou úlohu spočívající v mobilizaci územního celku a v identifikaci nejlepších nápadů a jejich realizaci. Z výzkumu vyplývá, že pro vedení integrovaného místního rozvoje je nutná podpora místních akčních skupin jakožto zprostředkovatelů. MAS jsou schopné vyvíjet činnost ve více odvětvích a vzájemně propojit různé zainteresované strany. MAS nepředstavují pouze zdroj financování a dodatečnou administrativní úroveň, jejich úkolem je také jednat jako rozvojové instituce, které iniciují projekty spolupráce a umožňují školení a budování sítí s odpovídající finanční a organizační podporou.

4.12. Často chybí jasné a jednoduché modely hodnocení a monitorování místních rozvojových strategií. Hodnocení musí tvořit součást procesu učení v komunitě, a je proto velmi důležité, aby místní akční skupiny nepřetržitě sbíraly informace a hodnotily provádění svých strategií. Pro sběr dat a provádění jejich analýz by se měla zavést vyspělá řešení na bázi IT. Dále je potřeba využívat participativní procesy a kvalitativní analýzy v souladu se zásadami CLLD. Do smysluplných nástrojů monitorování a hodnocení CLLD by se mělo investovat na úrovni EU. Ve Švédsku se úspěšně používá metoda storytellingu.

4.13. V některých členských státech bylo zjištěno zneužívání pravomocí na straně řídicích orgánů. Neexistoval dialog mezi aktéry LEADER/CLLD a MAS neměly příležitost zapojit se do diskuse jako rovnocenní partneři. EHSV rovněž varuje před dominancí obcí a plněním jejich politických programů pomocí prostředků určených na CLLD. MAS musí mít možnost jednat a rozhodovat nezávisle a obce na ně nesmí vyvíjet žádný oficiální ani neoficiální tlak.

5. Návrhy EHSV pro unijní, národní, regionální a místní úroveň na programové období 2021–2027

Na evropské úrovni:

5.1. vytvořit na úrovni EU jasnou vizi povinného financování CLLD z více fondů, co nejdříve stanovit jednoduché modely a pokyny a co nejdříve (2018) představit osvědčené postupy, jakými v členských státech zabezpečit financování CLLD prostřednictvím více fondů;

5.2. myslet nekonvenčně a prozkoumat a detailně analyzovat možnosti zřízení rezervního fondu pro CLLD na úrovni EU. Evropská komise bude bez ohledu na to muset zajistit, aby měl každý členský stát svůj národní fond CLLD;

5.3. stanovit harmonizovaný rámec pro všechny ESI fondy a jednoduchá pravidla implementace fondu CLLD na úrovni EU;

5.4. požadovat, aby byl na národní úrovni zřízen zvláštní zdroj financování CLLD (fond CLLD), do nějž by přispívaly všechny čtyři ESI fondy a který by odpovídal všem oblastem intervence různých fondů pro venkovské, městské a pobřežní územní celky (viz níže navržený model);

5.5. požadovat po členských státech, aby z rozpočtu každého ESI fondu přidělily minimálně 15 % do fondu CLLD a vyčlenily dostatečné národní zdroje;

5.6. posílit na každé úrovni (evropské, vnitrostátní, regionální a místní) dialog mezi všemi aktéry CLLD;

5.7. najít pro tento nástroj pozoruhodnější a přijatelnější název – vhodným názvem by např. byl díky svému úspěchu dřívější LEADER;

5.8. sdílet osvědčené postupy s využitím nového CLLD v městských oblastech, a to na jednom místě (např. www.clld-u.eu), aby se nemusely získávat od každého GR zvlášť.

Na vnitrostátní či (v případě existence orgánů s přenesenými pravomocemi) regionální úrovni:

5.9. zaručit, aby se přístup spočívající ve financování CLLD z více fondů používal ve všech typech územních celků (venkovských, městských, pobřežních), a těžit z výhod integrovaného místního rozvoje;

5.10. přidělit z rozpočtu každého ESI fondu minimálně 15 % do vnitrostátního fondu CLLD a přidat dostatek vnitrostátních prostředků, aby se mohl plně realizovat potenciál této metody;

5.11. vytvořit operační program CLLD, jehož prostřednictvím se bude tento fond využívat k podpoře integrovaného místního rozvoje ve venkovských, městských a pobřežních územních celcích. Fond CLLD by měl být v každém členském státě určen na cíle stanovené v místních rozvojových strategiích a nemělo by se rozlišovat mezi různými ESI fondy ani by se mezi nimi neměly vymezovat hranice. Fond CLLD by se měl využívat decentralizovaně prostřednictvím místních akčních skupin, aby mohly strategie reagovat na místní potřeby a problémy;

5.12. zřídit na vnitrostátní úrovni jeden řídicí orgán pro implementaci CLLD;

5.13. vyhnout se prodávám mezi programovými obdobími a zajistit hladké spuštění programového období 2021–2027;

5.14. umožnit na vnitrostátní úrovni intenzivní dialog mezi všemi aktéry CLLD a s MAS s cílem navrhnout operační program CLLD na národní úrovni;

5.15. neustále budovat kapacity úřadů i MAS;

5.16. využít potenciál vývoje holistických řešení na bázi IT za účelem zjednodušení procesu vedení CLLD. Do vývoje nástrojů IT musí být zapojeni všichni aktéři CLLD; všichni aktéři také musí mít prospěch z vyvinutých řešení na bázi IT;

5.17. pokračovat ve spolupráci v rámci nástroje integrovaných územních investic, který se využívá pro větší územní celky a makroprojekty;

5.18. uspořádat kampaň na prezentaci CLLD jakožto nástroje se synergickým efektem – za účelem dosažení efektivity, partnerství, subsidiarity a finanční podpory.

Na regionální a místní úrovni:

5.19. zajistit skutečnou přidanou hodnotu integrovaného místního rozvoje a přiměřenost nákladů; těžit z územní soudržnosti, jež vytváří součinnost a pomáhá využívat nové zdroje a příležitosti;

5.20. v náležitém případě a za účelem zlepšení soudržnosti územních celků a zvýšení správní kapacity místních akčních skupin vážně uvažovat o zahrnutí všech různých typů územních celků (venkovských, městských a pobřežních) do té samé místní akční skupiny nebo budovat pevné vazby mezi místními rozvojovými strategiemi v různých typech územních celků. Zároveň je však potřeba se postarat o to, aby se místní akční skupiny neúměrně nerozrostly a neztratily kontakt s nejnižší úrovní;

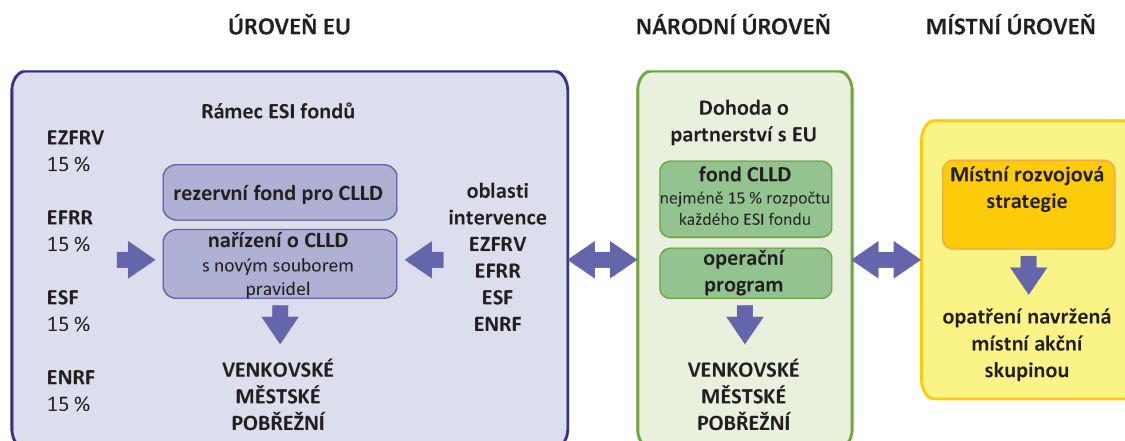
5.21. zachovávat soulad místních participativních rozvojových strategií s měnícími se životními a pracovními podmínkami (a přizpůsobovat je těmto podmínkám) se zahrnutím všech relevantních otázek (sociální soudržnost, snižování chudoby, migrace, regionální klastry, zelená ekonomika, změna klimatu, inteligentní řešení, technologie atd.) a využívat revolučních nových technologií a IT;

5.22. aktivně propagovat a za účelem meziodvětvové činnosti zapojit všechny příslušné zainteresované strany na území MAS; věnovat zvláštní pozornost podobě participativních procesů a jejich využívání;

5.23. aktivně spolupracovat na meziúzemní a nadnárodní úrovni;

5.24. nepřetržitě školit místní aktéry a pracovníky i členy MAS, budovat mezi nimi síť a zajišťovat jejich spolupráci;

5.25. neustále hodnotit realizaci místních rozvojových strategií a hledat způsoby, jak do tohoto hodnocení zapojit obyvatele.

V Bruselu dne 7. prosince 2017.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Georges DASSIS

III

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

530. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EHSV VE DNECH 6. A 7. PROSINCE 2017

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Iniciativa na podporu rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem pracujících rodičů a pečujících osob

[COM(2017) 252 final]

a k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU

[COM(2017) 253 final – 2017/0085 (COD)]

(2018/C 129/07)

Zpravodajka: **Erika KOLLER**

Spoluzpravodajka: **Vladimíra DRBALOVÁ**

Konzultace	Žádost Komise, 17. 11. 2017 Žádost Rady Evropské unie, 10. 5. 2017 Žádost Evropského parlamentu, 15. 5. 2017
Právní základ	Čl. 153 odst. 1 písm. i) a čl. 153 odst. 2 písm. b) Smlouvy o fungování Evropské unie
Rozhodnutí plenárního shromáždění	8. 12. 2015
Odpovědná specializovaná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato ve specializované sekci	8. 11. 2017
Přijato na plenárním zasedání	6. 12. 2017
Plenární zasedání č.	530
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	182/11/4

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV vítá iniciativu Evropské komise, jejímž cílem je zvýšit účast rodičů s dětmi, zejména žen, na trhu práce podporou větší rovnováhy mezi jejich pracovním a soukromým životem, čímž se plně uvolní potenciál jejich dovedností.

1.2. Kromě toho se EHSV domnívá, že by se návrhy obsažené v balíčku měly dále analyzovat, přičemž by se zohlednila aktuální situace v každém členském státě, jakož i náklady a organizační zátěž pro podniky, zejména pro malé a střední podniky. Měla by se rovněž přijmout tato opatření: potírání stereotypů, šíření osvědčených postupů a příprava národních akčních plánů pro rovnováhu mezi pracovním a soukromým životem.

1.3. Moderní politiky týkající se rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem by měly zajistit vhodné možnosti volby pro rodiny a současně vzít v úvahu potřeby podniků. EHSV vyzývá sociální partnery v celé Evropě, aby přezkoumali další praktická řešení na podporu rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem, která odpovídá specifickým rysům jejich konkrétního pracoviště ⁽¹⁾.

1.4. EHSV uznává, že provádění návrhů s sebou přinese náklady pro členské státy a podniky, věří však, že dlouhodobé přínosy převáží nad krátkodobě zvýšenými náklady. EHSV se domnívá, že by měla být dále prozkoumána opatření na podporu malých a středních podniků.

1.5. EHSV je přesvědčen, že je důležité, aby jak ženy, tak muži měli individuální nárok na dovolenou. Uznává však, že podniky, zejména malé a střední podniky, mohou v důsledku zvýšení rozsahu nároku čelit organizačním potížím. Jakékoli obtíže vyplývající z uplatňování tohoto ustanovení by měly být řešeny v souladu s vnitrostátními právními předpisy, kolektivními smlouvami nebo zvyklostmi.

1.6. EHSV se domnívá, že balíček týkající se rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem představuje krok správným směrem, ale že by se měl v budoucnosti zlepšit na základě odpovídajících posouzení dopadů.

1.7. EHSV zdůrazňuje, že je zapotřebí více investovat do vysoce kvalitních, cenově přijatelných a dostupných pečovatelských služeb a zařízení pro každou rodinu, a vyzývá Komisi, aby použila doporučení pro jednotlivé země v rámci evropského semestru a rovněž fondy pro regionální rozvoj s cílem podnítit členské státy, aby zvýšily své úsilí.

1.8. Ačkoli se návrh směrnice do určité míry zabývá daňovými systémy, EHSV s politováním konstatuje, že v tomto ohledu nejde dostatečně daleko. Způsob navržení daňových systémů může ovlivnit rozhodnutí lidí, zda vstoupí na trh práce, či nikoli. Mělo by se zvážit zavedení daňových odečitatelných položek, které podpoří pracující rodiče, aby mohli i nadále pracovat.

2. Úvod

2.1. Rovnost žen a mužů je základní hodnotou a zásadou Evropské unie ⁽²⁾. EU učinila v průběhu uplynulých šedesáti let velký pokrok, neboť přijala řadu směrnic v oblasti rovnosti a zákazu diskriminace, programů a nástrojů financování na podporu rovnosti mezi pohlavími v Evropské unii ⁽³⁾. V 90. letech 20. století byl zaveden právní rámec EU pro různé druhy dovolené z rodinných důvodů a pro pružné uspořádání pracovní doby a byl postupně aktualizován, přičemž nejnovější směrnice je směrnice o rodičovské dovolené přijatá v roce 2010 ⁽⁴⁾. Mimo legislativní rámec hrají rovněž úlohu doporučení vydaná v kontextu evropského semestru ⁽⁵⁾, financování z EU a politické pokyny ⁽⁶⁾.

2.2. Pokrok se nicméně v minulých desetiletích téměř pozastavil ⁽⁷⁾, jak dokládají přetrvávající rozdíly v odměňování žen a mužů (16,3 %) a nerovná úloha a účast žen na trhu práce, kdy 31 % žen pracuje na částečný úvazek v porovnání s 8,2 % mužů, přičemž celková účast žen na trhu práce zaostává i nadále o více než 12 procentních bodů za muži ⁽⁸⁾. Ze studií

⁽¹⁾ Viz Eurofound, *Opatření zaměřující se na rovnováhu mezi pracovním a soukromým životem a pružné uspořádání pracovní doby v EU*, zasedání Rady pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele, Tallinn, 19.–20. července 2017.

⁽²⁾ Články 19 a 153 SFEU, Listina základních práv (články 23 a 33).

⁽³⁾ Směrnice 2006/54/ES, 2014/124/EU, 79/7/EHS, 2004/113/EHS, 92/85/EHS, 2010/18/EU.

⁽⁴⁾ Viz směrnice 2010/18/EU (Úř. věst. L 68, 18.3.2010), směrnice 2006/54/ES (Úř. věst. L 204, 26.7.2006), směrnice 92/85/EHS (Úř. věst. L 348, 28.11.1992), směrnice 97/81/ES (Úř. věst. L 14, 20.1.1998). Směrnice o mateřské dovolené (směrnice 92/85/EHS) byla přijata v roce 1992 a od té doby nebyla změněna. Směrnice o rodičovské dovolené byla původně přijata v roce 1996 a v roce 2010 byla revidována a vylepšena.

⁽⁵⁾ Další informace naleznete na adrese https://ec.europa.eu/info/strategy/european-semester_cs.

⁽⁶⁾ Rada vydala doporučení týkající se péče o děti již v roce 1992 (92/241/EHS, Úř. věst. L 123, 8.5.1992).

⁽⁷⁾ Eurostat, rozdíly v odměňování žen a mužů:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdsc340&plugin=1>.

⁽⁸⁾ Eurostat, Šetření pracovních sil, 2016.

zároveň vyplývá, že rozdíly ve výši důchodů žen a mužů činí až 40 %. To vše svědčí o tom, že je potřeba vyvinout ještě větší iniciativu při zajišťování rovnosti mezi ženami a muži ve všech oblastech života, včetně zaměření na feminizaci chudoby.

2.3. Nerovná účast žen na trhu práce úzce souvisí s nerovnoměrným rozdělením pečovatelských povinností. K nerovnostem v oblasti péče rovněž přispívá nedostatek odpovídajících, cenově dostupných a vysoce kvalitních pečovatelských služeb, které zahrnují škálu služeb od péče o děti po komunitní péči poskytovanou starším rodinným příslušníkům a osobám se zdravotním postižením⁽⁹⁾.

2.4. Překážky bránící rovnováze mezi pracovním a soukromým životem jsou chápány jako faktor, který nejen znemožňuje ženám plnou účast na pracovním trhu, ale má i dopad na demografické trendy, ekonomiku a úlohu mužů jakožto rovnocenných pečovatelů. Pokud jde o ekonomický dopad, nedávná studie Eurofoundu⁽¹⁰⁾ odhaduje, že ekonomická ztráta způsobená rozdíly v zaměstnanosti žen a mužů činí 370 miliard EUR ročně. V některých členských státech je více než 25 % žen ekonomicky neaktivních z důvodu pečovatelských povinností. I když v dnešní době nebývá z ekonomických důvodů příliš běžné zůstat doma, stále existují očekávání společnosti založená na stereotypním vnímání žen jako primárních pečovatelů a mužů jako žitelů rodin. Existují důkazy, že matky, které zůstávají v domácnosti po celý svůj aktivní život nebo po jeho část, budou méně ekonomicky nezávislé, budou mít menší šance budovat kariéru a ve vyšším věku budou s větší pravděpodobností zakoušet chudobu. Politiky týkající se rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem představují nástroje, které umožní ženám a mužům rozhodnout se na základě rovných podmínek. EHSV zdůrazňuje, že ustanovení týkající se doby odpočinku pracovníků a jejich rovnováhy mezi rodinným a pracovním životem by měla zohledňovat, je-li to relevantní, jednotný den odpočinku v týdnu uznávaný podle tradice nebo zvyklosti příslušné země nebo regionu, přičemž by se rovněž měly respektovat příslušné (odvětvové) kolektivní dohody a zavedená praxe na místní a podnikové úrovni.

2.5. Evropská komise ohlásila v srpnu 2015 v rámci plánu svou iniciativu nazvanou *Nový začátek s cílem řešit problém rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem, kterému čelí pracující rodiny*⁽¹¹⁾. V listopadu 2015 Komise zahájila v souladu s čl. 154 odst. 2 SFEU dvoufázovou konzultaci⁽¹²⁾ s evropskými sociálními partnery s cílem získat jejich stanovisko k této iniciativě. Sociální partneři dosud nezačali jednání. Zatímco evropští zaměstnavatelé považovali stávající právní rámec EU za dostatečný, evropské odbory usilovaly o posílení legislativního rámce. Evropská komise rovněž zahájila veřejnou konzultaci, z níž vyplynulo, že 60 % respondentů si přeje zavedení legislativního rámce EU pro zajištění rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem. Dne 26. dubna 2017 přijala Evropská komise návrh na evropský pilíř sociálních práv, jehož součástí je návrh směrnice na podporu rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem pracujících rodičů a pečovatelů a řada nelegislativních návrhů.

3. Obecné připomínky

3.1. EHSV souhlasí s tím, že jsou zapotřebí aktivní politiky zaměřené na podporu sdílené odpovědnosti za péči o děti mezi muži a ženami. Ze studií rovněž vyplývá, že zapojení mužů do pečovatelských povinností prospívá jak rodinám, tak evropskému hospodářství a konkurenceschopnosti. Posílení účasti žen na trhu práce by rovněž zlepšilo přístup podniků ke kvalifikovaným pracovníkům a talentům a pomohlo by plně uvolnit potenciál žen v době, kdy se počet pracovníků v EU snižuje, populace stárne a demografická křivka zůstává z hlediska veřejných financí velmi problematická. Tyto politiky by se rovněž měly zaměřit na vytváření pobídek, které povedou zaměstnavatele k tomu, aby zvýšili nabídku pracovních sil, jakož i na poskytování podpory v oblasti péče o děti a na různé formy dovolené a pružného uspořádání pracovní doby.

3.2. EHSV by rád zdůraznil stěžejní úlohu, kterou musí hrát Komise a členské státy (a přitom konzultovat sociální partnery a širší občanskou společnost), pokud jde o boj proti stereotypům (mimo jiné prostřednictvím vzdělávání a veřejných osvětových kampaní), snižování segregace na trhu práce a vybavení jednotlivců aktualizovanými, lepšími dovednostmi, které budou odpovídat potřebám pracovního trhu.

⁽⁹⁾ Viz tato stanoviska EHSV: Úř. věst. C 21, 21.1.2011, s. 39, Úř. věst. C 218, 23.7.2011, s. 7, Úř. věst. C 12, 15.1.2015, s. 16, Úř. věst. C 332, 8.10.2015, s. 1, Úř. věst. C 487, 28.12.2016, s. 7.

⁽¹⁰⁾ Eurofound (2016), *The gender employment gap: Challenges and solutions*, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk.

⁽¹¹⁾ http://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/2015_just_012_new_initiative_replacing_maternity_leave_directive_en.pdf.

⁽¹²⁾ Dopis ref. Ares(2015)5003207 – 11/11/2015 od Michela Servoze adresovaný evropským sociálním partnerům.

3.3. EHSV vítá balíček Komise pro řešení otázky rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem, jelikož se v něm navrhuje spravedlivější sdílení úkolů jakožto způsob odstranění některých výraznějších strukturálních překážek zaměstnávání žen.

4. Konkrétní připomínky

4.1. Otcovská dovolená

4.1.1. EHSV se domnívá, že rozhodnutí Komise reagovat na nedostatečné čerpání otcovské dovolené zavedením individuálního nároku na nepřevoditelnou otcovskou dovolenou v délce nejméně deseti pracovních dnů a placenou ve stejné výši jako stávající nárok na nemocenskou, doprovázené analýzou nákladů a přínosů na vnitrostátní úrovni, je krokem správným směrem. Výbor však poukazuje na to, že „nároky na nemocenskou“ se v Evropě značně liší a pohybují se od paušálních částek výrazně nižších, než je vyplácená mzda, až do výše 100 % náhrady příslušné mzdy. Zdůrazňuje, že tato náhrada by měla být odpovídající, měla by pobízet otce, aby převzali svou odpovědnost, a rovněž rodičům poskytnout více možností volby před narozením i po narození dítěte. Přitom je potřeba zohlednit vnitrostátní zvyklosti v oblasti peněžité pomoci v mateřství.

4.1.2. EHSV bere na vědomí, že ustanovení o otcovské dovolené již existují v 21 členských státech s průměrnou délkou dva a půl dne ⁽¹³⁾, ale považuje tuto dobu za velmi krátkou a s politováním konstatuje, že stále nedochází k dostatečnému čerpání této dovolené, což je skutečnost, která by měla být předmětem podrobnější analýzy. EHSV se proto domnívá, že návrh Komise splňuje potřebu podnítit otce, aby čerpali otcovskou dovolenou; zohledňuje stávající úspěšné postupy v některých členských státech ⁽¹⁴⁾ a poukazuje na rovnocennou úlohu otců v rodinných povinnostech.

4.1.3. EHSV nicméně zdůrazňuje, že právo čerpat za tímto účelem dovolenou v délce 10 dnů, jak je uvedeno v návrhu směrnice, je podle něj prvním krokem správným směrem k dosažení cíle návrhu, kterým je výrazné zvýšení účasti otců. Zastává nicméně názor, že pro dosažení cíle návrhu by bylo vhodnější, kdyby byla mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem dohodnuta delší doba, např. až jeden měsíc.

4.2. Rodičovská dovolená

4.2.1. Podíl mužů, kteří čerpají rodičovskou dovolenou, se pohybuje od 40 % po pouhých 2 % v některých členských státech ⁽¹⁵⁾. Platný právní rámec pro rodičovskou dovolenou a obecné postoje dostatečně neřeší důvody, z jakých muži tuto dovolenou čerpají málo.

4.2.2. EHSV uznává, že podniky, zejména malé a střední podniky a mikropodniky, mohou čelit organizačním potížím v důsledku zvýšení věku dítěte pro účely rodičovské dovolené z osmi na dvanáct let.

4.2.3. EHSV zvláště vítá návrh Komise na individualizaci nároku na rodičovskou dovolenou a jeho nepřenositelnost. Poukazuje na to, že je potřeba poskytovat důstojnou mzdovou náhradu minimálně ve výši nemocenské, která může být v mezích případného stropu stanoveného vnitrostátními právními předpisy ⁽¹⁶⁾ a kterou musí doprovázet analýza nákladů a přínosů na vnitrostátní úrovni, a že jsou zapotřebí ustanovení o nediskriminaci, neboť to vše může mít pozitivní dopad na čerpání rodičovské dovolené otců.

4.2.4. EHSV je kromě toho rovněž přesvědčen, že jednání o návrhu by mělo zajistit vyváženost potřeb zaměstnanců a zaměstnavatelů. Posouzení dopadu provedené Komisí ukázalo, že dopad návrhu je smíšený, v závislosti na časovém rámci. Náklady na navrhovaná opatření (vyplývající zejména z výrobní ztráty plynoucí z administrativní zátěže související se zpracováváním žádostí a z potřeby dočasně nahradit zaměstnance) vzrostou v krátkodobém až střednědobém výhledu, zatímco v dlouhodobém výhledu by měl balíček představovat pro podniky pouze omezené náklady ⁽¹⁷⁾.

⁽¹³⁾ [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2016/593543/EPRS_ATA\(2016\)593543_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2016/593543/EPRS_ATA(2016)593543_EN.pdf).

⁽¹⁴⁾ RAND Europe, Policy Brief, Janna van Belle, *Paternity and parental leave policies across the European Union (Politiky v oblasti otcovské a rodičovské dovolené v Evropské unii)*.

⁽¹⁵⁾ <http://www.oecd.org/social/parental-leave-where-are-the-fathers.pdf>.

⁽¹⁶⁾ Čl. 11 odst. 3 směrnice 92/85/EHS.

⁽¹⁷⁾ Pracovní dokument útvarů Komise – posouzení dopadů, průvodní dokument ke sdělení *Nový začátek s cílem podpořit rovnováhu mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob*.

4.3. Pečovatelská dovolená

4.3.1. EHSV konstatuje, že nedostatečná ustanovení o dovolené na péči o závislé rodinné příslušníky přispívá též k nerovnoměrnému rozdělení povinností v oblasti péče, kdy břemeno péče nesou na svých bedrech často výhradně ženy. To má dopad na jejich fyzické a duševní zdraví, začlenění do společnosti a účast na trhu práce, a následně přispívá k jejich nedostatečnému nároku na důchod.

4.3.2. Právní předpisy o přístupu pečovatелů k dovolené byly přijaty téměř ve všech členských státech EU, avšak doba trvání, způsobilost, výše dávek a nároky na sociální zabezpečení se mezi jednotlivými zeměmi výrazně liší⁽¹⁸⁾. EHSV proto vítá návrh na vytvoření minimálních rovných podmínek v EU tím, že bude zaveden individuální nárok na pečovatelskou dovolenou v délce nejméně pěti dnů v roce, placenou ve výši nemocenské. To je však jen první krok a Komise bude muset učinit více s cílem podpořit a doplnit úsilí členských států zaměřené na pomoc rodinám, aby se lépe vypořádaly se stále většími pečovatelskými povinnostmi. Zavedení tohoto individuálního nároku by mělo být spojeno s vytvořením podpůrných mechanismů pro pečující osoby.

4.3.3. EHSV vítá přístup Komise, který konkrétně spočívá v navržení opatření pro sladění rodinného a pracovního života, jež se vztahují na pracovníky v průběhu celého jejich života, včetně žen z tzv. „sendvičové generace“, tj. žen, které pečují o rodinné příslušníky náležející k více než jedné generaci. Nedostatečná ustanovení o péči často nutí tyto pracovníky, zejména ženy, vzdát se placeného zaměstnání pouze několik let před odchodem do důchodu, přičemž se současně setkávají s překážkami bránícími opětovnému začlenění na trh práce po dosažení věku 50 let.

4.3.4. EHSV rovněž zdůrazňuje, že by individuální pečovatelská dovolená neměla sloužit jako náhrada profesionálních, dosažitelných, finančně dostupných a vysoce kvalitních služeb komunitní péče, které budou rovněž značnou měrou přispívat k budoucímu hospodářskému rozvoji.

4.3.5. EHSV dále poznamenává, že různé typy pečovatelské dovolené nelze plně a přesně srovnávat, neboť kromě toho, že má péče o starší osobu jinou povahu než péče o dítě, může tato péče rovněž zahrnovat širší okruh rodinných příslušníků, včetně přijímání rozhodnutí.

4.3.6. Důležitým aspektem péče o osoby se zdravotním postižením je oddělení profesionální péče od rodinné péče ve snaze vytvořit situaci, v níž bude moci být břímě dopadající na rodiny co možná nejvíce zmírněno. Pečovatelé však musí mít bez ohledu na formu péče přístup k systému sociálního zabezpečení.

4.4. Pružné uspořádání pracovní doby

4.4.1. Pružné uspořádání pracovní doby je velmi důležité proto, aby podniky mohly přizpůsobit svou pracovní sílu měnícím se hospodářským podmínkám. Představuje rovněž užitečný nástroj, který zvyšuje výkonnost a produktivitu⁽¹⁹⁾ a rovněž umožňuje pracovníkům nalézt rovnováhu mezi jejich pracovním a soukromým životem. Je proto důležité, aby se těmito aspekty zabýval sociální dialog na místní a odvětvové úrovni s cílem zavést formy práce, které umožňují sladění soukromého a pracovního života.

4.4.2. Pružné uspořádání pracovní doby může představovat pomoc v případě řady pečovatelských povinností, ale nemělo by mít negativní dopad na podmínky zaměstnanosti pracujících pečovatелů. Návrh směrnice dává pracujícímu rodiči nebo pečovateli o příbuzné, kteří potřebují péči nebo podporu, právo požádat o pružné uspořádání pracovní doby.

4.4.3. Návrh zavádí pro pracovníky možnost, jak využít i) zkrácení pracovní doby, ii) pružného pracovního rozvrhu a iii) možností práce na dálku. EHSV zdůrazňuje, že takové pružné uspořádání pracovní doby musí vyhovovat potřebám většiny pracovníků a zahrnovat celoživotní přístup. Tyto otázky by měly být řešeny prostřednictvím sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání na úrovni co nejbližší dané situaci. Kromě toho musí být zaručeno právo vrátit se k původnímu rozvržení pracovní doby. Zároveň by se mělo respektovat právo zaměstnavatelů zvážit požadavek na pružné uspořádání

⁽¹⁸⁾ Viz Bouget, D., Spasova, S. a Vanhercke, B. (2016), *Work-life balance measures for persons of working age with dependent relatives in Europe* (Opatření pro dosažení rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem osob v produktivním věku se závislými rodinnými příslušníky v Evropě). *A study of national policies* (Studie vnitrostátních politik), Evropská síť pro sociální politiku (ESPN), Brusel: Evropská komise <https://webgate.ec.europa.eu/emplcms/social/BlobServlet?docId=16325&langId=en>.

⁽¹⁹⁾ Chung, H., (2017) *Work Autonomy, Flexibility and Work Life Balance*: závěrečná zpráva je k dispozici na adrese: <http://wafproject.org/research-outputs/final-report/>

pracovní doby jak na základě vlastních potřeb, tak na základě potřeb pracovníků. Jakékoli obtíže vyplývající z uplatňování tohoto ustanovení by měly být řešeny v souladu s vnitrostátními právními předpisy, kolektivními smlouvami nebo zvyklostmi.

4.4.4. Dopad digitalizace pracoviště a zaměstnaneckých vztahů může dospět až k přebudování tradičních pracovních vzorců. V tomto ohledu je třeba dále uvažovat o způsobu, jakým se tradičně pohlíží na dovolenou za účelem péče jako klíčovou možnost, jak v rodinách sladit pracovní a soukromý život. Až příliš často jsou to ženy, které využívají pružného uspořádání pracovní doby, aby zvládly pečovatelské povinnosti při současném výkonu zaměstnání. To jim brání v dosažení pokroku na pracovišti, jak pokud jde o výši odměny, tak pokud jde o jejich profesní rozvoj. EHSV chce kromě toho zdůraznit, že by pružné uspořádání pracovní doby nemělo být považováno za „ženskou záležitost“ tím, že se bude zaměřovat na matky nebo ženy, které se musí starat o své závislé rodinné příslušníky. Podniky musí podporovat pružné formy práce pro muže i ženy a přispívat ke kulturnímu vývoji, který je v souladu s očekáváním mužů i žen a rovněž podporuje větší rovnost v zaměstnání. Pružné uspořádání pracovní doby musí být rovněž plně reverzibilní, musí zaměstnancům vyhovovat a musí být k dispozici pro všechny typy smluv. V této souvislosti je zvláště důležité účinné prosazování práva vrátit se k původnímu rozvržení pracovní doby.

4.4.5. Kromě toho, ačkoli digitalizace může podpořit pružné uspořádání pracovní doby tím, že umožní zaměstnancům pracovat na dálku, mohou s ní být rovněž spojené určité problémy a rizika.

4.5. Nelegislativní iniciativy

Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU doprovází řada nelegislativních iniciativ, které doplňují celý balíček o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem. EHSV vítá další nelegislativní návrhy, které doplňují balíček týkající se rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem, jako je:

4.5.1. Péče o děti a dlouhodobá péče

4.5.1.1. Nedostatečná dostupnost služeb péče o děti a vysoké náklady na tyto služby patří mezi nejvýznamnější překážky návratu druhé výdělečně činné osoby v páru, kde oba partneři vydělávají, do zaměstnání. V EU byla v roce 2014 poskytována péče v rámci formálních pečovatelských služeb pouze 28 % dětí ve věku 0–3 let, oproti 83 % dětí ve věku od tří let po dosažení věku povinné školní docházky. Tyto hodnoty zůstávají pod úrovní barcelonských cílů stanovených v roce 2001, kterých mělo být dosaženo do roku 2010. Z těchto důvodů EHSV s politováním konstatuje, že barcelonské cíle v oblasti péče o děti, které spočívaly v zajištění dosažitelné, cenově dostupné a vysoce kvalitní péče o děti na úrovni členského státu, nebyly splněny.

4.5.1.2. Problémem zůstávají vysoké náklady pro rodiče a otevírací doba zařízení, která je neslučitelná s pracovní dobou na plný úvazek. Zpráva Komise názorně ukazuje, že je třeba nadále investovat do kvalitních služeb. Evropský parlament též konstatuje, že pro 27 % evropských občanů jsou zařízení obtížně dostupná vzhledem k nedostatečné infrastruktuře a kvalitě poskytovaných služeb⁽²⁰⁾.

4.5.1.3. EHSV konstatuje, že Komise navrhuje přezkum cílů v oblasti vzdělávání a odborné přípravy, nezmiňuje však dosažení barcelonských cílů. Nicméně cíl týkající se vzdělávání a odborné přípravy, pokud jde o předškolní vzdělávání a péči, má menší rozsah, neboť se soustředí pouze na děti od 4 let věku do dosažení věku povinné školní docházky. EHSV proto vyzývá k tomu, aby byl neprodleně přezkoumán cíl týkající se vzdělávání a odborné přípravy, pokud jde o předškolní vzdělávání a péči, za účelem zajištění jeho souladu s barcelonskými cíli na základě rozšíření jeho rozsahu (tj. zahrnutí cílů pro děti mladší 4 let). Nové cíle vyplývající z tohoto přezkumu by měly být ambicióznější než stávající barcelonské cíle. EHSV dále vyzývá k tomu, aby byla na úrovni EU vypracována kritéria pro mimoškolní péči a služby dlouhodobé péče.

4.5.1.4. EHSV vítá plány Komise na posílení poradenství a monitorování opatření v oblasti poskytování pečovatelských služeb v jednotlivých členských státech v rámci evropského semestru a na podporu výměny osvědčených postupů. Vyzývá též k lepšímu shromažďování údajů na úrovni EU a podporuje plán přezkoumat cíle v oblasti vzdělávání a odborné přípravy v raném dětství stanovené na rok 2020. EHSV má též zvláštní zájem na tom, aby byly využívány různé evropské

⁽²⁰⁾ Viz usnesení Evropského parlamentu ze dne 13. září 2016 o vytvoření podmínek na trhu práce příznivých pro rovnováhu mezi pracovním a soukromým životem (2016/2017(INI)).

nástroje financování přizpůsobené konkrétním potřebám členských států. EHSV v této souvislosti několikrát vyzval k mnohem ambicióznější podpoře sociálních investic, zejména s ohledem na „několikanásobné dividendy“ investic do zařízení péče o děti ⁽²¹⁾.

4.5.1.5. Výbor se domnívá, že semináře týkající se budování kapacit/informativní semináře s plnou účastí všech zúčastněných subjektů hrají jako doprovodná opatření velmi důležitou úlohu, poznamenává však, že jsou zapotřebí v mnohem větší míře, než v jaké jsou aktuálně navrhovány. Obzvláště jsou zapotřebí semináře týkající se informací o ochraně před propuštěním po návratu z mateřské dovolené.

4.5.2. Rovnováha mezi pracovním a soukromým životem a fiskální politika

4.5.2.1. Ačkoli se návrh směrnice do určité míry zabývá daňovými systémy, EHSV s politováním konstatuje, že v tomto ohledu nejde dostatečně daleko. Daňový systém může mít přímý dopad na účast na trhu práce, zejména pro „druhé výdělečně činné osoby v domácnosti“, kterými jsou většinou ženy. Způsob navržení daňových systémů může ovlivnit rozhodnutí lidí, zda vstoupí na trh práce, či nikoli. Mělo by se zvážit zavedení daňových zvýhodnění, která podpoří pracující rodiče, aby mohli i nadále pracovat.

4.5.2.2. EHSV se domnívá, že návrh Evropské komise na řešení daňových demotivačních faktorů doplní a podpoří další opatření balíčku. Podporuje zejména to, aby byly určeny překážky typické pro jednotlivé země, které vyplývají z genderově předpojatých systémů daňových výhod, a navrhuje, aby odstranění těchto překážek bylo předmětem doporučení vydaných v rámci evropského semestru.

4.5.3. Úloha subjektů občanské společnosti

4.5.3.1. Kromě potřebné vysoké kvality, dosažitelnosti a finanční dostupnosti veřejných služeb, včetně služeb péče o děti, starší rodinné příslušníky nebo jiné závislé osoby, mohou sociální ekonomika a nevládní sektor účelně přispět k poskytování služeb na podporu rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem. V mnoha případech by se bez jejich úsilí poskytování služeb nepodařilo zajistit.

4.5.3.2. Sociální partneři hrají zvláště významnou úlohu při provádění politik v oblasti rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem na pracovišti, zejména prostřednictvím jednání a kolektivních smluv. EHSV vítá pozornost, již evropská sociální partneři věnují po mnoho let ve svých pracovních programech rovnosti žen a mužů s cílem dosáhnout hmatatelných výsledků.

V Bruselu dne 6. prosince 2017.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Georges DASSIS

⁽²¹⁾ Viz mj. stanoviska EHSV: Úř. věst. C 271, 19.9.2013, s. 91, Úř. věst. C 226, 16.7.2014, s. 21, Úř. věst. C 125, 21.4.2017, s.10.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Program rozvoje evropského obranného průmyslu

[COM(2017) 294 final]

(2018/C 129/08)

Zpravodaj: **Antonello PEZZINI**Spoluzpravodaj: **Éric BRUNE**

Konzultace	07/06/2017
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědný orgán	Poradní komise pro průmyslové změny (CCMI)
Přijato v CCMI	16. 11. 2017
Přijato na plenárním zasedání	7. 12. 2017
Plenární zasedání č.	530
Výsledek hlasování	133/2/5
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) důrazně podporuje spuštění Programu rozvoje evropského obranného průmyslu s cílem dosáhnout uceleného interoperabilního společného obranného systému, který je dnes vzhledem k současnému geopolitickému scénáři potřebnější než kdy jindy. Posílí se tak strategická nezávislost obranného průmyslu ⁽¹⁾ Evropy a vytvoří se pevný společný průmyslový a technologický základ.

1.2. EHSV považuje za zásadní nový přístup, který považuje rámec stálé strukturované spolupráce (PESCO) za primární nástroj Lisabonské smlouvy, schopný působit jako politický inkubátor, v němž se bude budovat evropská obrana, a který má povzbudit ochotu a úsilí členských států v souladu s čl. 42 odst. 6 a článkem 46 Smlouvy o EU a s protokolem 10 Smlouvy.

1.3. Podle Výboru může pouze „inkluzivní a ambiciózní“ stálá strukturovaná spolupráce ⁽²⁾, díky níž bude možné vytvořit seznam závazných kritérií a požadavků, zahájit proces směřující k překonání roztržičnosti poptávky a nabídky a k postupnému vytváření transparentního a otevřeného evropského trhu.

1.4. EHSV se domnívá, že nařízení o Programu rozvoje evropského obranného průmyslu by mělo být součástí společné strategické průmyslové vize, která zajistí účinné zapojení evropských výrobců a uživatelů z minimálně tří členských států do financovaných projektů a nákupů výrobků a služeb.

1.5. Výbor důrazně podporuje potřebu strukturovaného dialogu na evropské úrovni v součinnosti a koordinaci s NATO ⁽³⁾ a dále Radu ministrů obrany, která bude schopna poskytnout trvalé politické vedení a fórum pro konzultace a přijímání skutečně evropských rozhodnutí.

1.6. EHSV považuje za nezbytné zajistit takové řízení Programu rozvoje evropského obranného průmyslu, jež dokáže definovat společné a konkrétní cíle prostřednictvím:

— poradního výboru složeného z odborníků z oblasti průmyslu, který vybere prioritní otázky určené k zahrnutí do pracovního programu, a řídicího výboru, složeného ze zástupců členských států.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 288, 31.8.2017, s. 62.

⁽²⁾ Viz Rada, 22.–23. června 2017.

⁽³⁾ Viz společné prohlášení z 8. července 2016.

1.7. V nařízení je třeba zajistit:

- odpovídající zeměpisnou rovnováhu mezi evropskými zeměmi,
- výrazný podíl účasti menších společností,
- odstranění nejisté situace pracovníků evropské technologické a průmyslové základny obrany s cílem potvrdit oprávněnost financování EU,
- respektování sociálních a environmentálních norem, zejména pokud jde o ekologický design a bezpečnost při práci ⁽⁴⁾, s cílem zaručit dovednosti v odvětví,
- transparentní možnost účastnit se Programu rozvoje evropského obranného průmyslu pro všechny podniky v EU nezávisle na jejich sídle a velikosti.

1.8. EHSV souhlasí s tím, že by se Program rozvoje evropského obranného průmyslu měl zaměřit na vývoj produktů, služeb a prototypů.

1.9. EHSV se domnívá, že pro vytvoření společného evropského obranného rámce je třeba rozvíjet **všeobecně rozšířenou evropskou kulturu obrany a bezpečnosti**, která bude naplněním evropského občanství.

2. Úvod

Pokus o společnou evropskou obranu je historicky konstantním, ale extrémně citlivým tématem evropské integrace.

2.1. Prvním pokusem bylo založení Evropského obranného společenství (EOS) v roce 1954 – ten ale 30. srpna 1954 ztroskotal. Druhým pokusem bylo zahájení společné bezpečnostní a obranné politiky v roce 2000, po němž následovalo vytvoření Evropské obranné agentury (EDA) v roce 2004. Dalšími kroky bylo vypracování Globální strategie EU ⁽⁵⁾ a společná deklarace EU-NATO z roku 2016 ⁽⁶⁾.

2.2. Další rozvoj obranného průmyslu může kromě významných výhod pro evropské hospodářství představovat, pokud bude řízen prozíravě, i klíč k širší a příhodnější vizi zaměřené na vznik skutečně evropské obrany.

2.3. Pomalý, ale nezbytný odklon od národní vize obrany, která kontrastuje mimo jiné s přítomností silných vojenských politických seskupení ve světě a která prokázala politickou nestabilitu a slabost Evropy při významných světových událostech, může vhodně navázat na iniciativu Parlamentu a Rady, jež může prostřednictvím opatření Komise podpořit evropský obranný průmysl a jeho trh.

2.3.1. Evropský obranný průmysl – chápáný jako celé odvětví, které vyvíjí, vyrábí a dodává zboží a služby ozbrojeným silám, policii a bezpečnostním složkám EU – má v několika ohledech specifické rysy: technologické změny, počínaje používáním dat velkého objemu, přes bezpilotní vozidla a vybavení až po umělou inteligenci, radikálně transformují povahu a charakter obrany a bezpečnosti, což má silný dopad na evropský průmysl.

2.3.2. Z hlediska evropského hospodářství představuje tento průmysl s obratem 100 miliard EUR ročně a 1,4 milionu vysoce kvalifikovaných zaměstnanců ⁽⁷⁾ špičkové odvětví Unie se silným dopadem na další odvětví, jako je elektronika, letectví, stavba lodí, vesmírné technologie nebo výroba technických textilií.

2.3.3. Z technologického hlediska posiluje stálá pozice na technologické špičce konkurenceschopnost Unie, protože vznikají špičkové vedlejší produkty, jež se musí podporovat za účelem integrace civilních technologií do složitých systémů, které se přizpůsobí individuálním obranným specifikům.

⁽⁴⁾ ISO 14000 a ISO 18000, ISO 14006 a ISO 45001, ISO 14006.

⁽⁵⁾ Evropská unie, Shared Vision, Common Action, červen 2016 – https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_review_web.pdf.

⁽⁶⁾ Společné prohlášení, Varšava, 8. července 2016 – http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133163.htm.

⁽⁷⁾ Evropská asociace leteckého a obranného průmyslu, 2017.

2.3.4. Z hlediska vnitřního trhu byl obranný trh tradičně vyloučen z procesu vytváření jednotného evropského trhu a zachování 27 trhů, rozdělených národními programy, brání využívání úspor z rozsahu ve výrobě⁽⁸⁾.

2.3.5. Z hlediska poptávky závisí obranný průmysl převážně na poptávce jednotlivých států a na jejich vnitrostátních rozpočtech. V posledním desetiletí klesají rozpočty na obranu v EU o přibližně 2 miliardy eur ročně a členské státy EU-27 investují do obrany průměrně 1,32 % HDP.

2.3.6. Ze strategického hlediska musí Evropa zajistit spolehlivé obranné kapacity, odpovídající úroveň strategické autonomie a technologický a průmyslový rozvoj se společnou evropskou základnou, má-li zajistit přiměřenou úroveň bezpečnosti svých občanů a podniků, zachovat územní celistvost svých hranic a převzít odpovědnost ve světě.

2.4. Současná situace může také ohrozit schopnost Evropy čelit novým bezpečnostním výzvám v souvislosti se stále rychlejším zastaráváním zařízení a nárůstem nákladů na vybavení⁽⁹⁾.

2.4.1. Celkové investice do obrany evropského prostoru dnes představují méně než polovinu amerických investic do tohoto odvětví.

2.5. Evropský obranný průmysl sice prostřednictvím vývozu dokázal alespoň částečně vyrovnat pokles interních objednávek a globalizoval výrobu a prodej, ale pokračující roztržičnost obranné politiky vedla k neúčinnosti a nedostatkům, které jsou stále více viditelné, pokud jde o:

- ztráty úspor z rozsahu,
- stále zvyšování nákladů na jednotkový výrobek,
- neexistenci hospodářské soutěže mezi podniky v producentských zemích,
- odlišné technické normy,
- pomalejší tempo inovací,
- prohlubující se technologické rozdíly vůči špičkovým podnikům mimo EU,
- vysokou závislost na zahraničních dodavatelích.

2.6. Tato situace může také pravděpodobně podlomit schopnost Evropy čelit novým výzvám, a to kvůli relativně nízkým výdajovým závazkům a nízké úrovni koordinace vnitrostátních politik.

2.6.1. Kromě toho zůstává 80 % zakázek v oblasti obrany čistě vnitrostátní se zjevnými duplicitními náklady.

2.7. Ozbrojené síly evropských zemí dosáhly z operačního hlediska vysokého stupně integrace a mají dlouholeté zkušenosti se spoluprací, avšak zůstávají zcela odděleny ve 27 strukturách s přísně vnitrostátními podpůrnými službami, ačkoli stále více využívají iniciativ různého typu, které spadají pod hlavičku tzv. „pooling and sharing“ (sdružování a sdílení schopností)⁽¹⁰⁾.

2.8. Na základě různých dokumentů z oblasti globální strategie EU bylo stanoveno pět specifických cílů, které jsou obzvláště důležité pro evropskou obranu:

- 1) zajištění plného spektra (full-spectrum) vojenských kapacit: pozemních, vzdušných, vesmírných a námořních;
- 2) zajištění technologických a průmyslových prostředků pro získávání a udržování vojenských kapacit nezbytných k samostatným krokům;
- 3) investování do dálkově pilotovaných letadel;

⁽⁸⁾ SWD(2017) 228 final, bod 2.2.

⁽⁹⁾ Viz bod 9.

⁽¹⁰⁾ Například programy Eurofighter Thypoon nebo A400M.

- 4) investování do satelitních komunikací, zajištění samostatného přístupu do vesmíru, trvalého pozorování Země;
- 5) zajištění obranných schopností členských států proti kybernetickým hrozbám a související pomoci.

2.9. Balíček iniciativ, jehož součástí je návrh nařízení o zřízení Programu rozvoje evropského obranného průmyslu a návrh na zřízení Evropského obranného fondu na podporu společných investic do výzkumu a vývoje technologií a materiálů, má za cíl spustit proces vedoucí k reformě odvětví obrany a bezpečnosti ve smyslu:

- posílení spolupráce mezi členskými státy a přípravy nových programů spolupráce,
- omezení překážek mezi vnitrostátními trhy,
- pomoci evropskému odvětví obrany, aby se stalo konkurenceschopnějším,
- podpory součinnosti mezi civilním a vojenským výzkumem,
- určení odvětví, jako je energetika, vesmír a technologie dvojího užití, která mohou přispět k posílení obranných schopností Evropy.

2.9.1. Za účelem řešení globálních výzev tohoto odvětví je potřeba rozšířit možnosti Evropské obranné agentury, pokud jde o určování společných operačních oblastí činnosti, které budou předloženy ke schválení členskými státy.

2.10. Evropská rada dne 15. prosince 2016 Komisi vyzvala, „aby v první polovině roku 2017 předložila návrhy ohledně zřízení evropského fondu pro obranu, včetně okna pro společný rozvoj schopností, na nichž se členské státy společně dohodnou“⁽¹¹⁾. Evropská rada na zasedání společné rady pro zahraniční věci a obranu v březnu 2017 vyzvala ve svých závěrech k vytvoření útvaru schopnosti vojenského plánování a vedení (MPCC) a nové struktury ke zlepšení schopnosti EU reagovat rychleji, efektivněji a homogenněji.

2.11. Evropská rada na zasedání ve dnech 22. a 23. června 2017 souhlasila „s potřebou inkluzivní a ambiciózní stále strukturované spolupráce (PESCO)“ se společným seznamem závazných kritérií a závazků v plném souladu s čl. 42 odst. 6 a článkem 46 Smlouvy o EU a protokolem 10 Smlouvy a v souladu s plánováním národní obrany a příslušnými závazky, na kterých se dotyčné členské státy dohodly v rámci NATO a OSN⁽¹²⁾.

2.12. Evropský parlament nadále požadoval posílenou spolupráci v oblasti obrany mezi členskými státy EU a plné uplatňování Lisabonské smlouvy v oblasti bezpečnosti a obrany. Parlament ve svém usnesení ze dne 22. listopadu 2016 o evropské obranné unii⁽¹³⁾ povzbudil „Evropskou radu, aby se ujala vedoucí úlohy při postupném vytváření společné evropské obranné politiky“ a poskytla dodatečné finanční zdroje, které zajistí její provedení.

2.12.1. Parlament také zdůraznil, že je nutné, aby měly evropské země spolehlivé vojenské kapacity, vybídl členské státy, aby zvýšily své úsilí, pokud jde o spolupráci, a znovu vyzval k systematické harmonizaci vojenských požadavků a k harmonizovanému obrannému plánování EU, které bude koordinováno s procesem obranného plánování NATO⁽¹⁴⁾.

2.13. Výbor se již několikrát vyjádřil k obranné politice⁽¹⁵⁾ a požadoval, „aby byl učiněn výrazný kvalitativní posun v oblasti evropské obranné spolupráce, neboť obranný průmysl a trh v EU je nadměrně roztržštěný“⁽¹⁶⁾.

⁽¹¹⁾ Závěry Rady pro zahraniční věci ze dne 15. listopadu 2016.

⁽¹²⁾ Viz poznámku pod čarou č. 2.

⁽¹³⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0435+0+DOC+XML+V0//CS>.

⁽¹⁴⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0456+0+DOC+XML+V0//CS>.

⁽¹⁵⁾ Úř. věst. C 288, 31.8.2017, s. 62, Úř. věst. C 67, 6.3.2014, s. 125, Úř. věst. C 299, 4.10.2012, s. 17, Úř. věst. C 100, 30.4.2009, s. 114, Úř. věst. C 100, 30.4.2009, s. 109.

⁽¹⁶⁾ Úř. věst. C 288, 31.8.2017, s. 62.

3. Návrh Evropské komise

3.1. EK navrhuje vytvořit Program rozvoje evropského obranného průmyslu s rozpočtem 500 milionů eur na období od 1. ledna 2019 do 31. prosince 2020 s těmito cíli:

- posílení konkurenceschopnosti a inovační schopnosti obranného průmyslu EU prostřednictvím podpory akcí ve fázi vývoje a všech forem inovací;
- optimalizace obchodní spolupráce v oblasti vývoje produktů a technologií;
- podpora výzkumu a vývoje, zejména v rámci rozvoje výsledků výzkumu;
- povzbuzení spolupráce mezi podniky, aby se omezila duplicita a roztržitost a vytvořily se úspory z rozsahu.

3.2. Finanční podpora Unie má podobu dotací, finančních nástrojů nebo veřejných zakázek za účelem podpory koncepce, stanovení technických specifikací, vývoje prototypů a testování, získávání oprávnění a osvědčení výrobků, komponent a technologií.

3.3. Navrhovaná kritéria způsobilosti jsou: návrhy na spolupráci nejméně tří společností ze dvou různých členských států; míry financování jsou v případě prototypů omezeny na 20 % celkových nákladů a ve všech ostatních případech mohou být financovány celkové náklady.

4. Obecné připomínky

4.1. EHSV vítá iniciativy zaměřené na řešení budoucích výzev a na ochranu bezpečnosti občanů včetně kybernetické bezpečnosti, a to posílením strategické nezávislosti evropského obranného průmyslu a vytvořením silné společné evropské průmyslové a technologické základny.

4.2. Výbor rozhodně podporuje spuštění Programu rozvoje evropského obranného průmyslu a návrh nařízení považuje za **první krok, u něhož existuje prostor pro zlepšení a posílení**, pokud jde o přidělené finanční prostředky, s cílem dosáhnout zejména na poli VaV společného obranného systému, který je vzhledem k současnému geopolitickému scénáři potřebnější než kdy jindy.

4.3. Podle EHSV je načas, aby se v EU-27 vytvořil účinný, úplný, účelný a konkurenceschopný **jednotný evropský obranný trh** s těmito vlastnostmi:

- otevřenější trh bez segmentace, a to i z hlediska norem, technických specifikací a certifikátů CE,
- lepší přístup k surovinám,
- zvláštní podpora malých a středních podniků,
- snadnější přístup k financování, informacím a na jiné trhy,
- výrazná specializace rolí,
- efektivní využívání energetické a vesmírné infrastruktury,
- lepší ochrana hranic a nezbytná námořní bezpečnost,
- předvídaní za účelem společné vize sdílené v celé EU,
- udržitelný a sociálně přijatelný rozvoj zaměřený na potírání nejistého zaměstnání,
- podpora vzájemných výměn mezi výrobními odvětvími v rámci EU, čímž se pro AEOS usnadní dočasný dovoz mezi podniky⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁷⁾ AEOS: oprávněný hospodářský subjekt, který respektuje náležité normy vhodné k zaručení bezpečnosti mezinárodního dodavatelského řetězce.

4.3.1. EHSV je přesvědčen, že pouze boj proti nejisté situaci pracovníků evropské průmyslové a technologické základny obrany dá podnikům možnost získávat kvalifikované pracovníky a umožní dosáhnout cílů stanovených v Programu rozvoje evropského obranného průmyslu.

4.4. EHSV se domnívá, že **rozpočet** Programu rozvoje evropského obranného průmyslu je velmi omezený a že by měl být způsobilý pro získání podpory z EFSI, „aby byl zajištěn co nejlepší dopad na zaměstnanost“. Jedná se i o „technologie dvojího užití vztahující se k průmyslu bezpečnosti a obrany, které by podporovaly zahájení fungování jednotné silné a jasněji vymezené evropské technologické a průmyslové základny obrany (EDTIB)“⁽¹⁸⁾.

4.5. EHSV se rovněž domnívá, že kritéria způsobilosti pro zajištění **účinného evropského rozměru technologické a průmyslové základny** pro opatření jsou nedostatečná: mělo by jít **nejméně o tři** nezávislé společnosti z nejméně tří různých členských států tvořené kromě skupin uživatelů i malými podniky.

4.5.1. Mimo to by měla být zajištěna patřičná rovnováha mezi různými evropskými zeměmi a rovněž významný podíl malých podniků.

4.6. EHSV doufá, že evropské financování zajistí, že z vývojových činností budou mít prospěch především evropské podniky.

4.7. EHSV rovněž doufá, že pravidla pro vývoz obranných zbraní budou na evropské úrovni harmonizována a budou v souladu s pravidly smlouvy o obchodu se zbraněmi (ATT), kterou podepsaly a ratifikovaly všechny členské státy EU, s cílem odstranit případnou příčinu narušení hospodářské soutěže mezi evropskými společnostmi, které by komplikovalo přístup na vývozní trh.

4.8. Co se týče typů opatření, považuje EHSV za nezbytné bojovat proti nejisté situaci pracovníků evropského obranného průmyslu. Cílem evropského financování je posílit dovednosti průmyslové a technologické základny obrany. Jelikož se dovednosti v průmyslu zakládají na pracovnících, je zapotřebí trvalá a jistá spolupráce mezi pracovníky a podniky, v nichž pracují.

4.9. Totéž podle EHSV platí pro **kritéria pro výběr projektů**, přičemž kvalifikační kritéria by měla být následující:

- předpokládaný dopad z hlediska kvantitativního a kvalitativního posílení dovedností pracovníků,
- způsobilá dodatečná přítomnost malých a středních podniků,
- respektování sociálních a environmentálních norem⁽¹⁹⁾.

4.9.1. Podle EHSV by se měl stanovit určitý podíl (např. 10 %) permanentně otevřených zakázek na malé projekty určených menším podnikům, který by umožnil vyváženější účast na programu všem subjektům zapojeným do vývoje inovativních technologií pro produkty a služby v obranném průmyslu.

4.10. EHSV se domnívá, že k prováděcím pravomocem Komise je nezbytné doplnit řízení Programu rozvoje evropského obranného průmyslu, které bude schopné definovat společné a konkrétní cíle prostřednictvím:

- poradního výboru složeného z odborníků z odvětví průmyslu členských států za účelem navrhování prioritních témat,
- řídicího výboru programu složeného ze zástupců členských států za účelem dosažení geopolitické rovnováhy v celé Unii.

5. Opatření, která je třeba přijmout:

5.1. zdůraznit zásadní úlohu evropské obrany při ochraně evropských zájmů z hlediska bezpečnosti a mezinárodních závazků, demokracie a právního státu;

5.2. zdůraznit schopnosti a profesionalitu obranných armád, které jsou považovány za tradiční podporovatele výzkumu a inovací, jakož i za hybnou sílu podnikatelského a hospodářského oživení evropského výrobního systému;

⁽¹⁸⁾ EFSI: Evropský fond pro strategické investice – viz stanovisko v Úř. věst. C 75, 10.3.2017, s. 57.

⁽¹⁹⁾ Viz poznámka pod čarou č. 4.

- 5.3. upevnit pocit sounáležitosti s Evropskou unií a příslušnosti k ní sdílením stejného rámce hodnot mezi občany různých zemí;
- 5.4. posílit znalosti, povědomí a podporu evropských občanů, co se týče vojenských organizací a činností institucí působících v odvětví obrany;
- 5.5. posílit znalosti, povědomí a podporu občanů, pokud jde o činnosti v oblasti technologického rozvoje nástrojů obrany, které mají přímý dopad na občanskou společnost a rozvoj země;
- 5.6. rozvíjet komunikační rozměr nového společného přístupu, a mít tak k dispozici stále připravenější a kvalifikovanější personál v oblasti evropské komunikace. Akce budou vycházet z principu „kvalifikace a koordinace“, vypracovaného na základě evropského přístupu ke koordinaci, v souladu s NATO.
- 5.7. Kybernetická bezpečnost a kybernetická obrana jsou oblasti, v nichž je obrana v Evropě klíčovým hráčem, souvisejícím se vznikem kybernetického prostoru jako nové oblasti vedle tradičních vojenských oblastí.

V Bruselu dne 7. prosince 2017.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vznik Evropského obranného fondu

[COM(2017) 295 final]

(2018/C 129/09)

Zpravodaj: **Mihai IVAȘCU**Spoluzpravodaj: **Fabien COUDERC**

Konzultace	Evropská komise, 4/8/2017
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Rozhodnutí předsednictva EHSV	16. 6. 2017
Odpovědný orgán	Poradní komise pro průmyslové změny (CCMI)
Přijato v CCMI	16. 11. 2017
Přijato na plenárním zasedání	7. 12. 2018
Plenární zasedání č.	530
Výsledek hlasování	179/2/5
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV se domnívá, že Evropská unie musí převzít větší odpovědnost za svou obranu a musí být připravena a schopna odvrátit jakékoli vnější ohrožení svých občanů a svého způsobu života.

1.2. V evropském obranném akčním plánu a v globální strategii se zdůrazňuje, že je důležité, aby obranný průmysl EU dosáhl strategické autonomie, díky čemuž se EU bude moci stát důležitým a věrohodným aktérem v odvětví obrany. Evropský obranný fond má jasný účel podněcovat spolupráci mezi členskými státy v oblasti výzkumu a technologií, vývoje a strategického zadávání veřejných zakázek týkajících se vojenských schopností. Zvláštní pozornost by měla být věnována propojení výzkumu a technologií s rozvojem schopností.

1.3. EHSV se domnívá, že obranný průmysl hraje důležitou roli v evropském hospodářství – závisí na něm 1,4 milionu pracovních míst. Nedostatečná koordinace nás stojí 25 až 100 miliard EUR ročně, což je v celosvětovém konkurenčním prostředí nepřijatelně mnoho.

1.4. EHSV důrazně doporučuje, aby členské státy a Evropská komise využívaly Evropský obranný fond k udržení klíčových průmyslových schopností na evropské půdě a aby zajistily, že evropské finanční prostředky budou vynakládány na evropský výzkum a vývoj a na nákup evropských zbraňových systémů.

1.5. EHSV podporuje přístup Evropského obranného fondu zaměřený na konkurenceschopnost, který zajistí nejen přístup všech členských států, ale i financování projektů, které přinesou přidanou hodnotu a špičkové technologie.

1.6. EHSV se domnívá, že vedle financování tohoto odvětví by Evropská komise měla vytvořit rámec pro intenzivnější komunikaci mezi hospodářskými subjekty jakékoliv velikosti a ve všech členských státech.

1.7. EHSV oceňuje zvláštní pozornost, kterou stávající návrh věnuje malým a středním podnikům bez ohledu na to, ze které země pocházejí. Malé a střední podniky jsou často zdroji inovací v nejmodernějších oblastech, jako jsou informační technologie a komunikace a kybernetická bezpečnost. EHSV by rovněž přivítal mechanismy pro zapojení malých a středních podniků, jako je například systém bonusů, které by posílily přeshraniční spolupráci malých a středních podniků.

1.8. EHSV je pevně přesvědčen, že je nezbytné vybudovat silné klíčové schopnosti, které budou podporovat evropské zájmy. Ty musí členské státy vymezit v souladu se svými vnitrostátními obrannými politikami, evropskými cíli a povinnostmi plynoucími z partnerství v rámci NATO.

1.9. EHSV se domnívá, že primární důraz musí být kladen na technologie, které by mohly být rozhodující pro to, aby EU získala přední postavení v oblasti technologií. Toho lze dosáhnout společným plánováním v oblasti obrany a sestavením plánu pro klíčové schopnosti.

1.10. EHSV doporučuje, aby ve výzvách k podávání návrhů v rámci zadávání veřejných zakázek byly zohledňovány přísné závazné sociální a environmentální normy.

1.11. EHSV se domnívá, že systémy financování nemohou být stejné jako v jiných odvětvích činnosti vzhledem k zvláštnostem odvětví obrany a podezřením a obavám ze sdílení znalostí mezi společnostmi nebo členskými státy.

1.12. EHSV se domnívá, že správa Evropského obranného fondu musí být ustanovena co nejdříve a měla by zahrnovat Evropskou unii, Evropskou obrannou agenturu a členské státy, jakož i toto odvětví. Komise by měla prozkoumat nové způsoby, jak omezit byrokracii spojenou s prováděním tohoto fondu. EHSV rovněž doporučuje, aby měl Evropský parlament přístup k pravidelně podávaným zprávám, aby mohl hodnotit fungování fondu.

1.13. EHSV doporučuje prozkoumat možnost zvýšení minimálního počtu zemí účastnících se způsobilého projektu na tři s tím, jak se bude program Evropského obranného fondu dále vyvíjet.

1.14. EHSV se domnívá, že maximalizace počtu členských států zapojených do Evropského obranného fondu omezí počet nadbytečných systémů a podpoří standardizaci logistiky a dílčích systémů. Také se tak zamezí zdvojení stávajících norem NATO a sníží se roztržitost zbraňových systémů. Proto by v případě všech projektů, kterým byla udělena podpora, měly agentura EDA a vybrané průmyslové konsorcium úzce spolupracovat v raných fázích vývoje s cílem definovat společné normy a standardy.

1.15. EHSV má pochybnosti, že „lze oprávněně očekávat, že jejich rozvoj [projektů] povede [...] k zadávání veřejných zakázek“, neboť v oblasti vojenského výzkumu existuje celá řada příkladů vyvinutých projektů, u nichž později k zadání veřejných zakázek ze strany států nedošlo. EHSV požaduje jasná pravidla ohledně závazku zakoupit úspěšně vyvinuté schopnosti.

1.16. EHSV doporučuje, aby bylo možné využívat vzdělávací programy spolufinancované Evropskou unií v počátečních fázích vývoje projektů financovaných v rámci okna schopností. Kvalifikovaná pracovní síla je klíčem k rozvoji nejmodernějších technologií v oblasti obrany.

1.17. Kromě toho je EHSV jakožto orgán zastupující organizovanou občanskou společnost připraven poskytnout odborné znalosti a konzultace ve všech záležitostech týkajících se hospodářských a sociálních aspektů Evropského obranného fondu.

2. Souvislosti předložení stanoviska včetně předmětného legislativního návrhu

2.1. Evropa čelí mimořádným okolnostem, pokud jde o geopolitické prostředí. Stále větší nestabilita na mezinárodní scéně vytvořila nestálou bezpečnostní situaci, v níž se rodí řada konvenčních i nekonvenčních hrozeb. Evropští občané požadují, aby k vyřešení těchto problémů byly využity veškeré dostupné prostředky.

2.2. Evropa musí být schopna účinně a nezávisle se bránit vnějšímu ohrožení, aby potvrdila svou úlohu na mezinárodní scéně. V nynější geopolitické situaci je pro bezpečnost a blaho evropských občanů důležité ukázat vlivnou sílu na Blízkém východě a v Africe.

2.3. V roce 2014 vynaložila EU-27 zhruba 2 miliardy EUR na výzkum a technologie v oblasti obrany, poté, co se tyto výdaje od roku 2006 vytrvalým tempem snížily o 27 %. Výdaje na výzkum a technologie v rámci spolupráce klesly o více než 30 %. Ve stejném období vydávaly USA na výzkum a technologie v oblasti obrany 9 miliard EUR ročně, Rusko pak v letech 2012 až 2014 své výdaje na výzkum a vývoj v oblasti obrany zdvojnásobilo a z nejnovějších údajů vyplývá, že i Čína zvýšila své investice v tomto směru⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Studie Evropského parlamentu s názvem *The Future of EU defence research* (Budoucnost výzkumu EU v oblasti obrany), 2016. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/535003/EXPO_STU\(2016\)535003_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/535003/EXPO_STU(2016)535003_EN.pdf).

2.4. Úlohou Evropského obranného fondu, který je součástí evropského obranného akčního plánu⁽²⁾, je pomoci členským státům koordinovat a lépe a bez zdvojování využívat peníze, které chtějí vydat na obranu v oblastech od výzkumu a vývoje až po získávání obranných schopností. EHSV již vyjádřil svou podporu budování evropské obranné unie a uvítal zřízení Evropského obranného fondu⁽³⁾.

2.5. Evropský obranný fond má dvě odlišná, ale vzájemně se doplňující okna: okno výzkumu a okno schopností, obě koordinovaná koordinacním výborem. Okno výzkumu bude plně financováno z rozpočtu EU a bude podporovat projekty založené na spolupráci pro rozvoj obranných schopností v návaznosti na dohodu dosaženou členskými státy. Okno schopností bude financováno především z příspěvků členských států.

2.6. EHSV uznává, že za nynější bezpečnostní situace, jíž dominují teroristické útoky na evropské půdě, hybridní konflikty a kybernetické útoky, je stále obtížnější rozlišovat mezi vnitřní a vnější bezpečností, které jsou stále více provázané.

3. Vztah mezi Evropským obranným fondem a evropským obranným průmyslem – zvláštnosti

3.1. Obranné schopnosti a schopnost obrany našich vnějších hranic jsou silně propojeny se silnou průmyslovou základnou. EHSV proto doporučuje, aby opatření přijatá na evropské úrovni na podporu kolektivní obrany umožnila, aby průmysl zůstal na evropské půdě. Podnikatelské strategie by mohly podniky působící v obranném průmyslu tlačit k tomu, aby si vybíraly subdodavatele ze zemí mimo EU, a tudíž měly část svého dodavatelského řetězce v zahraničí. EHSV je přesvědčen, že využívání evropských peněz na podporu zahraničních dodavatelů by mělo být co nejvíce omezeno a že by se neměla přijímat podnikatelská rozhodnutí na úkor strategické autonomie.

3.2. Hlavní prioritou Evropského obranného fondu by mělo být zvyšování konkurenceschopnosti evropského průmyslu a současně vývoj technologií, které mají rozhodující význam pro existenci a soběstačnost odvětví obrany EU.

3.3. V odvětví obrany došlo k naprostému převratu v souvislosti s umělou inteligencí, daty velkého objemu a cloudovými technologiemi, kybernetickými útoky, samořiditelnými prostředky, hybridními a nadnárodními hrozbami atd. Nové druhy technologií a hrozeb vyžadují nové druhy protiopatření. Jedna věc je jistá – na tyto výzvy můžeme lépe reagovat a můžeme jim lépe předcházet, pokud budeme spolupracovat. Je potřeba systematictější spolupráce, společného úsilí v oblasti vývoje technologií a koordinovaného postupu při nákupu schopností.

3.4. EHSV by rád poukázal na silnou ekonomickou motivaci k širší spolupráci. Více než 1,4 milionu vysoce kvalifikovaných osob je přímo či nepřímo zaměstnáno v obranném průmyslu a každé investované euro vyneslo 1,6 EUR. Nedostatečná koordinace v této oblasti stojí Evropu 25 až 100 miliard EUR ročně⁽⁴⁾.

3.5. Důsledkem této nedostatečné spolupráce je velké množství nadbytečných zbraňových systémů, nedostatečné úspory z rozsahu v obranném průmyslu a snížená možnost nasazení našich ozbrojených sil. V EU existuje 178 různých zbraňových systémů oproti 30 systémům v USA. V EU existuje 17 typů bojových tanků, v USA jen jeden. Ukazuje to na zjevně neefektivní vynakládání prostředků z rozpočtů na obranu a na nedostatečnou interoperabilitu obranného vybavení.

3.6. EHSV připomíná, že účinný výzkum a vývoj v oblasti obrany je založen na kvalifikované pracovní síle. Ambiciózní a důkladná odborná příprava a vzdělávání v obranném průmyslu je klíčem k úspěšným projektům, jejichž cílem je dosáhnout špičkové technologické úrovně.

3.7. EHSV by rád upozornil, že existují příklady sdílené vojenské spolupráce v oblasti výzkumu a pořízování, které se osvědčily. Letoun Eurofighter Typhoon, střela Meteor, torpédoborec třídy Horizon a fregata třídy FREMM – to je jen několik příkladů projektů tohoto druhu.

⁽²⁾ COM(2016) 950 final
https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/com_2016_950_f1_communication_from_commission_to_inst_en_v5_p1_869631.pdf.

⁽³⁾ Úř. věst. C 288, 31.8.2017, s. 62.

⁽⁴⁾ *Defending Europe. The case for greater EU cooperation on security and defence* (Obrana Evropy. Pádne důvody pro větší spolupráci v rámci EU v oblasti bezpečnosti a obrany) https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/defending-europe-factsheet_en.pdf.

3.8. EHSV si není jistý, jak členské státy, které hodlají realizovat rozvojové projekty, mohou prokázat, že „lze oprávněně očekávat, že jejich rozvoj povede [...] k zadávání veřejných zakázek“, neboť v oblasti vojenského výzkumu existuje celá řada příkladů vyvinutých projektů, u nichž později k zadání veřejných zakázek ze strany států nedošlo⁽⁵⁾. Možnost spolufinancování rané fáze rozvoje nových schopností z rozpočtu EU směřuje ke snižování průmyslových rizik, ale toho lze dosáhnout pouze tehdy, pokud se zákazníci zavážou, že úspěšně vyvinuté schopnosti zakoupí.

3.9. Všechny 28 členských států společně představuje subjekt, který zaujímá druhé místo ve vojenských výdajích na světě. Zatímco však všechny hlavní mocnosti své výdaje na obranu zvýšily, výdaje EU-27 na obranu od roku 2005 do roku 2015 klesly o téměř 11 %⁽⁶⁾. Pouze čtyři z 28 členských států dosáhly cíle v podobě výdajů odpovídajících 2 % HDP, který stanovila NATO. Došlo k výraznému snížení výdajů na obranný výzkum a technologie ve vnitrostátních rozpočtech. V letech 2006 až 2013 se výdaje na výzkum a technologie v oblasti obrany v 27 členských státech podílejících se na činnosti agentury EDA snížily o 27 %⁽⁷⁾.

3.10. EHSV se domnívá, že je třeba v rané fázi řešit problém podniků v oblasti obrany se sídlem ve Spojeném království a přihlídnout přitom k jejich zájmu na evropských rozvojových programech a k významné úloze Spojeného království v oblasti obrany. EU by ráda i nadále využívala britské know-how v této oblasti.

3.11. Přestože Evropská komise poskytuje finanční prostředky pro okno výzkumu, rozhodovat o zadávání veřejných zakázek na schopnosti a investovat do něj budou členské státy. V celém tomto systému je to ve skutečnosti toto odvětví, kdo provádí výzkum a vývoj a rovněž rozvíjí obranné schopnosti. EHSV se domnívá, že vedle financování tohoto odvětví by Evropská komise měla vytvořit rámec pro lepší komunikaci mezi všemi hospodářskými subjekty působícími v odvětví obrany EU.

4. Příjemci – velké subjekty a malé a střední podniky

4.1. EHSV zastává názor, že členské státy budou i nadále stěžejními subjekty při zajišťování bezpečnosti a žádná ze stávajících iniciativ na evropské úrovni na tom nic nezmění.

4.2. EHSV se domnívá, že Evropský obranný fond by měl být výhradně programem zaměřeným na konkurenceschopnost, v němž jsou financovány ty nejvýznamnější a nejkonzekventnější projekty bez ohledu na geografické a sociální aspekty. Je však nutno přijmout opatření, která zajistí spravedlivý přístup pro všechny členské státy a povzbudí menší společnosti, aby navázaly přeshraniční spolupráci.

4.3. EHSV se domnívá, že malé a střední podniky hrají klíčovou úlohu v našem hospodářství. Je vhodné podporovat malé a střední podniky a středně velké společnosti působící v obranném průmyslu. Zdroji inovací ve špičkových oborech, jako jsou IKT a kybernetická bezpečnost, jsou navíc často začínající podniky a malé společnosti. EHSV to rozhodně podporuje a považuje za mimořádně důležité, aby hlavním cílem byly rovné příležitosti pro všechny malé a střední podniky bez ohledu na to, z které země pocházejí.

4.4. EHSV je toho názoru, že Evropský obranný fond je určen na podporu konkurenceschopnosti evropského obranného průmyslu. Evropská komise by sice měla podporovat inkluzivní přístup k jeho fungování, ale fond by neměl být používán jako fond regionálního rozvoje. To by mohlo mít za následek přílišné rozptýlení zdrojů a neúčinnost boje proti roztržitosti evropských obranných systémů.

4.5. Co se týče inkluzivnosti, neměl by být fond určen pouze pro velké subjekty. Významná část fondu by měla být věnována malým a středním podnikům, například prostřednictvím identifikace menších projektů. EHSV by navíc přivítal mechanismy, jako je například systém bonusů, které by posílily přeshraniční spolupráci malých a středních podniků.

4.6. EHSV chápe, proč EU financuje výzkum a technologie v oblasti obranných činností ve 100 % výši na rozdíl od tradičního spolufinancování civilních činností. Velmi omezený počet zákazníků (zejména vnitrostátních ministerstev obrany) ztěžuje podnikům možnost amortizovat rizika spojená s vývojem nového produktu na předvídatelnějším trhu.

⁽⁵⁾ Příkladem by mohl být letoun Northrop Grumman X-47B vyvinutý pro americké námořnictvo. Navzdory počátečnímu úspěchu a testovacím letům považovalo americké námořnictvo projekt za příliš nákladný a nedostatečně utajený a nakonec jej zrušilo, přičemž celkové náklady programu dosáhly 813 milionů USD.

⁽⁶⁾ Stockholmský mezinárodní ústav pro výzkum míru – databáze vojenských výdajů z let 2005–2015 <https://www.sipri.org/databases/milex>.

⁽⁷⁾ COM(2016) 950 final

https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/com_2016_950_f1_communication_from_commission_to_inst_en_v5_p1_869631.pdf.

Tyto specifické otázky je třeba řešit bez ohledu na to, zda bude budoucí fond součástí příštího VFR pod stejným zastřešením jako ostatní fondy v oblasti výzkumu, či nikoliv.

4.7. Pevně věříme, že Evropský obranný fond bude pro členské státy silným podnětem, aby v rámci budoucích zadávání veřejných zakázek v oblasti obrany nakupovaly evropské zboží, což zajistí hospodářský rozvoj, know-how a průmyslovou základnu nutnou pro zachování globální vojenské schopnosti. EHSV podporuje návrh, aby se členské státy zavázaly, že zakoupí technologie a schopnosti, jež byly vyvinuty v rámci úspěšných projektů Evropského obranného fondu v oblasti výzkumu a technologií.

5. Společné plánování v oblasti obrany a plán pro klíčové schopnosti

5.1. EHSV doporučuje, aby členské státy ve spolupráci s Komisí a agenturou EDA zavedly společné plánování v oblasti obrany a sestavily plán pro klíčové schopnosti s cílem identifikovat priority v oblasti výzkumu a technologií a nezbytné vojenské schopnosti, a to jak z hlediska členských států, tak z hlediska evropské obrany.

5.2. Evropská unie má velmi málo zkušeností z minulosti s takovým druhem programu (v podstatě pouze s pilotním projektem a zahájením přípravné akce), a tudíž svůj návrh nevytvořila na základě jednoznačných ukazatelů a nemá ještě jasný plán pro klíčové schopnosti. Tento plán bude vypracován v roce 2018.

5.3. Plán pro klíčové schopnosti by měl zajistit, že EU bude směřovat ke strategické autonomii, a určit technologie, které je třeba rozvíjet, aby si Evropská unie udržela své vedoucí postavení v oblastech klíčových schopností a ukončila svou závislost na vnějších subjektech. EHSV se domnívá, že pro úspěch Evropského obranného fondu bude mít rozhodující význam rozvoj technologií a schopností, jež překračují individuální potřeby členských států.

5.4. EHSV důrazně podporuje přístup k výzkumu založený na schopnostech. Proto je přesvědčen, že veškerý výzkum prováděný v rámci Evropského obranného fondu se musí zaměřovat na klíčové schopnosti, které Evropa potřebuje k tomu, aby mohla jednat a svobodně se rozhodovat.

5.5. V současné bezpečnostní situaci má technologická převaha zásadní význam. EHSV se proto domnívá, že Evropský obranný fond, a zejména evropský program obranného výzkumu, musí zajistit, aby si Evropa zachovala vedoucí postavení ve vojenském výzkumu. V tomto ohledu by mohlo být nápomocné vyčlenit zdroje na technologické demonstrační projekty, které budou podporovat budoucí společné programy.

5.6. EHSV je toho názoru, že při stanovování plánu klíčových schopností musí být naplánován a zohledněn celý životní cyklus oblasti technologií. Kromě toho musí být výzkum a vývoj a rozvoj schopností naplánovány společně a koordinovány mezi EU a členskými státy a s ohledem na naše povinnosti plynoucí z partnerství v rámci NATO.

6. Investiční oblasti a systémy financování

6.1. Evropská komise navrhuje ambiciózní financování obou oken Evropského obranného fondu:

- 90 milionů EUR od roku 2017 do roku 2020 na přípravnou akci;
- 500 milionů EUR ročně na evropský program obranného výzkumu;
- 500 milionů EUR v roce 2019 a 2020 na Program rozvoje evropského obranného průmyslu;
- 1 miliarda EUR ročně od roku 2021 v rámci příštího víceletého finančního rámce.

6.2. EHSV je toho názoru, že investice musí směřovat k technologiím, které mají určující význam pro obranu EU, a to tam, kde jsme závislí nebo se stáváme závislými na vnějších dodavatelích. EHSV se také domnívá, že primárním zájmem musí být technologie, které by mohly být rozhodující pro to, aby EU mohla získat technologický náskok v různých oblastech.

6.3. EHSV podporuje samostatné financování obou oken – financování okna výzkumu ze strany EU a okna schopností z rozpočtů členských států. EHSV se již dříve vyjádřil, že „dokud Unie nemá vlastní variabilní příjem, zůstává pořizování vojenských schopností ozbrojených sil úkolem členských států. [...] EHSV připomíná, že v souladu s článkem 41 SEU

nesmí být rozpočet EU využíván k financování vojenských operací. Odchylení se od této zásady by bylo rovněž v rozporu se zvláštní povahou bezpečnostní a obranné politiky některých členských států (čl. 42 odst. 1 SEU)⁽⁸⁾.

6.4. EHSV doporučuje, aby byl Evropský obranný fond využíván jako finanční nástroj na podporu rozvoje schopností v oblastech, kde je evropský obranný průmysl v současné době závislý na vnějších zdrojích. Rozvoj těchto schopností v Evropě otevře více strategických možností a současně tomuto odvětví přinese cenné znalosti, technologie a pracovní místa.

6.5. EHSV se domnívá, že výše financování navrhovaná pro okno výzkumu Evropského obranného fondu umožní rozsáhlé pobídky pro inovativní výzkum. Díky tomu se EU zařadí na čtvrté místo mezi subjekty, jež poskytují nejvíce prostředků na výzkum v oblasti obrany v Evropě. Toto financování by však nemělo být na úkor jiných důležitých evropských projektů v oblasti rozvoje.

6.6. EHSV se domnívá, že koncipování systémů financování pro Evropský obranný fond je nesmírně důležité, aby bylo zajištěno plné zapojení tohoto odvětví a aby se podpořilo zakládání výrobních konsorcií, do nichž by bylo zapojeno co nejvíce členských států. Systémy financování nemohou být stejné jako v jiných odvětvích činnosti vzhledem k zvláštnostem odvětví obrany a podezřením a obavám ze sdílení znalostí mezi společnostmi nebo členskými státy.

7. Správa

7.1. Z návrhu Evropské komise není zřejmé, jakou formu správy bude Evropský obranný fond mít. EHSV se domnívá, že jeho správa musí být ustanovena co nejdříve a měla by zahrnovat Evropskou unii, Evropskou obrannou agenturu a členské státy, jakož i toto odvětví.

7.2. EHSV se domnívá, že je třeba zintenzivnit diskuse mezi členskými státy s cílem dosáhnout dohody ohledně modelu správy Evropského obranného fondu, a to jak s ohledem na obě okna, tak i na příští víceletý finanční rámec. Přestože je prezentován jako další program výzkumu a vývoje, EHSV zdůrazňuje, že odvětví obrany je jedinečné a má některé zvláštní rysy, které by měly být upraveny odlišnými, nicméně jasnými pravidly. Tato pravidla musí být dohodnuta co nejdříve.

7.3. EHSV rovněž upozorňuje na skutečnost, že obě okna by měla být úzce koordinována s jinými vnitrostátními a mezinárodními programy, do nichž jsou zapojeny členské státy.

7.4. Kritérium tří společností ze dvou členských států se v současné době jeví jako přiměřené, EHSV se však domnívá, že jakmile se program dostane do vyspělejší fáze, měly by být minimálním požadavkem tři země, aby se podpořila větší synergie mezi členskými státy.

7.5. Projekty financované Evropským obranným fondem, ať již v rámci okna výzkumu, nebo okna schopností, zahrnují vynaložení veřejných finančních prostředků. Komise by měla zajistit, aby byly v rámci zadávacího řízení vybírány pouze konkurenceschopnější projekty, přičemž by měly být brány v úvahu přísné sociální a environmentální normy, a to na základě objektivních kritérií.

7.6. EHSV se obává, že praktickému uplatňování Evropského obranného fondu bude bránit nadměrná byrokracie, a doporučuje, aby se v této oblasti zkoumaly další možnosti s tím, jak se bude Evropský obranný fond vyvíjet.

7.7. EHSV jakožto evropský orgán zastupující organizovanou občanskou společnost zdůrazňuje svou ochotu ke konzultacím ohledně provádění Evropského obranného fondu a veškerých záležitostí týkajících se hospodářských, sociálních a výzkumných aspektů nové evropské obranné politiky.

8. Standardizace

8.1. EHSV se domnívá, že společné programy zaměřené na vzájemně uznávané potřeby sníží počet nadbytečných systémů a kromě toho také podpoří větší standardizaci dílčích systémů a logistiky.

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 288, 31.8.2017, s. 62.

8.2. Pokud jde o referenční ukazatele, je důležité se zaměřit na globální souvislosti, což znamená nejen na vnitrostátní výzkumné programy členských států, ale také na činnost našich partnerů NATO ve všech oblastech.

8.3. EHSV rozhodně doporučuje, aby Komise společně s Evropskou obrannou agenturou a členskými státy stanovila prioritní oblasti pro společný rozvoj. Toho lze dosáhnout jen v případě, že dojde ke shodě na společné definici potřeb a větší standardizaci.

8.4. Cílem fondu je zvýšit účinnost a racionálnost výdajů na národní obranu, nikoli je nahradit. Toho bude dosaženo jedině tehdy, prokáže-li Evropský obranný fond svou přidanou hodnotu tím, že umožní realizaci projektů, které nemohou provést účinněji a za nižší náklady členské státy samotné. Fond by měl sloužit jako pobídka k lepší spolupráci. Jedině tímto způsobem se podaří zamezit znásobování počtu různých zbraňových systémů.

8.5. EHSV podporuje vypracování společných norem⁽⁹⁾, přičemž je třeba vyhnout se zdvojování stávajících norem, zejména norem NATO. Vzhledem k tomu, že bylo v Evropě zjištěno 178 různých zbraňových systémů, by při výzkumu mělo být jednou z priorit stanovení společných evropských norem a rozhraní s cílem co nejvíce propojit stávající systémy a připravit systémy budoucí. Respektování těchto norem by členským státům umožnilo vyvinout celoevropsky kompatibilní systémy.

8.6. Otázka norem je obzvláště důležitá pro dílčí systémy. Nově vyvinuté produkty určitě stanoví normu na evropské úrovni, ale stávající dílčí systémy, které by mohly být do těchto produktů začleněny, by měly být do jisté míry rovněž založeny na společných normách. EHSV se domnívá, že by to posílilo interoperabilitu, čímž by se omezila roztržitost zbraňových systémů.

V Bruselu dne 7. prosince 2017.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Georges DASSIS

⁽⁹⁾ Úř. věst. C 288, 31.8.2017, s. 62.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k sdělení Komise ze dne 28. dubna 2017 – Sdělení Komise o přístupu k právní ochraně v oblasti životního prostředí

[C(2017) 2616 final]

(2018/C 129/10)

Zpravodaj: **Cillian LOHAN**

Spoluzpravodaj: **Brian CURTIS**

Konzultace	Evropská komise, 31. 5. 2017
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Rozhodnutí plenárního shromáždění	25. 4. 2017
Odpovědná specializovaná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato ve specializované sekci	21. 11. 2017
Přijato na plenárním zasedání	7. 12. 2017
Plenární zasedání č.	530
Výsledek hlasování	171/5/2
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV vítá, že toto interpretační sdělení poskytuje cenný přehled judikatury Soudního dvora EU v oblasti přístupu k právní ochraně na vnitrostátní úrovni ve věcech týkajících se životního prostředí platné v době zveřejnění sdělení. Toto sdělení zajistí další přínosy v podobě větší jistoty a jasnosti pro činitele s rozhodovací pravomocí v rámci vnitrostátních soudů a správních struktur a pro podniky a občany, **pokud** bude účinně rozšiřováno.

1.2. EHSV uznává, že soudržnost přístupu k právní ochraně v celé EU je nezbytným faktorem, který tvoří základ jednotného trhu, posiluje jednotné uplatňování práv vyplývajících z právních předpisů EU v celé Unii a zajišťuje nezbytnou jasnost a jistotu pro trhy a investory.

1.3. EHSV požaduje společné a závazné právní předpisy EU, které jsou nezbytné pro dosažení soudržnosti a úplnosti při uplatňování přístupu k právní ochraně v celé Unii, s cílem doplnit tento vítaný krok týkající se přístupu k právní ochraně daný tímto sdělením. V pracovním dokumentu útvarů Komise ⁽¹⁾ byly závazné právní předpisy EU označeny za ideální přístup. EHSV oceňuje rovněž analýzu a doporučení v tomto ohledu, které obsahuje Komisi zadaná zpráva, již vypracoval Jan Darpö ⁽²⁾. Členské státy musí tyto cíle podporovat a nemařit jejich plnění.

1.4. Aby toto sdělení mělo skutečný účinek, musí být doplněno odbornou přípravou a vzděláváním na úrovni členských států, napříč cílovými skupinami, zejména pak v případě soudních a správních orgánů příslušných k přezkumnému řízení a občanů.

1.5. Je třeba, aby Komise i členské státy přednostně uvolnily dostatečné zdroje a finanční prostředky na účinnou podporu těchto plánů.

1.6. Sdělení se nesnaží potlačit vnitrostátní jurisdikce a stanoví rozhodnutí a vyjasnění Soudního dvora, jež jsou závazným základním požadavkem. Tento fakt a požadavek, aby neexistovaly výjimky nebo návrat do původního stavu, by měly být uvedeny v budoucích zněních sdělení.

⁽¹⁾ <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10102/2017/EN/SWD-2017-255-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>.

⁽²⁾ <http://ec.europa.eu/environment/aarhus/pdf/synthesis%20report%20on%20access%20to%20justice.pdf>.

1.7. Toto interpretační sdělení je třeba aktualizovat. V zájmu zajištění přesnosti a aktuálnosti je nezbytné včas přezkoumávat a aktualizovat obsah s ohledem na cílové skupiny tak, aby byl zohledněn vývoj judikatury Soudního dvora EU. Měla by být prozkoumána možnost zavedení dynamického a aktualizovaného nástroje pro občanskou společnost, veřejnou správu a soudní orgány.

1.8. Přednostní pozornost je třeba věnovat zpětné vazbě od skupin expertů a nedostatkům a opomenutím ve sdělení pro členské státy, mimo jiné tím, že se zváží, jak se zabývat oblastmi, kde existují mezery v současné judikatuře Soudního dvora.

1.9. Je třeba vypracovat a **pravidelně přezkoumávat** nezávislou, objektivní, komplexní a aktualizovanou výchozí zprávu, která bude odrážet pozitivní vývoj a otázky týkající se přístupu k právní ochraně na úrovni členských států a všechny prvky článku 9 Aarhuské úmluvy.

1.10. Vzhledem k tomu, jaký význam mají žádosti o rozhodnutí o předběžných otázkách při zajišťování soudržnosti právních předpisů EU v této oblasti ⁽³⁾, by Komise měla plně prozkoumat používání tohoto ustanovení a jeho dodržování ve všech členských státech a podat o něm zprávu a prošetřit a sledovat veškeré překážky bránící jeho používání.

1.11. V globálních souvislostech obtěžování a pronásledování obránců životního prostředí by EU měla zastávat vedoucí úlohu při usnadňování přístupu k právní ochraně.

1.12. EHSV zdůrazňuje omezení, která má interpretační sdělení v důsledku toho, že do něj nebyla zahrnuta zjištění nezávislého Výboru pro dohled nad dodržováním Aarhuské úmluvy. Tento důležitý a užitečný pracovní nástroj může doplnit sdělení Komise a podpořit činitele s rozhodovací pravomocí a občany pomocí přístupu k právní ochraně, měl by tedy být zmíněn.

1.13. EHSV podporuje Aarhuskou úmluvu a její plné provedení ze strany EU a v rámci EU. Je tedy zásadní, aby smluvní strany plně schválily zjištění týkající se dodržování, která předložil Výbor pro dohled nad dodržováním Aarhuské úmluvy jmenovaný smluvními stranami.

1.14. EHSV je si vědom citlivé povahy nedávného zjištění Výboru pro dohled nad dodržováním Aarhuské úmluvy týkajícího se neplnění ustanovení o přístupu k právní ochraně ze strany orgánů a institucí EU. EHSV trvá na tom, aby se EU v této otázce bezodkladně a konstruktivně angažovala v období před příštím zasedáním smluvních stran. Zejména bude důležité, aby byl spolu s environmentálními nevládními organizacemi a občanskou společností upřednostněn široký a ambiciózní přístup k oblastem, ve kterých EU může zlepšit provádění Aarhuské úmluvy a přístup k právní ochraně, a způsobům, jakými tak může učinit, v rámci orgánů EU a z jejich strany. Je také třeba se zabývat paralelním a doplňkovým postojem k přístupu k právní ochraně v rámci orgánů EU a z jejich strany, souvisejícími pokyny a činnostmi spojenými se zaváděním.

2. Obecné připomínky

2.1. Dokument zveřejněný Komisí je interpretačním sdělením. Poskytuje přehled judikatury Soudního dvora EU týkající se přístupu k právní ochraně na vnitrostátní úrovni ve věcech týkajících se životního prostředí. Jde o podrobnou právní analýzu upřesňující určité právní a procesní požadavky a normy týkající se věcí v oblasti životního prostředí. Pokrývá témata, jako jsou opravné prostředky, náklady, harmonogramy, lhůty, oblast působnosti, legitimace a účinnost.

2.2. Cílem sdělení je poskytnout „objasnění a referenční zdroj“ vnitrostátním správám, vnitrostátním soudům a jednotlivcům a nevládním organizacím, které zastávají úlohu obhájců veřejného zájmu, a „hospodářským subjektům, které sdílejí zájem na tom, aby bylo použito práva předvídatelné“ (oddíl A odstavec 9). Odstavec 8 stanoví souvislosti týkající se tohoto cíle z hlediska problémů, s nimiž se setkávají uvedené skupiny, mimo jiné podniky, malé a střední podniky, jednotlivci, nevládní organizace a veřejnost, v důsledku problémů s uplatňováním přístupu k právní ochraně v členských státech.

2.3. Poukazuje také na význam životního prostředí coby „našeho systému na podporu života“ a na to, že jeho zachování, ochrana a zlepšování představují „společnou evropskou hodnotu“.

⁽³⁾ Článek 267 Smlouvy o fungování Evropské unie.

2.4. Stanoví obecný kontext EU pro přístup k právní ochraně s odkazem na Smlouvy a zásadu účinné soudní ochrany a také na článek 47 Listiny základních práv Evropské unie a lidskoprávní Úmluvu o *přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí* (dále jen „Aarhuská úmluva“). EU a 28 členských států patří k 47 smluvním stranám této úmluvy, které zahrnují země od Evropy po Střední Asii.

2.5. V roce 2003 EU přijala dva legislativní návrhy, z nichž jeden se zabývá přístupem k informacím o životním prostředí ⁽⁴⁾ a druhý účasti veřejnosti ⁽⁵⁾ a které zajišťují přístup k právní ochraně v omezeném rozsahu ve vztahu k určitým konkrétním stávajícím směrnicím. Další nařízení bylo přijato v roce 2006 a týká se provádění Aarhuské úmluvy v EU (dále jen „Aarhuské nařízení“ ⁽⁶⁾). Komise přijala v roce 2003 legislativní návrh o přístupu k právní ochraně ⁽⁷⁾. Odlišné názory jednotlivých členských států a chybějící politická vůle jej přijmout vedly v roce 2014 k jeho stažení ⁽⁸⁾. Absence směrnice i nadále představuje problém a je třeba jej řešit. EHSV požaduje souhrnné a závazné právní předpisy EU týkající se přístupu k právní ochraně.

2.6. EU a členské státy podepsaly Aarhuskou úmluvu a ratifikovaly ji. Na prvním zasedání smluvních stran této úmluvy v roce 2002 byl vytvořen mechanismus pro dodržování úmluvy, včetně Výboru pro dohled nad dodržováním Aarhuské úmluvy. Tento výbor vyšetřuje oznámení o neplnění ustanovení určitou stranou a formuluje v tomto směru zjištění a doporučení k těmto zjištěním, která jsou předkládána na zasedání smluvních stran a byla bez výjimky až do 6. zasedání konaného v roce 2017 vždy plně schválena smluvními stranami.

2.7. Sdělení **uznává**, že v některých členských státech i nadále existují významné překážky. Některé země téměř zcela blokují přístup, jiné omezují jeho rozsah, v dalších jsou problémem vysoké náklady a některé neučinily žádné opatření pro zajištění účinných opravných prostředků. Je třeba vypracovat náležitě přezkoumávanou a nezávislou výchozí zprávu, která ujasní konkrétní otázky v členských státech a vyzdvihne též existující osvědčené postupy.

2.8. Komise stanoví rozhodnutí a vyjasnění Soudního dvora, jež jsou závaznými základními požadavky. Tento fakt spolu s požadavkem, aby neexistovaly výjimky nebo návrat do původního stavu, by měly být jasně uvedeny v budoucích zněních sdělení.

2.9. Sdělení Komise bylo zveřejněno uprostřed ostré diskuse ohledně toho, zda EU plně dodržuje své povinnosti podle článku 9 úmluvy. Předcházelo jí oznámení určené Výboru pro dohled nad dodržováním Aarhuské úmluvy, v němž se tvrdilo, že EU povinnosti nedodržuje. Výbor pro dohled zjistil ⁽⁹⁾ nedodržování v souvislosti se zajišťováním přístupu k právní ochraně ze strany EU a vypracoval související doporučení.

2.10. V červenci 2017 Rada Evropské unie jednomyslně rozhodla o přijetí těchto zjištění s výhradou změn (postoj prosazovaný Komisí) a rovněž znovu vyjádřila svou podporu Aarhuské úmluvě ⁽¹⁰⁾. Jednou z navrhovaných změn k rozhodnutí ze zasedání smluvních stran o zjištěních Výboru pro dohled nad dodržováním Aarhuské úmluvy je to, aby zasedání smluvních stran zjištění „vzalo na vědomí“, namísto toho, aby je „potvrdilo“. EHSV upozorňuje na rozpor v tom, že se EU snaží nepotvrdit zjištění Výboru pro dohled nad dodržováním Aarhuské úmluvy a současně opakuje svoji podporu úmluvy. Tento přístup, pokud jej přijmou další smluvní strany úmluvy, by mohl vážně oslabit nezávislý mechanismus jejího dodržování a v důsledku toho sílu a účinnost úmluvy.

2.11. Na zasedání smluvních stran úmluvy konaném v září 2017 v Černé Hoře bylo rozhodnuto o odložení rozhodnutí ze zasedání smluvních stran o zjištěních Výboru pro dohled nad dodržováním Aarhuské úmluvy uvádějících, že EU její ustanovení nedodržuje. Stalo se tak poté, co byly rozhodným způsobem prezentovány odlišné postoje a co proběhly diskuse na zasedání smluvních stran. Zasedání smluvních stran vždy fungovalo na základě shody, a protože se ke shodě nedospělo, bylo po koordinační schůzce členských států EU dohodnuto odložit rozhodnutí na příští zasedání smluvních stran v roce 2021.

⁽⁴⁾ Směrnice 2003/4/ES.

⁽⁵⁾ Směrnice 2003/35/ES.

⁽⁶⁾ Nařízení (ES) č. 1367/2006.

⁽⁷⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52003PC0624>.

⁽⁸⁾ Viz stažení bezpředmětných návrhů Komise, Úř. věst. C 153, 21.5.2014, s. 3.

⁽⁹⁾ https://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/compliance/C2008-32/Findings/C32_EU_Findings_as_adopted_advance_unedited_version.pdf.

⁽¹⁰⁾ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11150-2017-INIT/cs/pdf>.

2.12. EHSV je si vědom citlivé povahy nedávného zjištění Výboru pro dohled nad dodržováním Aarhuské úmluvy týkajícího se neplnění ustanovení ze strany EU. EHSV trvá na tom, aby se EU v této otázce před příštím zasedáním smluvních stran bezodkladně, včasné a konstruktivně angažovala. Zejména bude důležité, aby EU spolu s environmentálními nevládními organizacemi a občanskou společností obecně upřednostnila široký a ambiciózní přístup k oblastem, ve kterých EU může zlepšit provádění Aarhuské úmluvy a přístup k právní ochraně, a způsobům, jakými tak může učinit, v rámci orgánů EU a z jejich strany. Je také třeba se zabývat paralelním a doplňkovým postojem k provádění přístupu k právní ochraně v rámci orgánů EU a z jejich strany, souvisejícími pokyny a činnostmi spojenými se zaváděním.

2.13. Interpretační sdělení Komise bylo zveřejněno na závěr dlouhého a neúspěšného procesu, jehož cílem bylo přijmout na úrovni EU zvláštní opatření týkající se přístupu k právní ochraně. Jde mimo jiné o:

- stažení návrhu směrnice o přístupu k právní ochraně,
- neschopnost změnit jednotlivě všechny příslušné směrnice, aby zahrnovaly ustanovení o přístupu k právní ochraně, například klíčové environmentální směrnice, jako jsou směrnice o ochraně přírodních stanovišť a směrnice o ochraně ptáků, nebyly změněny tak, aby odrážely jasná a komplexní ustanovení o přístupu k právní ochraně,
- neúspěšné pokusy změnit určité směrnice a začlenit do nich ustanovení o přístupu k právní ochraně ⁽¹¹⁾.

2.14. Jsou nezbytná opatření pro harmonizaci způsobu, jakým se vnitrostátní soudy zabývají věcmi týkajícími se životního prostředí: zdá se, že právní normy EU nejsou dostatečně konkrétní. To pak mělo za následek, že byl Soudnímu dvoru Evropské unie adresován velký počet žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce. Cílem sdělení Komise je upřesnit pravidla a normy vyplývající z judikatury Soudního dvora EU a posílit tak právní jistotu pro zúčastněné strany.

2.15. Komise k právní analýze rovněž přidala svá vlastní stanoviska.

2.16. Sdělení a příslušná upřesnění souvisejí s přezkumem provádění právních předpisů v oblasti životního prostředí a mají ho podpořit. EHSV v nedávném stanovisku ⁽¹²⁾ vyjádřil svou podporu přezkumu provádění právních předpisů v oblasti životního prostředí a vyzval k rozhodným krokům s cílem plně provést *acquis* v oblasti životního prostředí a uplatnit jeho potenciál.

2.17. Absence směrnice o přístupu k právní ochraně zanechává mezeru na nejvyšším místě hierarchie v legislativě. Tato směrnice by pomohla upřesnit mnohé otázky, jež vedly k nejasnostem a nesrovnalostem ve všech členských státech a v souvislosti s tím k problémům pro podniky a občany.

2.18. Některé členské státy ratifikovaly Aarhuskou úmluvu, aniž by upřesnily, jak by se přístup k právní ochraně uplatnil v konkrétních případech, nebo ji provádějí nejasným či neúplným způsobem.

3. Postoj EHSV

3.1. EHSV podporuje Aarhuskou úmluvu a její plné provedení ze strany EU a v rámci EU. Pro platnost a celistvost Aarhuské úmluvy je zásadní, aby smluvní strany plně schválily zjištění Výboru pro dohled nad dodržováním Aarhuské úmluvy.

3.2. EHSV konstatuje, že Aarhuská úmluva náleží k souboru aktů mezinárodního práva v oblasti lidských práv a je zcela v souladu se základními zásadami EU, jež jsou zakotveny jak ve Smlouvách, tak v Evropské úmluvě o lidských právech. EHSV zdůrazňuje, že je třeba, aby EU hájila lidská práva a zaujala v této oblasti vedoucí postavení ve světě.

3.3. EHSV naléhavě vyzývá členské státy, aby urychlily účinné provedení Aarhuské úmluvy a aby zejména zajistily, že přístup k právní ochraně bude při správních přezkumech a u vnitrostátních soudů poskytován v souladu s požadavky úmluvy a zásadními charakteristikami, které od těchto přezkumů vyžaduje čl. 9 odst. 4 úmluvy. EHSV také uznává, že tři pilíře úmluvy jsou zásadním způsobem propojeny, a že mají-li mít skutečný dopad, musí být provedeny jako vzájemně se doplňující celek.

⁽¹¹⁾ Směrnice o národních emisních střepech.

⁽¹²⁾ Přezkum provádění právních předpisů EU v oblasti životního prostředí, Úř. věst. C 345, 13.10.2017, s. 114–119.

3.4. Dokument zveřejněný Komisí je vítán a je považován za velmi užitečné a důležité sdělení. EHSV uznává, že soudržnost přístupu k právní ochraně v celé EU je nezbytným faktorem pro zajištění homogenních tržních podmínek, což je zásadní pro úspěch jednotného trhu a rovněž je to nezbytné pro úspěšné jednotné uplatňování základních práv vyplývajících z právních předpisů EU v celé Unii. Toto sdělení k tomu přispívá.

3.5. EHSV vítá prohlášení Komise, že „v případě nesouladu se stávajícími právními požadavky podle *acquis* EU bude Komise rovněž nadále využívat řízení o nesplnění povinnosti, aby tak zajistila jejich plnění“ (oddíl A odstavec 13). Komise má v tomto ohledu nezbytnou a vymezenou úlohu v souladu se Smlouvami EU. Skutečný výkon této funkce je zásadní pro to, aby se zaručilo, že členské státy důsledně plní své závazky a že členské státy dodržující požadavky nejsou nespravedlivě znevýhodňovány a že je zajištěna homogenita tržních podmínek a práv.

3.6. EHSV zastává názor, že účinně prováděné právo v oblasti životního prostředí zajišťuje jasnost a jistotu pro trhy a investory, přičemž současně usnadňuje udržitelný rozvoj. Vítá cíl těchto pokynů Komise, jímž je zajistit větší jistotu a jasnost ohledně práva v oblasti životního prostředí, navzdory jejich omezenému rozsahu.

3.7. EHSV vítá, že Evropská komise nechala vypracovat analýzy týkající se přístupu k právní ochraně v oblasti životního prostředí, například zprávu, kterou vypracoval Jan Darpö⁽¹³⁾. Tato zpráva a další nezávislé analýzy poskytují důležité hodnocení provádění, o němž by měly členské státy vědět.

3.8. EHSV bere na vědomí, že definice „orgánu veřejné správy“ v článku 2 úmluvy zahrnuje „instituce nebo orgány organizací regionální hospodářské integrace uvedené v čl. 17, které jsou stranami této úmluvy“. Vzhledem k této definici a k samému článku 17 EHSV uznává uplatňování úmluvy na smluvní strany, jako je EU. EU Aarhuskou úmluvu sama podepsala a ratifikovala⁽¹⁴⁾. EHSV se domnívá, že nástroj EU pro ratifikaci úmluvy nezbavuje orgány EU jejich povinností z hlediska přístupu k právní ochraně.

4. Další kroky

4.1. Jsou zapotřebí další sdělení nebo pokyny, které budou zahrnovat zjištění a doporučení Výboru pro dohled nad dodržováním Aarhuské úmluvy, aby se dosáhlo větší jasnosti a usnadnilo provádění a uplatňování úmluvy. K zajištění jasnosti a jednotnosti může do velké míry napomoci směrnice o přístupu k právní ochraně.

4.2. Pokud by existoval *soudržnější přístup* k provádění, panovaly by v jednotlivých členských státech homogennější podmínky pro podnikání a usnadnil by se rozvoj. Nejistota v současnosti vede ke zpožděním, dodatečným nákladům a je překážkou pro udržitelný rozvoj.

4.3. Je naléhavě zapotřebí uskutečnit *konzultaci v rámci celé EU s cílem vypracovat a pravidelně přezkoumávat nezávislé výchozí hodnocení přístupu k právní ochraně* na úrovni členských států. Při tom je třeba vzít v úvahu jak míru informovanosti u občanské společnosti, tak dění u soudů a při správních přezkumech. Zcela zásadní je, aby bylo stanoveno, které případy jsou přijímány, zamítány nebo narážejí na překážky kvůli problémům s přístupem k právní ochraně. EHSV k tomu může přispět tím, že využije své sítě organizované občanské společnosti v zájmu oslovení rozsáhlého spektra subjektů, a je rovněž ochoten v následné fázi informovat o výsledcích daného hodnocení. Samotné hodnocení musí být nezávislé a objektivní.

4.4. Toto výchozí hodnocení musí přesáhnout rámec přezkumu provádění právních předpisů v oblasti životního prostředí, který má omezený rozsah a není do něj zapojena veřejnost, a srovnávacího přehledu EU o soudnictví. Mělo by se zabývat všemi aspekty uvedenými v článku 9 Aarhuské úmluvy, zejména veškerými charakteristikami přezkumu podle čl. 9 odst. 4 této úmluvy, a povinností vyvíjet podpůrnou činnost v souladu s čl. 9 odst. 5. Nejméně každé dva roky by měla být provedena úplná aktualizace tohoto hodnocení.

4.5. Komise uznává – a EHSV se s tím ztotožňuje – nepostradatelnou úlohu občanů a nevládních organizací při zdůrazňování odpovědnosti v rámci Aarhuské úmluvy. Rozhodující význam má odborná příprava a vzdělávání na úrovni členských států, a to jak co se týče občanů, tak soudních orgánů. Komise:

⁽¹³⁾ <http://ec.europa.eu/environment/aarhus/pdf/synthesis%20report%20on%20access%20to%20justice.pdf>.

⁽¹⁴⁾ https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XXVII-13&chapter=27&clang=_en#EndDec.

- musí vytvořit konkrétní plány pro účinné přezkoumávání a šíření sdělení tak, aby byl včas zohledňován příslušný vývoj judikatury Soudního dvora, a spolupracovat v tomto ohledu s občanskou společností,
- musí na tyto plány přednostně vyčlenit zdroje a finanční prostředky,
- mohla by prozkoumat možnost zavedení dynamického a aktualizovaného nástroje pro občanskou společnost, veřejnou správu a soudní orgány s cílem zajistit aktuálnost a přesnost a zohlednění příslušného vývoje judikatury Soudního dvora,
- měla by každých šest měsíců vydat zprávu o pokroku v těchto plánech,
- měla by určit nedostatky a opomenutí ve sdělení pro členské státy a přednostně se jimi zabývat, přičemž by měla mimo jiné vzít v potaz oblasti, kde existují mezery v současné judikatuře Soudního dvora, a zpětnou vazbu od skupin odborníků.

4.6. Významnou překážkou pro právní ochranu mohou být příliš vysoké náklady v určitých jurisdikcích. Přístupu k právní ochraně může bránit hrozba uhrazení případných příliš vysokých nákladů. V globálních souvislostech obtěžování a pronásledování obránců životního prostředí by EU zastávat vedoucí úlohu při usnadňování přístupu k právní ochraně a měla by být zvláště aktivní při řešení případů, v nichž dochází k obtěžování, včetně těch, kdy jsou překážkou náklady.

4.7. Je zapotřebí mechanismus, pomocí něhož bude možné využít zjištění Výboru pro dohled nad dodržováním Aarhuské úmluvy k doplnění sdělení pro členské státy a k dalšímu upřesnění povinností.

4.8. Toto interpretační sdělení bude nutné pravidelně přezkoumávat a aktualizovat pomocí průběžných změn a aktualizací s ohledem na cílové skupiny. Je třeba uvolnit dostatečné zdroje a finanční prostředky na podporu účinných plánů jak na úrovni členských států, tak ze strany Komise.

4.9. Vzhledem k tomu, jaký význam mají žádosti o rozhodnutí o předběžných otázkách ⁽¹⁵⁾ při zajišťování soudržnosti uplatňování právních předpisů EU v této oblasti, by Komise měla plně prozkoumat používání tohoto ustanovení a jeho dodržování ve všech členských státech a podat o něm zprávu a prošetřit a sledovat veškeré překážky bránící jeho používání.

V Bruselu dne 7. prosince 2017.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Georges DASSIS

⁽¹⁵⁾ Podle článku 267 Smlouvy o fungování Evropské unie.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2006/1/ES o užívání vozidel najatých bez řidiče pro silniční přepravu zboží

[COM(2017) 282 final – 2017/0113 (COD)]

(2018/C 129/11)

Zpravodaj: **Brian CURTIS**

Konzultace	Evropský parlament, 15. 6. 2017 Rada Evropské unie, 12. 6. 2016
Právní základ	čl. 91 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná specializovaná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato ve specializované sekci	22. 11. 2017
Přijato na plenárním zasedání	6. 12. 2017
Plenární zasedání č.	530
Výsledek hlasování	121/0/1
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

Závěry

1.1. EHSV vítá tento další krok při odstraňování některých zbývajících překážek bránících účinnému a spravedlivému jednotnému trhu v evropském odvětví silniční nákladní dopravy. V tomto případě se pozměňující směrnice týká usnadnění co nejlepšího využití vozových parků po celé Evropě, zvláště během sezónních špiček, a uskutečňuje minimální úroveň liberalizace. Odstranění omezení týkajících se užívání nákladních vozidel pro vlastní potřebu je pozitivním krokem.

1.2. Výbor se nadále domnívá, že by bylo vhodnější, aby byly právní předpisy v oblasti dopravy vypracovávány ve formě nařízení, a nikoli směrnice, neboť směrnice umožňuje větší rozdíly ve výkladu a v přísnosti uplatňování v jednotlivých členských státech. Uznává však, že tato krátká směrnice dosahuje svých cílů a že by v tomto případě změna na nařízení byla nepřiměřená.

Doporučení

1.3. V zájmu zabránění růstu krycích společností EHSV naléhavě žádá, aby byla schválena navrhovaná opatření k posílení nařízení (ES) č. 1071/2009 a nařízení (ES) č. 1072/2009 s cílem odstranit podvodné společnosti tohoto typu a aby tato opatření byla účinně prováděna ve všech členských státech. Výsledky by měly být pečlivě monitorovány a zahrnuty do zprávy o účinnosti této pozměňující směrnice.

1.4. Pokud by z analýzy v období přezkumu vyplynulo, že je to nezbytné, pak by měla být učiněna další opatření s cílem odradit podnikatele od zneužívání nižšího zdanění registrace vozidel v určitých členských státech – jde například o omezení podílu vozového parku jednoho podnikatele, který může být dočasně převeden na přidruženého podnikatele v jiném členském státě.

1.5. Výbor poukazuje na to, že podstatným problémem v odvětví nákladní dopravy zůstává nelegální kabotáž, a to přestože jsou uplatňovány stále účinnější metody vysledování. Je zde určité riziko, že realizace opatření této směrnice by mohla znesnadnit její odhalování. Z tohoto důvodu by mohly být zavedeny další požadavky, které by zajistily vysledovatelné spojení mezi společností a vozidlem.

2. Úvod

2.1. Tato pozměňující směrnice je předkládána jako součást balíčku s názvem „Evropa v pohybu“, což je rozsáhlý soubor iniciativ, jejichž cílem je zvýšit bezpečnost dopravy, podpořit inteligentní výběr poplatků za užívání silnic, snížit emise CO₂ a znečištění ovzduší, omezit dopravní zácpy a administrativní zátěž pro podniky, bojovat proti nezákonnému zaměstnávání a zajistit přiměřené podmínky a čas odpočinku pro pracovníky.

2.2. Zabývá se některými nevyřešenými záležitostmi v souvislosti s liberalizací užívání vozidel najatých pro přepravu zboží na jednotném trhu. Mezi pravidly a předpisy v jednotlivých členských státech stále existují rozdíly, což se poprvé řešilo v roce 1984 ⁽¹⁾, a další sjednocení proběhlo prostřednictvím směrnice z roku 2006 ⁽²⁾. Dokonce i po provedení této pozměňující směrnice však v mnoha členských státech bude přetrvávat celá řada omezení.

2.3. Hlavní otázkou, na kterou se tato změna zaměřuje, je zájem podnikatelů přesouvat vozový park po EU v závislosti na místní poptávce. V současné době je tato možnost omezena na základě vnitrostátních právních předpisů a uplatňování regulačních a provozních požadavků („soft law“).

2.4. Podnikatelé na jedné straně tvrdí, že stávající situace omezuje efektivní využívání evropských vozových parků. Odbory v odvětví dopravy se naproti tomu obávají, že návrh dále oslabí nezbytné spojení mezi podnikatelem a jeho aktivy a omezí schopnost kontroly a prosazování ze strany členských států, pokud jde o skutečnou povahu podnikatelů zaregistrovaných na jejich území. Přístup členských států samotných k této otázce je nejednotný, přičemž malá část z nich zastává názor, že by měl být zachován současný stav.

2.5. Vlády některých členských států se navíc obávají ztráty zisku v případech, kdy jsou vozidla zaregistrována v jednom státě, ale provozní základnu mají jinde. Úroveň zdanění těžkých nákladních vozidel například sahá od přibližně 500 EUR za vozidlo v Lotyšsku po téměř 5 000 EUR v Irsku ⁽³⁾.

2.6. V dřívějších stanoviscích ⁽⁴⁾ týkajících se dopravy Výbor uvedl, že v zájmu odstranění rozdílů ve výkladu a v přísnowi uplatňování v jednotlivých členských státech by EHSV měl podporovat změnu ze směrnice na nařízení. Výbor je přesvědčen, že tato zásada stále platí, ale je si vědom, že v tomto případě by kompletní změna směrnice byla nepřiměřená. Výbor poukazuje také na to, že právní forma směrnice sice členským státům poskytuje větší flexibilitu při provádění a prosazování, může však mít s větší pravděpodobností za následek pokračující odchylky a rozdíly ve výkladu v jednotlivých členských státech.

3. Shrnutí sdělení Komise

3.1. Po rozsáhlém přezkumu, konzultacích a analýze ze strany Komise tento návrh zavádí změny do směrnice z roku 2006. Tato směrnice členským státům umožnila omezit užívání vozidel najatých pro přepravu zboží pro vlastní potřebu, jejichž maximální přípustná hmotnost přesahuje šest tun, a umožnila také omezit užívání vozidla, které bylo najato v jiném členském státě, než je členský stát, v němž je usazen podnik najímající vozidlo.

3.2. Navrhované změny, jež prohloubí a posílí vnitřní trh, odstraňují možnost omezení užívání všech vozidel najatých pro přepravu pro vlastní potřebu. Kromě toho užívání vozidla najatého v jiném členském státě musí být povoleno na dobu alespoň čtyř měsíců, aby mohly podniky reagovat na dočasný nebo sezónní prudký nárůst poptávky a/nebo nahradit vadná či poškozená vozidla. Členské státy s liberálnějšími systémy (jako jsou Belgie, Česká republika, Estonsko nebo Švédsko) by měly být schopny si tyto systémy zachovat.

3.3. Doba čtyř měsíců byla zvolena, aby se zamezilo případným nerovnostem v příjmech vzhledem ke značným rozdílům mezi členskými státy, pokud jde o zdaňování silničních vozidel.

⁽¹⁾ Směrnice 84/647/EHS.

⁽²⁾ Směrnice 90/398/EHS; směrnice 2006/1/ES.

⁽³⁾ Závěrečná zpráva o hodnocení ex post směrnice 2006/1/ES, leden 2016.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 34, 2.2.2017, s. 176.

3.4. Návrh by měl zajistit rovný přístup podnikatelů v dopravě v celé EU k trhu pro najatá vozidla a zajistit jednotný regulační rámec, který dopravcům poskytne větší efektivitu. Dalším přínosem by mohlo být zvýšení bezpečnosti a snížení znečištění, jelikož najatá vozidla jsou obvykle novější.

3.5. Komise do pěti let vypracuje zprávu o provádění těchto změn, která by mohla sloužit jako základ pro přijetí dodatečných opatření.

4. Obecné připomínky

4.1. EHSV vítá záměry této pozměňující směrnice – jedná se o další krok při odstraňování některých zbývajících překážek bránících účinnému a spravedlivému jednotnému trhu v evropském odvětví silniční nákladní dopravy. V tomto případě se pozměňující směrnice týká usnadnění co nejlepšího využití vozových parků po celé Evropě, zvláště během sezónních špiček, a uskutečňuje minimální úroveň liberalizace. Odstranění omezení týkajících se užívání nákladních vozidel pro vlastní potřebu je pozitivním krokem.

4.2. Výbor se nadále domnívá, že by bylo vhodnější, aby byly právní předpisy v oblasti dopravy vypracovávány ve formě nařízení, a nikoli směrnice, neboť směrnice umožňuje větší rozdíly ve výkladu a v přísnosti uplatňování v jednotlivých členských státech. Uznává však, že tato krátká směrnice dosahuje svých cílů a že by v tomto případě změna na nařízení byla nepřiměřená.

4.3. Výbor by chtěl nicméně vyjádřit několik výhrad ohledně možných důsledků. Jsou dvojího druhu: První se týkají nárůstu počtu krycích společností, druhé pak možnosti nelegální kabotáže ze strany podnikatele, aniž by byl odhalen. Tyto otázky jsou nastíněny níže.

5. Konkrétní připomínky

5.1. Užitečná vozidla všech typů jsou nákladná aktiva a stále častěji je podnikatelům v dopravě poskytují leasingové společnosti. Aby byla maximalizována efektivita dopravy, musí dostupnost vozidel odpovídat poptávce. Ta podléhá sezónním výkyvům, ale liší se také geograficky, například v souvislosti s požadavky zemědělské výroby a cestovního ruchu. Pro zachování provozních standardů, bezpečnostních požadavků a pracovních podmínek pro řidiče je však důležité, aby podnikatelé měli svá aktiva a přímou podpůrnou infrastrukturu v zemi, kde působí.

5.2. Krycí společnosti jsou subjekty usazené v zemi EU, kde neprovádí žádnou (či pouze malou) hospodářskou činnost, s cílem využívat systémů, v nichž mohou platit nižší daně, vyplácet nižší mzdy atd. Takové společnosti nemají žádnou, nebo jen minimální místní podpůrnou infrastrukturu, vytvářejí situace nekalé hospodářské soutěže a mohou také vykořisťovat své pracovníky.

5.3. Problém, který takové společnosti představují, byl připuštěn v jiné části balíčku týkajícího se mobility a byla navržena opatření⁽⁵⁾ k vyřešení tohoto problému. EHSV si je vědom, že problém krycích společností nespadá přímo do působnosti této pozměňující směrnice, ale obává se, že by mohla usnadnit jejich růst a činnost. Naléhavě proto žádá, aby byla schválena navrhovaná opatření k posílení nařízení (ES) č. 1071/2009 a nařízení (ES) č. 1072/2009 s cílem odstranit podvodné společnosti tohoto typu a aby tato opatření byla účinně prováděna ve všech členských státech. Výsledky by měly být pečlivě monitorovány a zahrnuty do zprávy o účinnosti této pozměňující směrnice.

5.4. Opatření by se však netýkala podnikatelů, kteří využívají nižšího zdanění registrace vozidel v některých členských státech. Při povolení činnosti v jiném členském státě po dobu čtyř měsíců je možné, že podnikatelé budou vozidla přemísťovat mezi státy, aby se tomuto omezení vyhnuli.

5.5. Tato obava má zjevně jisté teoretické opodstatnění, i když nezbytná opatření by byla složitá z hlediska logistiky. Období přezkumu odhalí, zda je tato možná mezera zneužívána. Pro takový případ Výbor navrhuje, že by omezení doby na čtyři měsíce mohlo být doplněno o další opatření, například o omezení podílu vozového parku jednoho podnikatele, který může být dočasně převeden na přidruženého podnikatele v jiném členském státě.

⁽⁵⁾ COM(2017) 281 final, kterým se mění nařízení (ES) č. 1071/2009 a nařízení (ES) č. 1072/2009 za účelem jejich přizpůsobení vývoji v odvětví.

5.6. Výbor se mimoto obává, že by mohla být usnadněna nelegální kabotáž. Kabotáž je přeprava zboží pro cizí potřebu v rámci jednoho členského státu prováděná pomocí vozidla, které patří podnikateli v silniční nákladní dopravě – nerezidentovi, zaregistrovanému v jiném členském státě. (Podnikatel používající vozidla pro přepravu zboží, který vlastní standardní mezinárodní licenci, má povolení Společenství provést kabotážní přepravu v hostitelském členském státě až třikrát za sedm dní. Tato přeprava musí navazovat na cestu, při níž bylo zboží přepraveno z jednoho členského státu do státu hostitelského.) Na zcela konkurenčním vnitřním trhu by byla restriktivní pravidla samozřejmě zbytečná, tohoto cíle však zatím nebylo dosaženo. Odstranění omezení vztahujících se na najatá vozidla by podnikatelům v silniční nákladní dopravě značně usnadnilo trvalé provádění kabotáže (nelegální kabotáž), jelikož by si jednoduše mohli najmout vozidla registrovaná v členském státě, kde by tento druh činnosti chtěli provádět.

5.7. Výbor doporučuje, aby bylo zváženo několik požadavků, které by konsolidovaly a zajistily výsledovatelné spojení mezi společností a vozidlem, s cílem předcházet tomuto zneužívání. Požadavky by měly zahrnovat:

- povinné uvádění registračních značek všech vozidel, která podnikatel používá, ve vnitrostátních elektronických rejstřících,
- přístup dopravních inspektorátů při kontrolách na silnici a ve společnostech k vnitrostátním elektronickým rejstříkům v reálném čase,
- zahrnutí porušení směrnice o najatých vozidlech do takzvaného „seznamu kategorií porušení vedoucích ke ztrátě dobré pověsti“.

V Bruselu dne 6. prosince 2017.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o statistice železniční dopravy

[COM(2017) 353 final – 2017/0146 (COD)]

(2018/C 129/12)

Samostatný zpravodaj: **Raymond HENCKS**

Konzultace	Evropská komise, 4. 8. 2017
Právní základ	Články 91 a 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná specializovaná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato ve specializované sekci	22. 11. 2017
Přijato na plenárním zasedání	6. 12. 2017
Plenární zasedání č.	530
Výsledek hlasování	158/0/1
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Shrnutí a závěry

1.1. Komise používá statistické vykazování týkající se železniční dopravy k posuzování účinků unijních opatření prováděných v této oblasti a v případě potřeby k podpoře přípravy nových opatření.

1.2. Tyto statistiky, jež byly zpočátku kusé a málo podrobné, se vypracovávají od roku 1980⁽¹⁾. V roce 2003 byly prostřednictvím nového právního aktu, jímž je konkrétně nařízení (ES) č. 91/2003 (tzv. původní předpis), zavedeny podstatné změny a doplnění. Od té doby musí členské státy sbírat a předkládat statistiky, které jsou roční, čtvrtletní nebo pětileté a týkají se přepravy zboží a cestujících, a to na základě určených ukazatelů.

1.3. Mezitím byl tento původní předpis pozměněn a doplněn prostřednictvím nařízení (ES) č. 1192/2003, (ES) č. 219/2009 a (EU) 2016/2032, což způsobilo, že řada ustanovení je roztroušena jak v původním předpisu, tak v pozdějších pozměňujících aktech.

1.4. Komise se spokojila s pouhou „kodifikací“ a obsah jednotlivých předchozích nařízení začlenila do harmonického a soudržného celku beze změny obsahu, s výjimkou vypuštění odstavce 5 ze článku 4 nařízení (ES) č. 91/2003, jímž se Komisi přiznává právo podle svého uvážení upravit přílohy uvedeného nařízení, co se týče nepodstatných prvků.

1.5. V souladu s cílem účelnosti právních předpisů (REFIT) EHSV souhlasí s iniciativou Komise, ale klade si otázku, zda by dané statistické údaje mohly být lépe zpracovány a stát se součástí ostatních údajů shromážděných Eurostatem v této oblasti.

V Bruselu dne 6. prosince 2017.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Georges DASSIS

⁽¹⁾ Směrnice 80/1177/EHS.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Obnovené partnerství se zeměmi Afriky, Karibiku a Tichomoří

[JOIN(2016) 52 final]

(2018/C 129/13)

Zpravodajka: **Brenda KING**

Konzultace	Evropská komise, 27. 1. 2017
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná specializovaná sekce	Vnější vztahy (REX)
Přijato ve specializované sekci	7. 11. 2017
Přijato na plenárním zasedání	7. 12. 2017
Plenární zasedání č.	530
Výsledek hlasování	165/1/2
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1. Dohoda o partnerství z Cotonou (dohoda z Cotonou) mezi Evropskou unií (EU) a africkými, karibskými a tichomořskými zeměmi (AKT) vyprší v roce 2020. Je základem pro spolupráci a dialog v politice, ekonomice, obchodu a rozvojové pomoci.

1.2. EU a AKT zahájily nezávisle na sobě své vlastní diskuse s cílem určit potenciální rámec a základ pro budoucí vztahy. K prioritám, které budou pravděpodobně stanoveny, patří snižování chudoby, obchodní vztahy, řízení migračních toků a boj proti globálnímu oteplování. Formálně budou diskuse mezi EU a zeměmi AKT zahájeny nejpozději do srpna 2018.

1.3. Evropská služba pro vnější činnost (ESVČ) a Evropská komise zahájily v roce 2015 proces veřejných konzultací s cílem připravit rámec na období po skončení platnosti dohody z Cotonou a zveřejnily v listopadu 2016 společné sdělení, v němž se podporuje zastřešující dohoda vymezující společné hodnoty a zájmy a stanoví se vytvoření tří samostatných partnerství s každým ze tří regionů.

1.4. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) toto společné sdělení vítá a souhlasí i s možností, kterou Komise upřednostňuje a která spočívá v podepsání zastřešující dohody obsahující konkrétní regionální priority, jež by měla být právně závazná. EHSV je přesvědčen o nezbytnosti nové, aktualizované dohody, jež by zohlednila nové skutečnosti, jako jsou obavy evropské veřejnosti ze zvýšeného rizika teroristických útoků, migrační toky, jež veřejnost považuje za nekontrolované, riziko přílivu klimatických migrantů v důsledku dramatického nárůstu počtu obyvatel v Africe, rostoucí vliv jiných regionálních mocností a nepředvídatelné kroky stávajícího prezidenta USA.

1.5. EHSV také požaduje, aby byla do příštího rámce lépe integrována občanská společnost a získala větší úlohu přesahující pouhý rámec konzultací. To je důležité k zaručení zásady soudržnosti politik ve prospěch rozvoje.

1.6. EHSV vítá plán vycházet z Agendy OSN pro udržitelný rozvoj 2030 se zahrnutím specifických prvků Evropského rozvojového fondu. To by přispělo k novému Evropskému konsensu o rozvoji, jehož hlavním cílem je vymýtit chudobu, přičemž má být zároveň zohledněn hospodářský, sociální a environmentální rozměr udržitelného rozvoje. Výbor však vyjadřuje politování nad tím, že Agenda 2030 není jádrem budoucí dohody. Posílily by se tak hlavní zásady, jako je univerzálnost, správa věcí veřejných a vzájemná provázanost a nedělitelnost cílů udržitelného rozvoje.

1.7. EHSV se domnívá, že veškerá budoucí partnerství musí být založena na politickém dialogu, nikoli na vztahu dárce-příjemce. Výbor poukazuje na to, že sdělení je správně v souladu s globální strategií EU, nicméně doporučuje, aby veškerá budoucí spolupráce mezi AKT a EU byla rovněž sladěna se strategiemi a cíli partnerských zemí AKT.

1.8. EHSV dále doporučuje posílit politický rozměr a zajistit silný mechanismus monitorování, který by pojímal občanskou společnost. V EU docílená účast občanské společnosti, včetně soukromého sektoru, a zapojení organizací občanské společnosti do všech fází budoucího partnerství je třeba zachovat a posílit tím, že organizace občanské společnosti budou začleněny do institucionalizovaného rámce v rámci politického dialogu.

1.9. Z průzkumu, který EHSV provedl mezi hospodářskými a sociálními subjekty v zemích AKT, vyplynulo, že 82 % respondentů podporuje účast nestátních subjektů na parlamentních setkáních a 78 % respondentů podporuje účast na mezivládních setkáních, v jejichž rámci by rovněž měly mít možnost předkládat zprávy a doporučení.

1.10. EHSV lituje, že společné sdělení nezohledňuje význam organizací občanské společnosti ani na zastřešující úrovni, ani v rámci tří regionů. Výbor doporučuje, aby budoucí partnerství obsahovalo formální mechanismus pro zapojení organizací občanské společnosti do fáze navrhování, provádění, monitorování a přezkumu a do nadcházejících jednání. EHSV je připraven sehrát v tomto procesu důležitou úlohu.

1.11. EHSV upozorňuje na to, že chybí jakákoliv zmínka o Evropském rozvojovém fondu (ERF), a předpokládá, že se to v návaznosti na výsledky víceletého finančního rámce (VFR) a rozhodnutí o zahrnutí ERF do rozpočtu změní. EHSV připomíná doporučení stanoviska REX/455, která uvádějí, že se na všechny formy rozvojové podpory, kterou EU poskytuje třetím zemím, má vztahovat stejný právní rámec a stejná demokratická kontrola Evropského parlamentu a že při tom mají být zachovány tytéž pozitivní aspekty Evropského rozvojového fondu (ERF). EHSV se dále domnívá, že by africký mírový projekt a nové projekty týkající se migrace měly být financovány mimo ERF.

1.12. Výbor vítá, že jednou z konkrétních priorit budoucího partnerství je zaměření na lidský rozvoj, a domnívá se, že by mělo být prioritou pro všechny tři regiony a že by mělo být provázáno s cíli udržitelného rozvoje.

1.13. EHSV vítá, že se ve sdělení trvá na plné ochraně, prosazování a realizaci rovnosti žen a mužů a posílení postavení žen a dívek a že se uznává klíčové přispění žen a dívek k míru a budování státu, hospodářskému růstu, technologickému rozvoji, snižování chudoby, zdraví a dobrým životním podmínkám, kultuře a lidskému rozvoji. EHSV však vyjadřuje politování nad tím, že se ve sdělení podrobně neuvádí, jak k tomu lze přispět.

1.14. EHSV vítá, že do nového partnerství bude plně začleněn obchod a dohody o hospodářském partnerství (EPA). EHSV se domnívá, že rámcem obchodních dohod, včetně dohod o hospodářském partnerství, by měla být Agenda OSN pro udržitelný rozvoj 2030 a Pařížská dohoda (o klimatu).

1.15. EHSV doporučuje, aby jednání o dohodě o hospodářském partnerství mezi zeměmi AKT a EU byla transparentní a účastnila se jich občanská společnost. Součástí dohod o hospodářském partnerství by měla být vymahatelná kapitola věnovaná udržitelnému rozvoji, stanovující aktivní zapojení občanské společnosti do provádění, monitorování a přezkumu.

1.16. EHSV vítá, že jednou z hlavních priorit je klima, ale je znepokojen tím, že se klimatické a environmentální priority v dotýčných třech regionech liší. Znepokojen je rovněž tím, že se kladě důraz na opatření požadovaná v zemích AKT, aniž by se jakkoli poukazovalo na odpovědnost EU s ohledem na její stopu či dopad na přírodní zdroje a ekosystémy těchto rozvojových zemí.

2. Souvislosti

2.1. Evropská unie (EU) a 79 afrických, karibských a tichomořských států (státy AKT) uzavřely komplexní a právně závaznou dohodu o mezinárodní spolupráci, která spojuje více než polovinu národních států světa. Byla podepsána pod názvem Dohoda o partnerství z Cotonou (dohoda z Cotonou) v roce 2000 v Beninu a jejím cílem je posílit dlouhodobou spolupráci v oblasti politiky, obchodu a rozvoje mezi EU a státy AKT. Na základě této dohody vznikla řada institucí, které usnadňují spolupráci mezi EU a AKT na úrovni vlád, veřejných činitelů, poslanců parlamentu, místních samospráv a občanské společnosti, včetně soukromého sektoru. Dohoda vychází z historické vazby mezi EU a jejími bývalými koloniemi, která se během let vyvíjela prostřednictvím řady dohod, počínaje dohodami o přidružení na základě úmluv

z Yaoundé I a II mezi Evropským hospodářským společenstvím a bývalými francouzskými koloniemi v Africe (1963–1975), přes následné úmluvy z Lomé mezi AKT a EU (1975–2000) a konče nejnovější dohodou o partnerství, podepsanou v roce 2000 v Cotonou.

2.2. Na základě úmluv z Lomé získaly země AKT právní postavení, které jim umožnilo vytvořit model rozvoje a požadovat privilegovaný přístup na společný trh. Tento rámec kladl větší váhu na země Karibiku a Tichomoří, které by pravděpodobně v rámci dvoustranných dohod neměly z tohoto modelu rozvoje takový prospěch. Ačkoli se snížila chudoba, poklesl podíl zemí AKT na vnitřním trhu z 6,7 % v roce 1976 na 3 % v roce 1998.

2.3. Dohoda z Cotonou stavěla na třech pilířích – politickém, obchodním a udržitelném rozvoji – a jejím cílem bylo posílit partnerství. Tento původní všeobecný cíl dohody měl zemím AKT pomoci v rozvoji a zároveň měl podpořit diverzifikaci jejich hospodářství vytvořením podmínek pro podnikání a investice.

3. Obecné připomínky

3.1. Platnost dohody z Cotonou vyprší v roce 2020, v důsledku čehož Evropská komise a vysoká představitelka Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku zveřejnily dne 22. listopadu 2016 společné sdělení. Toto sdělení předkládá tři možnosti, které jsou výsledkem veřejné konzultace zahájené dne 6. října 2015. První doporučovanou možností bylo revidovat partnerství se zeměmi AKT založené dohodou z Cotonou. Výhodou této možnosti je to, že by byl zachován formát AKT. Nevýstila by však v dohodu, která by zohlednila konkrétní priority určené dotčenými stranami. Navíc by nezhlednila podstatné změny, k nimž došlo od roku 2000, jako je rozšíření EU, rozdílné priority v zemích AKT a rostoucí význam regionálních organizací, např. Africké unie.

3.2. Druhá možnost spočívala v úplné regionalizaci vztahů mezi EU a zeměmi AKP. I když tento přístup zohledňoval rozdíly mezi těmito třemi regiony, neodrážela by se v něm skutečnost, že země AKT projevíly přání zůstat spojené, ani společný požadavek využít formátu EU–AKT k ovlivňování mezinárodních institucí.

3.3. Upřednostňovanou možností je třetí alternativa, s níž, jak se zdá, souhlasily všechny strany. Revize zde bude znamenat uzavření společné rámcové smlouvy se třemi regionálními pilíři: „třetí alternativa má podobu dohody s partnerskými zeměmi, která spočívá ve třech samostatných regionálních partnerstvích s Afrikou, Karibikem a Tichomořím“, s možností úzkého zapojení dalších zemí v rámci společného rámce. Tento rámec by s využitím dlouho existujícího *acquis* AKT vymezil společné hodnoty, zásady, podstatné prvky a zájmy, na nichž spočívá spolupráce mezi zúčastněnými stranami. Poskytl by rovněž zvláštní mechanismy spolupráce na světové scéně. Tři regionální partneři by využívali a integrovali již existující mechanismy (např. společná strategie EU–AKT) a stanovili by priority a opatření zaměřené na specifické podrobnosti programu partnerství v každém ze tří regionů. Toto institucionální ujednání navržené Komisí a spočívající ve třech samostatných regionálních partnerstvích s Afrikou, Karibikem a Tichomořím v rámci zastřešující dohody zachovává *acquis* a výhody formátu EU–AKT a zároveň umožňuje realizovat diferencované rozvojové iniciativy podle jednotlivých regionů. V souladu s touto upřednostňovanou alternativou je zde navíc možnost povolit v budoucnosti zapojení dalších zemí mimo AKT, např. dalších nejméně rozvinutých zemí nebo zemí v severní Africe.

3.4. EHSV vítá, že Evropská komise zamýšlí učinit partnerství právně závazným, přičemž by mělo zůstat flexibilní a vstřícné, aby se mohlo přizpůsobit neustále se měnícím podmínkám. EHSV doporučuje, aby byla „právní závaznost“ v dohodě navazující na dohodu z Cotonou jasně stanovena a aby součástí této dohody byly konzultace a sankce v případě porušování lidských práv, demokratických zásad a zejména právního státu. EHSV poukazuje na to, že země AKT podporují závaznou povahu budoucí dohody⁽¹⁾, a zastává názor, že to zaručí předvídatelnost, transparentnost a vzájemnou odpovědnost.

3.5. Do nové dohody by mohly být zahrnuty nedávno přijaté mezinárodní rámce – Agenda pro udržitelný rozvoj 2030, Pařížská dohoda o změně klimatu, akční program z Addis Abeby, sendajský rámec a městská agenda OSN –, což by bylo

⁽¹⁾ Prohlášení ze Sipopo: The future of the ACP group in a changing world: challenges and opportunities (Budoucnost skupiny zemí AKT v měnícím se světě: výzvy a příležitosti), 7. summit hlav států a předsedů vlád zemí AKT, 13. a 14. prosince 2012.

pro smluvní strany této dohody impulsem k vyvíjení úsilí o udržitelnost ve prospěch lidí, prosperity a celé planety. Budoucí partnerství by mělo být založeno na těchto mezinárodních rámcích a závazcích a mělo by je provádět integrovaným, inkluzivním a udržitelným způsobem.

3.6. Budoucí dohoda by měla upřednostňovat rozvoj lidských zdrojů a zohlednit dopady prudkého demografického růstu a změnu klimatu, jimž země AKT čelí. To bude představovat výzvu v oblasti zabezpečení výživy a potravin, ochrany životního prostředí a zajištění prosperity pro všechny.

3.7. Jedním z hlavních aspektů budoucího partnerství by měla být soudržnost politik ve prospěch rozvoje, aby bylo zajištěno, že všechny vnitřní i vnější politiky EU budou posilovat udržitelný rozvoj v EU i na celém světě.

4. Konkrétní připomínky

4.1. Zapojení občanské společnosti do budoucího partnerství zemí AKT a EU

4.1.1. EHSV vítá skutečnost, že článek 6 dohody z Cotonou podporuje zapojení nestátních subjektů tím, že uznává, že jsou nedílnou součástí partnerství. Je však zklamán tím, že spolupráce se navzdory uznání významu politického dialogu pro posílení účasti občanské společnosti na procesu rozvoje stále soustředí do značné míry na vlády. Existuje několik výjimek: Smíšené parlamentní shromáždění AKT-EU a Parlamentní shromáždění Cariforum-EU, Poradní výbor Cariforum-EU a Výbor Cariforum-EU pro obchod a rozvoj. Ty však lze postupem času ještě posílit.

4.1.2. EHSV znovu zdůrazňuje klíčovou úlohu, kterou ve vztazích AKT-EU sehrávají nestátní subjekty v celém procesu udržitelného vývoje a sledování dohod o hospodářském partnerství. Agenda OSN 2030 uznává úlohu občanské společnosti, neboť uvádí, že *rozsah a cíle nové agendy vyžadují k zajištění jejího provádění obnovené globální partnerství. [...] Usnadní intenzivní globální úsilí o podporu provádění všech obecných a dílčích cílů, do něhož budou zapojeny vlády, soukromý sektor, občanská společnost, struktury Organizace spojených národů a další subjekty a v jehož rámci budou mobilizovány veškeré dostupné zdroje.*

4.1.3. EHSV se zklamáním konstatuje, že řada států AKT, a v poslední době i EU, přijímá restriktivní právní předpisy, aby omezila činnost nestátních subjektů, což v některých případech poškozuje aktivní účast organizací občanské společnosti. Index udržitelnosti organizací občanské společnosti⁽²⁾ z roku 2016 poukazuje na skutečnost, že v mnoha zemích subsaharské Afriky se organizace občanské společnosti, zejména ty, jež se zaměřují na obhajování a lidská práva, setkávají se stále většími omezeními své činnosti nebo hrozbami jejího omezení.

4.1.4. EHSV doporučuje, aby nový dohodnutý rámec posiloval legitimitu nestátních subjektů obecně a organizací občanské společnosti konkrétně jakožto velmi potřebných aktérů politických procesů, a to tím, že organizace občanské společnosti ze zemí AKT i z EU budou zahrnuty do právně závazných zásad stanovených v dohodě. Součástí by měl být i strukturovaný rámec mezi organizacemi občanské společnosti a všemi společnými orgány AKT-EU. Proto vyzývá k posílení technických a finančních závazků s cílem podnítit a posílit aktivní účast organizací občanské společnosti.

4.2. Obchod a udržitelný rozvoj

4.2.1. Podle úmluvy z Lomé IV využívaly země AKT nerekiproční preference, jež jim jednostranně udělila EU, aby mohly vyvážet své výrobky na společný trh, a systém kompenzací za ztráty příjmů z vývozu v případě kolísání směnných kurzů nebo přírodních katastrof. Bylo rozhodnuto, že tento systém je v rozporu se zásadou doložky nejvyšších výhod WTO, takže aby byla nová dohoda z Cotonou v souladu s pravidly WTO, byly dohody o hospodářském partnerství (EPA) koncipovány tak, aby tento rozpor překonaly a umožnily tak zemím AKT začlenit se do světové ekonomiky.

4.2.2. Evropa proto sjednala dohody o hospodářském partnerství se šesti regiony, které tvoří 79 zemí AKT, s cílem vytvořit společná partnerství pro obchod a rozvoj podporovaná z prostředků určených na rozvojovou pomoc. Mezi lety

⁽²⁾ <https://www.usaid.gov/africa-civil-society>.

2000 a 2008 byl přístup na evropský trh zajištěn prostřednictvím nerekiproční národní preference, jež zahrnovala systém výjimek z pravidel WTO. Od roku 2008 byly dohody o volném obchodu uzavírány v rámci dohod o hospodářském partnerství. Ukázalo se však, že požadované podpisy a následné provádění jsou i nadále problémem. Ačkoli bylo doposud uzavřeno šest dohod o hospodářském partnerství, většinu z nich nebylo možné ratifikovat. V roce 2007 uzavřela EU první z těchto dohod s 15 karibskými státy, jež prozatímně vstoupila v platnost v prosinci 2008. V Africe byl výsledek pestřejší. V roce 2014 dospělo k dohodě 16 zemí v západní Africe, dvě regionální organizace (ECOWAS a WAEMU) a Východoafrické společenství, ratifikace však stále ještě probíhá. Země Jihoafrického společenství pro rozvoj podepsaly dohodu o hospodářském partnerství v roce 2016. V neposlední řadě podepsaly v roce 2009 prozatímní dohodu o hospodářském partnerství mezi EU a tichomořskými státy Papua-Nová Guinea a Fidži, jelikož tyto dvě země mají největší podíl na obchodu mezi EU a Tichomořím.

4.2.3. Dohoda z Cotonou je tudíž z hlediska obchodu velmi významná. EU byla v roce 2012 po USA druhým největším obchodním partnerem zemí AKT a předběhla Venezuelu, Čínu, Brazílii, Kanadu a Indii. Její podíl na obchodu se zeměmi AKT činí 12,1 %, což je méně než USA (35,7 %), ale více než Čína (6,9 %) ⁽³⁾.

4.2.4. Podle Mezinárodního obchodního centra vzrostl tržní podíl zemí AKT na celosvětovém hospodářství mezi lety 2003 a 2012 z 1,4 % na 1,7 %, zatímco tržní podíl EU-28 na trhu v zemích AKT stoupl ve stejném období z 10,9 % na 11,5 %. Nicméně po roce 2010 se v zemích AKT projevil důsledek hospodářské krize z roku 2008, takže celková hodnota jejich obchodu se zbožím klesla. V roce 2015 činil vývoz 320,7 mld. USD (ve srovnání se 495,1 mld. USD v roce 2011) a dovoz 439,6 mld. USD (ve srovnání s 500,2 mld. USD v roce 2014).

4.2.5. EHSV doporučuje, aby se přezkum dohody z Cotonou soustředil na opětovnou expanzi obchodu v zemích AKT, vzhledem k tomu, že 80 % nejméně rozvinutých zemí stále náleží ke skupině AKT. Výbor rovněž poukazuje na to, že 90 % vývozu zemí AKT představuje zemědělství, které zaměstnává většinu pracujícího obyvatelstva. V průměru 20 % národního bohatství plyne ze zemědělských příjmů, přičemž mezi jednotlivými zeměmi AKT panují extrémní rozdíly. Například v Čadu pochází ze zemědělské produkce polovina HDP, zatímco průměr karibských zemí činí 1 % ⁽⁴⁾.

4.2.6. **Obchod a regionální integrace:** EPA se zaměřuje na podporu regionální integrace a je založena na logice, že větší regionální integrace zvyšuje obchodní kapacity, a tím zvyšuje růst, zaměstnanost a hospodářský rozvoj. K usnadnění obchodu mezi zeměmi AKT jsou nutné investice do infrastruktury (včetně čisté energie), které zemím AKT pomohou v přechodu k výrobě a vývozu meziproduktů a konečných výrobků, čímž se v globálním hodnotovém řetězci posunou směrem nahoru. To bude také vyžadovat efektivitu v lodní dopravě. EHSV proto doporučuje začlenit lodní dopravu do agendy EU v oblasti obchodní a rozvojové politiky.

4.2.7. **Obchod a udržitelný rozvoj:** Budoucí partnerství by mělo zasadit obchod a dohody o hospodářském partnerství do rámce Agendy pro udržitelný rozvoj 2030 a Pařížské dohody. Součástí dohod o hospodářském partnerství by měla být vymahatelná kapitola věnovaná udržitelnému rozvoji, která by obsahovala formální a strukturovaný rámec pro zapojení organizací občanské společnosti. V budoucnosti by jednání AKT-EU měla být transparentní. Organizace občanské společnosti by se měly účastnit nejen monitorování jednání, ale i provádění a monitorování dohody.

4.3. Rozvojová spolupráce

4.3.1. Nástroje a metody spolupráce mají za cíl uvést zásady dohody z Cotonou do praxe tím, že se soustředí na výsledky, partnerství a vlastní odpovědnost. Programování a provádění Evropského rozvojového fondu (ERF) se proto realizuje v rámci společné odpovědnosti.

4.3.2. **ERF** je přímo financován z dobrovolných příspěvků členských států EU mimo rozpočet EU, ale jedná se o něm souběžně s jinými nástroji financování vnější činnosti EU, aby došlo k souladu. Spravuje ho Evropská komise a Evropská investiční banka (EIB). EIB spravuje investiční facilitu a poskytuje soukromým společnostem ve státech AKT úvěry, záruky a prostředky na krátkodobé a dlouhodobé projekty soukromého a veřejného sektoru jak z ERF, tak ze svých vlastních zdrojů.

⁽³⁾ <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0440-post-cotonou-the-modernisation-of-the-acp-partnership>.

⁽⁴⁾ Tisková zpráva sekretariátu AKT, *The new ACP policy highlights the transformation of the products from the agricultural sector*, 15. června 2017.

4.3.3. **Celkové prostředky přidělené z ERF vzrostly (v důsledku brexitu však pravděpodobně opět klesnou)**, aniž by došlo ke změně jeho mezivládní povahy či struktury řízení, díky čemuž představuje vedle víceletého finančního rámce největší složku rozvojové spolupráce EU. Vzhledem k jedinečné historii ERF, jeho jedinečnému právnímu postavení a mezivládnímu základu nemá Evropský parlament v jeho případě spolurozhodovací pravomoc. Výbor pro rozvoj Evropského parlamentu se ale účastní obecných politických rozprav a je důležitým partnerem dohody z Cotonou. Smíšené parlamentní shromáždění má také pravomoc provádět parlamentní přezkum příspěvků ERF do národních orientačních programů a regionálních orientačních programů.

4.3.4. Zahrnutí **ERF** do rozpočtu: Evropský parlament uděluje prostřednictvím zvláštního postupu udělování absolutoria Evropské komisi absolutorium za její správu a provádění ERF. Zahrnutí ERF do rozpočtu EU zůstává zdrojem sporů mezi Evropským parlamentem a Radou, přestože Komise několikrát navrhla, aby se ERF stal součástí rozpočtu EU.

4.3.5. EHSV se domnívá, že na všechny formy podpory, kterou EU poskytuje třetím zemím, by se měl vztahovat stejný právní rámec a stejné demokratické kontroly Evropského parlamentu. Žádá proto, aby byl ERF začleněn do rozpočtu EU a zachovaly se přitom jeho kladné aspekty (např. reciprocita a vzájemná odpovědnost). Výsledkem bude větší soudržnost rozvojové politiky EU.

V Bruselu dne 7. prosince 2017.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Iniciativa pro udržitelný rozvoj modré ekonomiky v západním Středomoří

[COM(2017) 183]

(2018/C 129/14)

Zpravodaj: **Dimitris DIMITRIADIS**

Konzultace	Komise, 31. 5. 2017
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná specializovaná sekce	REX
Přijato ve specializované sekci	7. 11. 2017
Přijato na plenárním zasedání	6. 12. 2017
Plenární zasedání č.	530
Výsledek hlasování	159/1/1
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1 Sociálně i environmentálně udržitelný rozvoj mořských a pobřežních oblastí, který by vyrovnával existující rozdíly a zajistil zachování kulturní a biologické rozmanitosti, má zásadní význam. Navíc se jedná o oblast, která má znamenité předpoklady pro vytvoření systému nadnárodní spolupráce v EU i mimo ni. V tomto ohledu EHSV plně podporuje zvláštní iniciativu pro udržitelný rozvoj modré ekonomiky v západním Středomoří a vyzývá evropské orgány, aby dokončily cyklus konzultací a vytvořily příslušnou pracovní skupinu.

1.2 EHSV se domnívá, že podmínkou úspěchu této iniciativy je dobrá komunikace a vhodné ovzduší spolupráce mezi zúčastněnými státy, jakož i s evropskými orgány. Významnou úlohu při účinném propojování všech zúčastněných stran by mohla sehrát Unie pro Středomoří.

1.3 EHSV uznává, že je třeba iniciativu rozšířit, a to trojím způsobem:

1.3.1 Kromě vybraných oblastí činnosti ve zvláštní iniciativě – 1) bezpečnější námořní prostor a jeho lepší ochrana, 2) inteligentní a odolná modrá ekonomika a úsilí zaměřené na rozvoj dovedností, výzkum a inovace, 3) lepší správa moře – navrhuje EHSV další tematické rozšíření iniciativy v oblasti biologické rozmanitosti a jejího zachování a interkulturní komunikace, stejně jako konkrétní strategii na podporu malých a drobných výrobních činností.

1.3.2 EHSV kromě toho přikládá značný význam začlenění postupného rozvoje systémů odborné přípravy a vysokoškolského vzdělávání a nadnárodní spolupráce mezi těmito systémy mezi horizontální oblasti činnosti, což přispěje k posílení účinnosti ostatních oblastí modré ekonomiky. V tomto ohledu by měl být přijat přístup makroregionální strategie.

1.3.3 Bezpečnost námořní dopravy a otázky bezpečnosti moří obecně, ochranu, udržitelný hospodářský růst či zachování kulturní rozmanitosti a ochranu životního prostředí nelze dlouhodobě účinně řešit, pokud se bude přehlížet skutečnost, že Středomoří tvoří z historického, hospodářského i environmentálního hlediska jeden celek ⁽¹⁾. Takže ačkoli zvýšené geopolitické napětí ve východním Středomoří a stupňování konfliktů v této oblasti vysvětluje, proč byla iniciativa

⁽¹⁾ Nedávno zveřejněná zpráva WWF *Reviving the Economy of the Mediterranean Sea – Actions for a sustainable future* (Oživení hospodářství v oblasti Středozemního moře – opatření pro udržitelnou budoucnost). Autoři obhajují nutnost uceleného přístupu a skutečnost, že Středozemní moře se významnou měrou podílí na regionálním HDP a jeho přírodní zdroje jsou obrovským přínosem pro modrou ekonomiku nejen v tomto regionu, ale i v celosvětovém měřítku (viz s. 7 zprávy, http://www.wwf.gr/images/pdfs/Reviving_Mediterranean_Sea_Economy_Full%20rep_Lowres.pdf).

zahájena nejprve v západním Středomoří, je třeba ji vnímat jako pilotní program, z něhož lze čerpat užitečné zkušenosti a osvědčené postupy, které lze následně uplatnit v rámci komplexního přístupu zahrnujícího celé Středomoří (viz též odstavce 3.3, 3.4 a 3.5).

1.4 EHSV předpokládá, že úspěch této iniciativy bude vyžadovat vysoký stupeň koordinace na nadnárodní úrovni i napříč odvětvími. Politiky a programy pro Středomoří prováděné v posledních dvaceti letech nevykazovaly dobré výsledky a v jejich rámci zůstalo nevyužito obrovské množství prostředků. Na vině je rozdílný přístup a nedostatek účinné koordinace mezi orgány Unie a orgány veřejné správy v zemích Středomoří, které nejsou členskými státy EU, a i skutečnost, že byrokracie v některých případech pod záminkou transparentnosti vytváří neúměrné překážky využívání existujících finančních prostředků. To znamená, že je nutný dílčí projekt technické pomoci zahrnující následující otázky:

1.4.1 důkladnou srovnávací analýzu, která odhalí překrývající se oblasti v obrovském množství stávajících iniciativ s podobným (ne-li stejným) zaměřením (viz odstavce 3.9 a 3.10) a povede k úspoře zdrojů a posílení konečných výsledků. EHSV upozorňuje, že pokud nebudou jednoznačně stanoveny střednědobé a dlouhodobé cíle nebo konkrétně vymezeny pravomoci zúčastněných institucí a orgánů, hrozí, že se provádění iniciativy zdrží nebo dokonce dojde k jejímu zrušení;

1.4.2 hlavní operační plán, který by vymezil pravomoci pracovní skupiny pro modrou ekonomiku a stanovil konkrétní organizační/správní nástroje a jednotlivé úlohy zúčastněných regionálních, vnitrostátních a mezinárodních institucí, a také přesný harmonogram (viz též odstavce 4.5 a 4.6). Vzhledem k tomu, že významnou měrou se na iniciativě budou podílet i výzkumné instituce, by autoři tohoto hlavního plánu měli přihlížet i k různorodosti jednotlivých regionů, pokud jde o existenci zkušeného a kvalifikovaného odvětví výzkumu a vývoje, stejně jako k příkladům úspěšné spolupráce v oblasti výzkumu a vývoje mezi oběma břehy Středozemního moře;

1.4.3 plánování a provádění dostatečně rozsáhlé komunikační strategie, která bude informovat o obsahu iniciativy pro modrou ekonomiku a příležitostech a možnostech, které nabízí, s cílem i) vytvořit přehled všech institucí a zainteresovaných stran, které mohou být do iniciativy zahrnuty nebo jí mohou být dotčeny, zejména na regionální a místní úrovni, a ii) šířit mezi ně příslušné informace.

1.5 Následují podrobné závěry a příslušné návrhy vyplývající z výše předložených obecných doporučení:

1.5.1 EHSV souhlasí s tím, že úspěch v boji proti trestné činnosti a terorismu vyžaduje účinnější vytváření sítí mezi orgány odpovídajícími za ochranu pozemních i námořních hranic na obou březích Středozemního moře, stejně jako systematickou výměnu a analýzu údajů, v úzké spolupráci s agenturou Frontex a dalšími globálními nadnárodními institucemi, jako např. Mezinárodní námořní organizací (IMO).

1.5.2 Nicméně vzhledem k vytváření sítí mezi orgány odpovídajícími za ochranu pozemních i námořních hranic si EHSV přeje, aby se věnovala mimořádná pozornost pravidlům „řádné správy věcí veřejných“ a nutnosti pečlivě zohledňovat lidská práva, a to individuální i kolektivní (viz též odstavec 4.1).

1.5.3 V zájmu účinnosti územního plánování a správy pobřeží by měl být na nadnárodní a zejména na regionální/místní úrovni přijat přístup „čtverné šroubovice“. Je třeba, aby bylo posíleno zapojení orgánů místní správy (obcí a regionů), stejně jako sociálních partnerů a organizací občanské společnosti, podle příslušných oblastí činnosti jednotlivých subjektů. Za tímto účelem by Komise měla vyzvat místní zainteresované subjekty z řad veřejného a soukromého sektoru ke konzultacím týkajícím se sdělení a konkrétních opatření v oblasti bezpečnosti a ochrany dopravy, rybolovu, cestovního ruchu a energetiky, sociální soudržnosti a udržitelnosti životního prostředí (viz též odstavce 4.2.1 a 4.3).

1.5.4 „Modrý růst“⁽²⁾ je jednou z hlavních dlouhodobých strategií pro dosažení cílů inteligentního a udržitelného růstu podporujícího začlenění strategie Evropa 2020: rybolov a akvakultura, (ekologický) pobřežní cestovní ruch, námořní logistika (má pro Středomoří rostoucí význam s ohledem na současný geopolitický a hospodářský vývoj), námořní biotechnologie, energie z oceánů a těžba na mořském dně představují nové mnohotvárné podnikatelské příležitosti.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/blue_growth_en

1.5.5 Páteří místních ekonomik na obou březích Středozemního moře jsou malé podniky a mikropodniky, živnosti a rodinné podniky s tradiční organizační strukturou, provozními režimy a činnostmi. Systémy vytváření sítí a navazování spolupráce mezi malými výrobními podniky a mikropodniky proto může rovněž zlepšit jejich odolnost a konkurenceschopnost z hlediska nákladů a současně zachovat tolik potřebnou diferenciaci vyráběného zboží a poskytovaných služeb. EHSV se proto domnívá, že kromě inovativního a technicky vyspělého podnikání je přinejmenším stejně důležité prosazovat rovněž zvláštní programy konkrétně uzpůsobené potřebám tradičních hospodářských činností a přihlížet k místním specifickým (viz odstavce 3.6, 3.7, 4.2.2, 4.2.3 a 4.2.4).

1.5.6 Vzhledem k tomu, že v nadcházejících letech může dojít ke zhoršení chudoby a nezaměstnanosti mladých lidí, zejména v zemích jižního Středomoří, může být důležité zajištění lepšího sladění na trhu práce, což však určitě nebude stačit k řešení problémů nezaměstnanosti, sociální soudržnosti a udržitelnosti. V tomto ohledu mají rozvojová opatření, jejichž souhrn je uveden v odstavci 1.5.5, zásadní význam pro vytváření nových a udržitelných pracovních míst a pro zlepšení životní úrovně v konkrétních oblastech. Musí být pečlivě plánována ve spolupráci s místními institucemi a orgány. Tyto lokalizované politiky jsou kromě toho nejúčinnějším nástrojem, který dokáže neutralizovat impulsy k migraci – měly by proto být chápány jako jeden z hlavních nástrojů řešení rostoucích migračních toků a z nich plynoucích sociálně-ekonomických problémů na obou březích, stejně jako souvisejících problémů v oblasti bezpečnosti a ochrany a boje proti trestné činnosti a terorismu (odstavec 1.5.1).

1.5.7 Pokud jde o rybolov, EHSV se domnívá, že: by měla být posílena i) pružnost Evropského námořního a rybářského fondu (ENRF), aby byly odstraněny překážky mezi úrovněmi veřejné správy, a ii) úloha Generální komise pro rybolov ve Středozemním moři (GFCM), aby došlo k nápravě stále ještě nepříznivého stavu rybích populací mnoha druhů, a to v úzké spolupráci a koordinaci se zeměmi Středomoří, které nejsou členskými státy EU (viz též odstavce 4.3.4 a 4.3.5).

2. Důvody pro předložení sdělení

2.1 V listopadu 2015 přijala konference ministrů Unie pro Středomoří o modré ekonomice ⁽³⁾ prohlášení o dalším rozvoji modré ekonomiky ⁽⁴⁾ posílením investic do příslušných technologií, inovací, znalostí, dovedností a také námořní správy.

2.2 V říjnu 2016 ministři zahraničních věcí zemí fóra *dialog 5+5* – Alžírsko, Libye, Mauritánie, Maroka a Tuniska „plus“ Francie, Itálie, Malt, Portugalsko a Španělsko – podpořili další práci na iniciativě pro udržitelný rozvoj modré ekonomiky v rámci Unie pro Středomoří ⁽⁵⁾.

2.3 Toto sdělení ⁽⁶⁾ a související rámec pro opatření [SWD(2017) 130] ⁽⁷⁾ jsou výsledkem onoho požadavku. Snaží se využívat příležitostí a čelit výzvám v regionu, které vyžadují vícestrannou koordinaci a mezinárodní spolupráci, jež musí přesahovat hranice Evropské unie.

2.4 Iniciativa Evropské komise, z níž toto sdělení vychází, navíc staví na dlouholetých zkušenostech Komise se strategiemi pro mořské oblasti a s makroregionálními strategiemi – viz např. strategie pro oblast Atlantiku, strategie EU pro region Baltského moře a strategie EU pro jadransko-jónský region ⁽⁸⁾. Čerpá rovněž z probíhajícího regionálního dialogu o modré ekonomice v rámci Unie pro Středomoří (viz výše), Generální komise pro rybolov ve Středozemním moři ⁽⁹⁾,

⁽³⁾ Program jednání konference ministrů Unie pro Středomoří o modré ekonomice konané dne 17. listopadu 2015 viz http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2015/10/Agenda_UfM_Ministerial-on-Blue-Economy_MARE-D1.pdf

⁽⁴⁾ Viz http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2015/11/2015-11-17-declaration-on-blue-economy_en.pdf

⁽⁵⁾ Stručný přehled rozhodnutí přijatých na zasedání ministrů zahraničních věcí dne 28. října 2016 viz <http://ufmsecretariat.org/foreign-affairs-ministers-of-the-55-dialogue-discuss-pressing-regional-challenges-and-highlight-the-positive-contribution-of-ufm-activities-to-the-enhancement-of-regional-cooperation/> Přehled historie fóra *dialog 5+5* od roku 2003 viz http://westmediterraneanforum.org/wp-content/uploads/2013/09/131017_chronology5+51.pdf

⁽⁶⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0183&rid=1>

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/swd-2017-130_en.pdf

⁽⁸⁾ Tři regionální strategie EU lze nalézt na stránkách <http://www.atlanticstrategy.eu/> (strategie pro oblast Atlantiku), <https://www.balticsea-region-strategy.eu/> (strategie EU pro region Baltského moře) a <http://www.adriatic-ionian.eu/> (strategie EU pro jadransko-jónský region).

⁽⁹⁾ <http://www.fao.org/gfcm/en/>

Barcelonské úmluvy o ochraně mořského prostředí a pobřežní oblasti Středomoří⁽¹⁰⁾ a Agendy OSN pro udržitelný rozvoj 2030⁽¹¹⁾ a z úsilí vynaloženého na provádění středomořské strategie pro udržitelný rozvoj⁽¹²⁾.

2.5 Kromě toho je sdělení v souladu s probíhající celosvětovou diskusí v rámci vědecké obce i sociálně-politických kruhů. Modrá ekonomika se již stala jednou z nejvýznamnějších otázek současnosti. Zaprvé kvůli důležitosti mořských a oceánských zdrojů a jejich potenciálu pro hospodářský růst spojený s moři a oceány, a zadruhé kvůli skutečnosti, že udržitelnost moří a oceánů je hlavním parametrem globální ochrany životního prostředí⁽¹³⁾.

2.6 Sdělení uznává potřebu posílení bezpečnosti a ochrany, udržitelného hospodářského růstu a zaměstnanosti, stejně jako ochrany ekosystémů a biologické rozmanitosti v západním Středomoří. Jinými slovy, chce přispět k prosazování sociálně a environmentálně udržitelného hospodářského růstu mořských oblastí, severních i jižních pobřežních oblastí, přístavů a měst, jež tvoří integrovaný systém mobility a lidí a zboží, který daleko přesahuje stávající administrativní a politické „nespojivosti“. Za tímto účelem stanoví tři oblasti zájmu:

2.6.1 *bezpečnost námořních činností a jejich ochrana*: podle sdělení se v západním Středomoří nachází oblasti přetížené dopravou, které budou v budoucnu vystaveny stále větším rizikům (v podobě dopravních nehod), a to v důsledku budoucího geopolitického a hospodářského vývoje, jako například zdvojnásobení kapacity Suezského průplavu. Na druhé straně jsou bezpečnostní problémy výrazné už v současnosti – jak dokládá např. nelegální migrace, přičemž se dá očekávat, že současné sociálně-ekonomické a demografické trendy spolu s účinky změny klimatu zостří konkurenční boj o zdroje a zesílí geopolitickou nestabilitu;

2.6.2 *současný výskyt vysoké míry nezaměstnanosti mladých lidí a stárnutí pracovníků v námořní odvětví*: Komise bere na vědomí obecně známý paradox související se zaměstnaností, který spočívá v nevyužití pracovní síle na jedné straně a v neobsazených pracovních místech na straně druhé, což zejména platí o odvětvích a oborech modré ekonomiky. Komise je přesvědčena, že stávající situace je převážně (ne-li výlučně) výsledkem nesouladu mezi nabídkou a poptávkou. Pozornost Komise se proto zaměřuje na nedostatečný dialog a nedostatečnou spolupráci mezi průmyslem a systémem vzdělávání;

2.6.3 *odlišné a konkurenční zájmy na moři*: podle údajů zveřejněných ve sdělení je západní Středomoří oblastí s největší biologickou rozmanitostí v celé této mořské oblasti. Zároveň přibližně polovina HDP Středomoří pochází převážně z činností souvisejících s mořem – cestovního ruchu, akvakultury, rybolovu a dopravy –, což vede k rostoucí urbanizaci pobřeží, nadměrnému odlovu populací ryb, znečišťování moří a širším problémům spojeným s ochranou. Vzhledem k nadnárodní povaze zájmů a vážným sociálně-ekonomickým rozdílům jsou tyto faktory dostatečným důvodem pro tvrzení sdělení, že se jedná o oblast, ve které se „koncentrují ... silné tlaky ve sféře hospodářství, demografie a životního prostředí“.

2.7 Komise obecně uznává, že stávající rámec systémů spolupráce na obou březích této mořské oblasti se neukázal být dostatečně účinný. V tomto ohledu reaguje iniciativa na existující potřebu. Avšak úspěch při jejím zvládnutí závisí na řadě obecných i konkrétních změn a úprav, z nichž mnohé budou objasněny v následujících odstavcích.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV podporuje úsilí Komise o upevnění a vývoj environmentálně udržitelného řetězce výroby a spotřeby, např. prostřednictvím využívání energie z čistých zdrojů k odsolování mořské vody, podpory energetické účinnosti a rozsáhlejšího využívání energie z čistých zdrojů a podpory a posílení ekologické nákladní a lodní dopravy. To má zvláštní význam s ohledem na nesmírný potenciál podnikatelských činností v zájmové oblasti.

⁽¹⁰⁾ Úmluva o ochraně Středozemního moře před znečišťováním (Barcelonská úmluva) byla přijata v Barceloně dne 16. února 1976 na Konferenci zplnomocněných zástupců pobřežních států oblasti Středozemního moře o ochraně Středozemního moře. Původní znění úmluvy bylo upraveno změnami přijatými dne 10. června 1995 (UNEP(OCA)/MED IG.6/7). Tyto změny vstoupily v platnost dne 9. července 2004.

⁽¹¹⁾ https://www.un.org/pga/wp-content/uploads/sites/3/2015/08/120815_outcome-document-of-Summit-for-adoption-of-the-post-2015-development-agenda.pdf

⁽¹²⁾ https://planbleu.org/sites/default/files/upload/files/smdd_uk.pdf

⁽¹³⁾ Viz zpráva WWF *Reviving the Economy of the Mediterranean Sea – Actions for a sustainable future* (Oživení hospodářství v oblasti Středozemního moře – opatření pro udržitelnou budoucnost) vypracovaná ve spolupráci s The Boston Consulting Group, 2017, http://www.wwf.gr/images/pdfs/Reviving_Mediterranean_Sea_Economy_Full%20rep_Lowres.pdf

3.2 Pojmem „modrá ekonomika“ se označuje sociálně a environmentálně udržitelný rozvoj mořských a pobřežních oblastí, který vyrovnává existující rozdíly a zajišťuje zachování kulturní a biologické rozmanitosti, což má zvláštní význam ve vztahu k minulosti a s ohledem na budoucnost Středomoří. V tomto smyslu jsou ve sdělení stanoveny tři oblasti činnosti – 1) bezpečnost a ochrana na moři; 2) inteligentní a odolná ekonomika; 3) lepší správa moře. Jakkoli jsou důležité, mohou být z hlediska potřeb této mořské oblasti zbytečně omezující. EHSV navrhuje další rozšíření iniciativy na oblasti biologické rozmanitosti, jejího zachování a mezikulturní komunikace a současně navrhuje konkrétnější strategie na podporu malých a drobných výrobních činností, např. v oblasti rybolovu atd.

3.3 Bezpečnost námořní dopravy a otázky a otázky bezpečnosti moří obecně, zejména však ochrana moří, jsou sice velmi důležité, nelze je však omezovat na západní Středomoří. Naopak geopolitické dějiny a současná zhoršující se situace společně s vypuknutím uprchlické krize ve východní části této mořské oblasti ukazují, že tyto problémy vyžadují komplexní přístup ke Středomoří jako celku.

3.4 To platí rovněž pro zbývající vymezené oblasti zájmu – udržitelný hospodářský růst, problémy zachování kulturní rozmanitosti a ochrany životního prostředí atd. Středomoří by se nemělo dělit na západní a východní. Třebaže administrativní důvody a krátkodobé taktické potřeby toto rozdělení vyžadují, z dlouhodobého hlediska musí strategické plánování přistupovat k této přímořské oblasti jako k jedinému celku.

3.5 EHSV plně chápe, že vzhledem ke zvýšenému geopolitickému napětí a stupňování konfliktů ve východním Středomoří může být zahájení iniciativy omezené pouze na západní Středomoří snazším, realističtější a snáze dosažitelným cílem. Pokud však nebude následovat podobná iniciativa pro východní Středomoří, existuje značné riziko, že stanovených cílů nebude dosaženo. Východní Středomoří řeší stejné problémy, jen v ovzduší podstatně většího napětí zapříčiněného geopolitickou situací, a proto by pro tuto oblast měla být navržena a prováděna podobná pravidla a politiky.

3.6 I když nedostatečný dialog mezi průmyslem na jedné straně a vysokými školami a sektorem výzkumu a vývoje na straně druhé může být jedním z významných faktorů při řešení nezaměstnanosti řešit (zejména z dlouhodobého hlediska a v době hospodářského růstu), soustředit veškerou pozornost pouze na tuto oblast by bylo neúčinné a jednostranné. Na druhé straně stávající hospodářskou nerovnováhu (která se především odráží v nedostatku nových pracovních míst a vysoké nezaměstnanosti) a prohlubování sociálně-ekonomických rozdílů v mořských oblastech západního Středomoří je třeba řešit s ohledem na přetrvávající systémovou krizi v severní části regionu a celkovou neochotu k produktivním investicím.

3.7 Jestliže hospodářská činnost zásadním způsobem zasahuje do problematiky ochrany, pokud existují (makro-) ekonomické externality (ať už se řídí poptávkou nebo nabídkou) a pokud svobodná rozhodnutí jednotlivců vedou k problémům týkajícím se sociálně-ekonomické a environmentální udržitelnosti, vyvstává potřeba účinných politických opatření, která musí být – v době zesílené internacionalizace – přizpůsobena na nadnárodní úrovni. Na řešení problémů nadměrného odlovu populací ryb, znečišťování moří, nadměrné urbanizace a neúčinné se rozrůstajících aglomerací, přetrvávající hospodářské/finanční krize a rostoucích rozdílů mezi regiony a sociálních rozdílů v EU i mimo ni nebude doktrína o „uvolňování tržních sil“ stačit.

3.8 V tomto ohledu patří k obzvláště významným faktorům při řešení environmentálních a sociálně-ekonomických sporů v regionu známé nedostatky ve stávajícím rámci tvorby politiky v této oblasti, jejichž příčinou je zejména nedostatečná spolupráce mezi jednotlivými zeměmi – ve sdělení se na tuto skutečnost odkazuje v souvislosti s třetí skupinou problémů a nedostatků spojených s odlišnými a konkurenčními zájmy na moři. Měly by se skutečně dodržovat stávající i budoucí dvoustranné dohody mezi sousedícími zeměmi EU a zeměmi jižního Středomoří. V tomto ohledu může být skutečnost, že EU chybí jednotný, a tedy silný hlas v záležitostech zahraniční politiky, na škodu, na druhé straně by však země ležící na jižním břehu Středozemního moře měly očekávat, že EU bude jejich hlavním (ne-li jediným) partnerem, který má silný a upřímný zájem podporovat společné vyhlídky na udržitelný rozvoj a prosperitu v oblasti.

3.9 Kromě nynější nedostatečné nadnárodní spolupráce vyplývá z nepřehledného množství iniciativ a platform s podobným (ne-li totožným) zaměřením další potřeba koordinace politik. Sdělení, k němuž se EHSV vyjadřuje, odkazuje

například na strategii EU „modrý růst“ a námořní politiku⁽¹⁴⁾, strategii EU pro větší růst a vyšší zaměstnanost v pobřežním a námořním cestovním ruchu⁽¹⁵⁾, iniciativu BLUEMED⁽¹⁶⁾ a iniciativu Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) „modrý růst“⁽¹⁷⁾. Kromě toho existují další iniciativy pro obě pobřeží Středozemního moře, jako například akční plán pro udržitelnou spotřebu a výrobu a regionální akční plán v oblasti dopravy pro oblast Středomoří⁽¹⁸⁾.

3.10 S ohledem na širokou škálu stávajících podobně zaměřených iniciativ EHSV žádá, aby byla provedena důkladná srovnávací analýza, která odhalí oblasti překrývání a umožní využívání iniciativ způsobem, který bude šetřit zdroje a posílí konečné výsledky. Měly by být blíže prozkoumány a zváženy osvědčené postupy uplatňované v jiných makroregionálních strategiích (i v Baltském moři) a iniciativách (jako např. iniciativa Inteligentní ostrovy)⁽¹⁹⁾.

3.11 Nereálné požadavky omezující účinnost evropských programů ve Středomoří na jedné straně a byrokracie, která je důsledkem přílišných obav z mrhání prostředky EU, na straně druhé, stejně jako korupce a nedostatečná výkonnost v některých případech, do nichž byly zapojeny orgány veřejné správy na obou březích Středozemního moře, jsou příčinou vážných nedostatků, pokud jde o čerpání stávajících evropských fondů pro Středomoří.

3.12 Na druhé straně se Unii pro Středomoří dosud nedařilo plnit úlohu, která jí přísluší, navzdory řadě projektů, které byly oznámeny. Její činnost v regionu proto musí být dále posilována. Iniciativy týkající se modré ekonomiky by mohly mít velký význam pro obecnou prosperitu, musí však být účinně provázány se stávajícími strukturami a rámci.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Bezpečnější námořní prostor a jeho lepší ochrana

4.1.1 Sdělení se zaměřuje na dvě konkrétní oblasti činnosti: 1) spolupráci pobřežních stráží a 2) sdílení údajů a administrativní spolupráci za účelem navýšení kapacit pro reakci na znečištění moře při haváriích a pro zamezování takovému znečištění moře.

4.1.2 EHSV se domnívá, že posilování síti a tým i spolupráce mezi orgány odpovídajícími za ochranu pozemních i námořních hranic na obou březích Středozemního moře – s pomocí agentury Frontex – má zásadní význam. Úspěch v boji proti trestné činnosti a terorismu vyžaduje mj. systematickou výměnu a analýzu informací zajišťovanou nadnárodním střediskem pro analýzu údajů. Je však třeba důkladně zohledňovat pravidla „řádné správy věcí veřejných“, stejně jako lidská práva, a to individuální i kolektivní, zejména s ohledem na negativní zkušenosti konkrétních systémů.

4.1.3 EHSV se domnívá, že tyto dva zřetelně vymezené přístupy představují účinné řešení otázky bezpečnějšího námořního prostoru a jeho lepší ochrany. Je však třeba zlepšit analýzu základních kvantitativních cílů v zájmu trvalého monitorování a hodnocení této priority a usilovat o koordinaci a spolupráci s globálními a nadnárodními institucemi, jako je např. Mezinárodní námořní organizace⁽²⁰⁾.

4.2 Inteligentní a odolná modrá ekonomika

4.2.1 EHSV vyjadřuje zklamání nad tím, že ve sdělení téměř zcela (nebo úplně) chybí sociální partneři a organizace občanské společnosti, přestože tyto subjekty mohou být nesmírně užitečné při plánování a provádění konkrétních politik a programů díky zkušenostem, které mají s řešením kritických situací, a prokázaným schopnostem bezprostředně zasahovat v případě sociálně-ekonomických problémů a řešit je.

⁽¹⁴⁾ Viz například poslední zpráva o strategii „modrý růst“ – SWD(2017) 128 final – na stránce https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/swd-2017-128_en.pdf

⁽¹⁵⁾ COM(2014) 86 final.

⁽¹⁶⁾ https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/content/bluemed-initiative-blue-growth-and-jobs-mediterranean_en

⁽¹⁷⁾ Podrobnější informace o iniciativě Modrý růst Organizace OSN pro výživu a zemědělství „modrý růst“ viz <http://www.fao.org/3/a-mk541e/mk541e02.pdf>

⁽¹⁸⁾ Viz <http://www.unep.org/ourplanet/june-2017/unep-publications/regional-action-plan-sustainable-consumption-and-production> a https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/themes/international/european_neighbourhood_policy/mediterranean_partnership/docs/rtap2014_2020_en.pdf

⁽¹⁹⁾ <http://www.smartislandsinitiative.eu/en/index.php>

⁽²⁰⁾ <http://www.imo.org/en/Pages/Default.aspx>

4.2.2 V nadcházejících letech může vinou změny klimatu, která ovlivní především podmínky v zemích jižního Středomoří, dojít ke zhoršení chudoby a nezaměstnanosti mladých lidí. Za účelem zlepšení životních podmínek obyvatel a předcházení migraci by Komise měla ve spolupráci s místními orgány a sociálními partnery přijmout rozvojová opatření na místní úrovni – např. formou podpory malých a středních podniků, živností, prostřednictvím zvláštních opatření na podporu primárního sektoru a podporou místních produktů zemědělství a rybolovu na evropských trzích atd. – společně s odpovídajícím zlepšením místního vzdělávání a odborné přípravy. Modrá ekonomika může zajistit důstojný příjem tisícům rodin prostřednictvím moderních malokapacitních a vysoce kvalitních přístupů k rybolovu, ochraně a k nabídce produktů rybolovu.

4.2.3 Rodinné podniky, malé podniky a mikropodniky s tradiční organizační strukturou, provozními systémy a činnostmi tvoří páteř místních ekonomik na obou březích Středozemního moře, zejména v sektorech a odvětvích, které tvoří modrou ekonomiku. Z tohoto důvodu se EHSV domnívá, že vedle iniciativ na podporu inovativního a technologicky vyspělého podnikání je přinejmenším stejně důležité podporovat programy pro tradiční hospodářské činnosti.

4.2.4 V tomto smyslu EHSV tvrdí, že by měla být posílena druhá skupina činností v rámci této priority, která se týká vytváření námořních uskupení. Systémy vytváření sítí a navazování spolupráce mezi malými výrobními podniky a mikropodniky může zlepšit jejich odolnost a konkurenceschopnost z hlediska nákladů a současně zachovat tolik potřebnou diferenciaci vyráběného zboží a poskytovaných služeb. Vytváření uskupení může být na druhé straně účinné v konkrétních odvětvích, v nichž má zásadní význam koncentrace kapitálu – jako např. odvětví energie z obnovitelných zdrojů a nákladní dopravy. EHSV však považuje myšlenku vytváření uskupení, zřizování inkubátorů a propagaci plánů podnikání prostřednictvím služeb „podnikatelských andělů“ za poněkud předčasnou dokonce i pro vyspělejší ekonomiky v EU, což poukazuje na nutnost plánovat přesně vymezené služby podpory, zejména pro malovýrobce, řemeslníky a obchodníky na jižním pobřeží Středozemního moře.

4.2.5 V souladu se čtvrtou strategickou prioritou výše jmenované nedávno zveřejněné zprávy WWF o oživení hospodářství v oblasti Středozemního moře je navíc nejen možné, ale i nutné přeměřovat veřejné a soukromé finanční prostředky do uvolnění potenciálu přírodních zdrojů v této oblasti. Tím lze vytvářet příjmy a zároveň zohledňovat sociální a environmentální udržitelnost prostřednictvím mechanismů obchodování s uhlíkem, jako jsou např. platby za ekosystémové služby⁽²¹⁾. Ve Středozemním moři patří například k nejúčinnějším systémům ukládání uhlíku mořské řady, což znamená, že veřejné a soukromé investice do této oblasti mohou spojit posílení místního hospodářského růstu s přispíváním ke globální strategii v oblasti klimatu.

4.3 Lepší správa moře

4.3.1 Aby mohla být první skupina činností – územní plánování a správa pobřeží – úspěšná, je třeba přijmout přístup „čtverné šroubovice“⁽²²⁾. Musí být posíleno zapojení orgánů místní správy (obcí a regionů), vysokých škol, odvětví výzkumu a vývoje, sociálních partnerů a organizací občanské společnosti – podle příslušných oblastí činnosti jednotlivých subjektů –, protože jsou mnohem lépe obeznámeny s místními sociálně-ekonomickými a environmentálními podmínkami a jsou i flexibilnější z administrativního hlediska.

4.3.2 Rozhodující úlohu v sociálně-ekonomickém rozvoji Středomoří by v tomto smyslu měly sehrát organizované hospodářské a sociální zájmy. Komise by měla ve spolupráci s Uníí pro Středomoří předložit sdělení zástupcům soukromého sektoru ke konzultaci, zaručit jim možnost podílet se zásadním způsobem na plánování, a tím zajistit jejich účinnější zapojení do provádění příslušných programů a činností. Pokud jde o rybolov, měla by být přijata opatření k posílení režimů společného řízení tím, že bude zajištěno, aby se zainteresované strany mohly podílet na rozhodovacím postupu.

4.3.3 Měla by být věnována pozornost nedostatku spolupráce mezi evropskými a mimoevropskými zeměmi v západním Středomoří, zejména s ohledem na otázky bezpečnosti a migrace, které se dotýkají hospodářského rozvoje.

⁽²¹⁾ K platbám za ekosystémové služby dochází tehdy, když příjemce nebo uživatel ekosystémové služby činí přímou nebo nepřímou platbu poskytovateli takové služby. V případě oblasti Středozemního moře lze platby za ekosystémové služby rovněž předjímat jakožto environmentální odůvodnění převodu finančních prostředků ze severního na jižní pobřeží.

⁽²²⁾ Viz <http://cor.europa.eu/en/documentation/studies/Documents/quadruple-helix.pdf>

4.3.4 Rybolov je jedním z klíčových faktorů hospodářské činnosti ve Středomoří a po cestovním ruchu druhým nejvýznamnějším zdrojem bohatství. EHSV souhlasí s tím, že je třeba plánovat konkrétní činnosti v tomto odvětví podobné těm, jaké jsou vytyčeny ve čtvrté skupině činnosti v rámci této priority. Programy by se měly zaměřovat na omezení nadměrného rybolovu a rozvoj podpůrných služeb a financování s cílem zajistit zachování drobného rybolovu a současně i rozvoj pobřežních komunit. Evropský námořní a rybářský fond⁽²³⁾ musí být flexibilnější, aby byly při přípravě účinných iniciativ odstraněny překážky mezi jednotlivými úrovněmi veřejné správy.

4.3.5 EHSV se domnívá, že by měla být posílena úloha Generální komise pro rybolov ve Středomořím moři (GFCM), aby se zajistilo, že budou přijímána potřebná, soudržná a kompatibilní administrativní opatření s cílem zvrátit nepříznivý stav rybích populací, a to v úzké spolupráci a koordinaci se zeměmi Středomoří, které nejsou členskými státy EU.

4.4 EHSV opakovaně poukazoval na to, že politiky a programy pro Středomoří prováděné v posledních dvaceti letech nevykazují dobré výsledky a že v jejich rámci zůstalo nevyužito obrovské množství prostředků. Na vině je rozdílný přístup a nedostatek účinné koordinace mezi odpovědnými orgány Unie a národními vládami a orgány veřejné správy zemí Středomoří, které nejsou členskými státy EU. Zlepšení úrovně reakce ze strany institucí mimo EU na požadavky evropského financování naléhavě vyžaduje silnou podporu a technickou pomoc, stejně jako větší adaptabilitu ze strany Komise.

4.5 Účinné provádění opatření uvedených ve sdělení zvláště ohrožuje těžkopádná byrokracie, jak jednoznačně vyplývá z kapitoly Správa a provádění, ale také účast zcela odlišných orgánů/institucí s různými strukturami a přístupy, jako např. zasedání ministrů, Komise, Unie pro Středomoří atd. Je třeba přijmout operační plán, který stanoví konkrétní organizační/administrativní nástroje a vymezí přesné úlohy.

4.6 EHSV se domnívá, že by měla být okamžitě ustavena pracovní skupina pro modrou ekonomiku a měl by být vypracován i jednoznačně definovaný plán opatření a pravomocí navázaný na pracovní skupiny Unie pro Středomoří. Pracovní skupina by měla být dostatečně flexibilní, aby mohla v případě mimořádných událostí – přírodních a ekologických katastrof atd. – rychle reagovat, ale také aby mohla plnit konkrétní úkoly a povinnosti. EHSV je opatrný ve svém hodnocení účinnosti pracovní skupiny, která bude záviset na jejím složení a na přímé účasti evropských orgánů a institucí a národních vlád zemí, které nejsou členskými státy EU. EHSV se proto domnívá, že by skupina měla být od samého počátku pečlivě navržena a měla by mít přesně vymezené organizační schéma a účinný systém procesů a postupů, stejně jako odborně koncipovaný specifický plán činnosti.

V Bruselu dne 6. prosince 2017.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Georges DASSIS

⁽²³⁾ Více informací viz https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_en

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Akční plán pro přírodu, lidi a hospodářství

[COM(2017) 198 final]

(2018/C 129/15)

Zpravodaj: **Lutz RIBBE**

Konzultace	Evropská komise, 31. 5. 2017
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Rozhodnutí plenárního shromáždění	25. 4. 2017
Odpovědná specializovaná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato ve specializované sekci	21. 11. 2017
Přijato na plenárním zasedání	6. 12. 2017
Plenární zasedání č.	530
Výsledek hlasování	157/5/6
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV předně vítá výsledek kontroly účelnosti směrnic o ochraně přírody. Vyplývá z ní, že směrnice o ochraně přírody jsou jakožto základní kameny širší politiky EU v oblasti biologické rozmanitosti účelné, ale že se musí podstatně zlepšit jejich provádění.

1.2 Jakkoli je každé z 15 předložených jednotlivých opatření nového akčního plánu smysluplné, vytváří návrh jako celek ve výsledku zmatek, protože není jasné, jak se vztahuje ke stávající strategii v oblasti biologické rozmanitosti, a obsahuje navíc řadu tematických překryvů, přičemž přináší jen okrajové inovace. Výbor by považoval za smysluplnější, kdyby bylo provedeno hodnocení a případně doplnění stávající strategie v oblasti biologické rozmanitosti.

1.3 Problém, který je pro úspěšnou politiku v oblasti biologické rozmanitosti skutečně rozhodující, spočívá v tom, že pro vlastníky a uživatele půdy nepředstavují opatření na podporu a zachování biologické rozmanitosti v současné době většinou žádný zdroj příjmu, nýbrž naopak zdroj nákladů. Opatření v oblasti biologické rozmanitosti se těm, kdo je mají provádět, musejí hospodářsky vyplácet, a to bez ohledu na to, zda se jedná či nejedná o lokality sítě Natura 2000. Zátěž s nimi spojenou nemohou a nesmějí nést jen oni sami. V žádném z programů, které EU a její členské státy doposud zahájily, se toto základní dilema nepodařilo fakticky překonat a ani akční plán, ve kterém se hovoří o situacích přinášejících prospěch oběma stranám, bohužel nenabízí žádná východiska, která by k tomuto cíli vedla.

1.4 Chybějící financování není jen hlavní překážkou dosažení sjednaných cílů v oblasti biologické rozmanitosti, ale i příznačným projevem nesprávného vývoje evropské politiky. Jsou přijímány zákony, které vytvářejí náklady, zároveň však neexistuje žádná dohoda o tom, kdo tyto náklady ponese či jakým způsobem budou hrazeny.

1.5 EHSV znovu vyzývá Komisi, aby provedla nejnovější výpočty odhadovaných nákladů spojených se sítí Natura 2000. Opakovaně uváděné náklady ve výši 6,1 mld. EUR podle EHSV odpovídajícím způsobem neodrážejí prostředky, jež síť Natura 2000 vyžaduje a které by spíše měly činit dvojnásobek až trojnásobek této částky.

1.6 EHSV proto považuje za nevyhnutelné, aby byl předložen návrh dlouhodobé strategie krytí finančních potřeb politiky v oblasti biologické rozmanitosti ⁽¹⁾. Diskuse o finančním výhledu na období po roce 2021 by pro to sice mohla vytvořit vhodný rámec, avšak ani akční plán, ani dosavadní východiska, s nimiž se lze seznámit v *diskusním dokumentu o budoucnosti financí EU* ⁽²⁾, nesvědčí o tom, že by se situace mohla v budoucnu rozhodujícím způsobem zlepšit.

1.7 EHSV výslovně vítá, že Evropská komise chce v rámci akčního plánu dále rozvíjet strategii pro zelenou infrastrukturu. Ale i v souvislosti s touto směřovatou koncepcí by chtěl Výbor poukázat na to, že koncepce bez financování žádné změny nepřinese.

2. Souvislosti stanoviska

2.1 Svou první strategii v oblasti biologické rozmanitosti ⁽³⁾ přijala EU již v roce 1998 s cílem zastavit ubývání volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin i jejich přírodních stanovišť. Ve strategii pro udržitelný rozvoj přijaté v roce 2001 („Göteborgská strategie“) byly formulovány jasné cíle v oblasti biologické rozmanitosti: omezit úbytek biologické rozmanitosti v EU do roku 2010 a zajistit obnovu stanovišť a přírodních ekosystémů.

2.2 Poté následovala další opatření, mj. akční plán pro zachování biologické rozmanitosti z roku 2001 ⁽⁴⁾ a další akční plán v této oblasti z května 2006 ⁽⁵⁾, který se obsahově od toho prvního téměř nelišil.

2.3 Když se ukázalo, že přijatého a ohlášeného cíle není možné dosáhnout, byla na základě sdělení Komise *Variety koncepce a cíle EU v souvislosti s biologickou rozmanitostí po roce 2010* ⁽⁶⁾ přijata další, nová strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2020 ⁽⁷⁾, která však v podstatě zase jen opakovala staré požadavky a nástroje z dřívějších akčních plánů a posunula cíl původně stanovený pro rok 2010 do roku 2020.

2.4 Hodnocení této strategie v oblasti biologické rozmanitosti v polovině období, která zahrnovala celkem 20 opatření provádějících 6 jasné vymezených jednotlivých cílů, ukázalo, že její výsledky jsou žalostné, a dospělo k závěru, že má-li být dosaženo nově vytyčeného cíle, tj. do roku 2020 zcela zastavit úbytek druhů a zajistit obnovu úsilí zaniklých stanovišť, je nutné podstatně zvýšit úsilí vyvíjené v oblasti ochrany životního prostředí.

2.5 EHSV se ke všem těmto dokumentům vyjádřil ve stanoviscích, která jsou v zásadě stále stejná, a kriticky konstatoval, že

- v EU „k problematice zachování biologické rozmanitosti existuje řada zákonů, směrnic, programů, modelových projektů, politických prohlášení či doporučení, zcela nedostatečné je však provádění a koordinované jednání na všech politických úrovních“,
- „politikové zatím nebyli schopni resp. ochotni realizovat opatření, jež jsou již léta uznávána za nezbytná, přestože se ve sdělení zas a znovu opakuje, že z rázné politiky v oblasti biologické rozmanitosti má stejnou měrou prospěch společnost i hospodářství“ ⁽⁸⁾,
- politika EU v oblasti biologické rozmanitosti je tedy klasickým příkladem politiky nedodržených slibů na evropské i vnitrostátní úrovni, a je tomu tak i přesto, že tato politika správně určila problémy a rovněž zavedla potřebné nástroje. Změnu platných právních základů nepovažoval EHSV za nutnou.

2.6 Junckerova Komise nicméně i tak provedla v rámci svého programu pro účelnost a účinnost právních předpisů (REFIT) přezkum směrnic o ochraně přírody. Jeho výsledek potvrdil názor EHSV a také Rada ve složení pro životní prostředí ve shodě s ním konstatovala, že „směrnice o ochraně přírody jsou jakožto základní kameny širší politiky EU v oblasti biologické rozmanitosti účelné, ale že dosažení jejich cílů a rozvinutí jejich plného potenciálu je možné pouze podstatným zlepšením jejich provádění“ ⁽⁹⁾.

⁽¹⁾ Viz stanovisko EHSV *Politika EU v oblasti biologické rozmanitosti* (Úř. věst. C 487, 28.12. 2016, s. 14) a stanovisko EHSV *Hodnocení programu LIFE v polovině období* (Úř. věst. C 173, 31.5.2017, s. 7).

⁽²⁾ COM(2017) 358 ze dne 28. června 2017.

⁽³⁾ COM(1998) 42 final.

⁽⁴⁾ COM(2001) 162 final.

⁽⁵⁾ COM(2006) 216 final.

⁽⁶⁾ COM(2010) 4 final.

⁽⁷⁾ COM(2011) 244 final.

⁽⁸⁾ Viz stanovisko EHSV *Naše životní pojistka, náš přírodní kapitál: strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2020* (Úř. věst. C 24, 28.1.2012, s. 111).

⁽⁹⁾ Viz závěry Rady ve složení pro životní prostředí ze dne 19. června 2017.

2.7 Komise v reakci na výsledky procesu REFIT předložila Akční plán pro přírodu, lidi a hospodářství⁽¹⁰⁾, který je předmětem tohoto stanoviska.

3. Obecné připomínky k akčnímu plánu

3.1 Akční plán začíná opětovným popisem dramaticky se zhoršujícího stavu druhů a stanovišť, jež měly být díky směrnicím o ochraně přírody, přijatým v roce 1979 a 1992, vlastně již dlouhou dobu chráněny. Za hlavní důvody nedostatků v provádění jsou považovány mj. „omezené zdroje, nedůrazné prosazování, omezené začleňování cílů v oblasti ochrany přírody do jiných oblastí politiky, nedostatečné znalosti a přístup k údajům, mizivá osvěta a slabé zapojení zúčastněných stran. Navíc ti, kdo směrnice provádějí, zejména na regionální a místní úrovni, nejsou někdy dostatečně poučeni o jejich požadavcích ani o flexibilních řešeních a možnostech, které směrnice nabízejí. To může vytvářet napětí mezi ochranou přírody a hospodářskou činností“.

3.2 Cílem akčního plánu je „zlepšit provádění směrnic, jejich soudržnost se sociálně-ekonomickými cíli a jejich začlenění do života orgánů, zúčastněných stran a občanů na národní, regionální a místní úrovni“.

3.3 Vzhledem k silnému územnímu rozměru směrnic a ke klíčové roli, již při jejich provádění sehrávají regionální a místní orgány, byl do přípravy tohoto akčního plánu úzce zapojen Evropský výbor regionů (VR), který bude hrát do budoucna ústřední úlohu při zapojování a zvyšování povědomí regionálních a místních orgánů.

3.4 Akční plán obsahuje přesný časový plán, a Komise chce ještě před skončením svého nynějšího funkčního období v roce 2019 podat zprávu „o zjištěních“. To je podle názoru Výboru záměr velmi ambiciózní už jen proto, že pro potřeby provádění tohoto akčního plánu nebyly v Komisi vytvořeny žádné další personální kapacity.

3.5 Akční plán se dělí na 4 prioritní oblasti, k nimž se pojí celkem 15 konkrétních opatření:

- priorita A: Zlepšit pokyny, prohloubit znalosti a zajistit větší soudržnost s obecnějšími sociálně-ekonomickými cíli,
- priorita B: Vytvořit politickou odpovědnost a posílit soulad,
- priorita C: Posílit investice do sítě Natura 2000 a zlepšit součinnost s nástroji financování EU,
- priorita D: Lepší komunikace a osvěta, která zapojí občany, zúčastněné strany a komunity.

4. Konkrétní připomínky EHSV k akčnímu plánu

4.1 EHSV předně vítá výsledek kontroly účelnosti směrnic o ochraně přírody, který, jak se domnívá, potvrzuje jeho dosavadní postoj. Do této kontroly se zapojilo pozoruhodně velké množství zainteresovaných stran. Z toho je zřejmé, že politika EU v oblasti biologické rozmanitosti je téma, které zajímá široké vrstvy obyvatelstva, jehož se částečně i přímo dotýká, a že je předmětem živých diskusí.

4.2 Jakkoli je možné, že každé z 15 jednotlivých opatření akčního plánu může samo o sobě přispět k lepšímu provádění stávajících právních předpisů v oblasti ochrany přírody, považuje EHSV za poněkud iritující, že Komise opět předkládá nějaký nový plán. K dosažení téhož cíle podle názoru EHSV stačilo zhodnotit stávající strategii v oblasti biologické rozmanitosti s jejími 6 dílčími cíli a 20 konkrétními opatřeními, provést a uveřejnit důkladnou analýzu nedostatků a na jejím základě pak do stávající strategie případně zapracovat doplňující opatření. Nyní předložený návrh nového akčního plánu vytváří ve výsledku zmatek, protože není vůbec jasné, jak se ke stávající strategii v oblasti biologické rozmanitosti vztahuje, a některá jeho opatření (například v prioritních oblastech B a C) jsou navíc již dlouhé roky součástí programů EU v oblasti biologické rozmanitosti a různých politických agend a čekají na své provedení.

⁽¹⁰⁾ COM(2017) 198 final ze dne 27. dubna 2017.

4.3 EHSV již dříve upozornil na to, že velké množství programů a strategií vytváří spíše zmatek a může vyvolávat dojem, že vydávání stále nových programů/plánů či strategií předstírá jakousi „akčnost“, která však ve skutečnosti přináší jen pramalé zlepšení.

4.4 Již v podtitulku své tiskové zprávy o akčním plánu Komise uvádí, že tento plán má regionům pomoci „chránit biologickou rozmanitost a těžit z ekonomických výhod ochrany přírody“. Výbor oceňuje skutečnost, že v akčním plánu není řeč „jen“ o přírodě / biologické rozmanitosti, ale i o vzájemných vztazích mezi člověkem, přírodou a hospodářskými činnostmi. Je díky tomu zřejmé, že politika v oblasti biologické rozmanitosti není pouze věcí etické či morální povinnosti pečovat o ochranu druhů a přírodních stanovišť, nýbrž sahá dále. I to je v souladu s názory, které EHSV v posledních letech vyjadřoval.

4.5 V mnoha evropských regionech vznikly již před delší dobou koncepce, které ukazují, jak mohou lidé profitovat z přírodního kapitálu. Zcela zjevná je mj. souvislost mezi cestovním ruchem a pestrou a mnohotvárnou krajinou s vysokou mírou biologické rozmanitosti. Stále více se také prosazuje povědomí o tom, že ekosystémové služby – které jsou poskytovány nejen v lokalitách sítě Natura 2000 – přispívají k obecnému blahu.

4.6 Rozhodující problém spočívá ovšem v tom, že pro vlastníky a uživatele půdy nepředstavují opatření na podporu a zachování biologické rozmanitosti v současné době většinou žádný zdroj příjmu, nýbrž naopak zdroj nákladů. Jestliže v minulosti byla „biologická rozmanitost“ takřka jedním z vedlejších produktů extenzivního hospodaření, tak nyní vznikl klasický konflikt ve vztahu k využívání půdy, jehož příčinou jsou mj. těžko únosné rámcové hospodářské podmínky, s nimiž se potýkají například zemědělci a lesníci.

4.7 Opatření v oblasti biologické rozmanitosti se těm, kdo je mají provádět, musejí hospodářsky vyplácet, a to bez ohledu na to, zda se jedná či nejedná o lokality sítě Natura 2000. Zátěž s nimi spojenou nemohou a nesmějí nést jen oni sami. V programech, které EU a její členské státy doposud předložily, se toto základní dilema nepodařilo překonat a ani akční plán, ve kterém se hovoří o situacích přinášejících prospěch oběma stranám, bohužel nenabízí žádná východiska, která by k tomuto cíli vedla.

4.8 Ani opatření, která v dosavadních strategiích v oblasti biologické rozmanitosti chyběla a stala se součástí nového akčního plánu, na tom nic nemění: žádné, byť sebelepší osvětové kampaně či sebelépe promyšlené způsoby zapojení veřejnosti a právě tak ani vylepšené pokyny či vyhlášení 21. května jako „Evropského dne sítě Natura 2000“ – to vše jsou opatření, která nyní akční plán nově obsahuje – se nemohou setkat s úspěchem, nebudou-li vytvořeny odpovídající hospodářské a finanční rámcové podmínky. Právě v tomto ohledu jsou podle EHSV nutná zásadní zlepšení a v rámci nových střednědobých fiskálních plánů po roce 2021 musí být zajištěno dostatečné účelově vázané financování sítě Natura 2000. Na úrovni EU, ale i členských států je třeba zajistit dostatečné personální zdroje orgánů pověřených prováděním.

5. Dilema chybějících finančních zdrojů

5.1 Již v době, kdy se začínala budovat síť Natura 2000, bylo například vlastníkům a uživatelům půdy příslibeno, že pokud budou mít opatření či povinnosti zaváděné v lokalitách sítě Natura 2000 nepříznivý dopad na jejich hospodářskou činnost, budou mít alespoň zajištěnou dostatečnou finanční náhradu. Ve svém *Hodnocení provádění akčního plánu EU pro biologickou rozmanitost v roce 2010* ⁽¹¹⁾ dospěla Komise k závěru, že zajištění dostatečných finančních prostředků je jedním ze čtyř nejdůležitějších podpůrných opatření. Sama však zároveň konstatovala, že „je pokryto pouze 20 % celkových potřeb finančních prostředků na správu chráněných oblastí v Evropě včetně sítě Natura 2000. V roce 2004 se odhadovalo, že správa sítě Natura 2000 by pro EU-25 vyžadovala roční investici 6,1 miliardy EUR“. Každoročně tudíž chybí nejméně 5 miliard EUR!

5.2 Z novějších výpočtů odhadovaných nákladů na obhospodařování lokalit sítě Natura 2000 je zřejmé, že je zapotřebí podstatně více finančních prostředků. Německé spolkové země vyčíslují roční potřebu finančních prostředků na síť Natura 2000 v Německu na 1,417 mld. EUR, což je v průměru 175 EUR/ha. Pokud tyto náklady na 1 ha extrapolujeme na pevninské oblasti sítě Natura 2000 v celé EU, činí roční objem potřebných prostředků v EU-28 dokonce téměř 21 mld. EUR. K tomu je třeba připočítat ještě náklady na mořské lokality sítě Natura 2000. EHSV důrazně vyzývá Komisi, aby provedla nejnovější a realistické výpočty odhadovaných nákladů spojených s celou sítí Natura 2000.

⁽¹¹⁾ COM(2010) 548 final, s. 13.

5.3 Chybějící finanční prostředky potřebné k obhospodařování sítě Natura 2000 nejsou jen hlavní překážkou dosažení sjednaných cílů v oblasti biologické rozmanitosti, ale i příznačným projevem nesprávného vývoje evropské politiky. Jsou přijímány zákony, které vytvářejí náklady, zároveň však neexistuje žádná dohoda o tom, kdo tyto náklady ponese či jakým způsobem budou hrazeny. Chybějící soudržnost mezi právními předpisy EU a rozpočtem EU je hlavní příčinou problémů v oblasti ochrany biologické rozmanitosti v Evropě.

5.4 I akční plán přijímá současný rozpočet EU jako daný. Vzhledem k tomu, že se nacházíme uprostřed stávajícího finančního období 2014–2020, je to pochopitelné; avšak problémy ochrany biologické rozmanitosti jsou s pomocí akčního plánu neřešitelné.

5.5 Jediným finančním opatřením, které je v novém akčním plánu oznámeno, je 10 % navýšení prostředků v rámci rozpočtu programu LIFE, které jsou určeny na projekty podporující ochranu přírody a biologické rozmanitosti. K tomu má dojít rozpočtově neutrálním způsobem, tj. při zachování stávající výše celkového rozpočtu programu LIFE, a tedy na úkor jiných opatření tohoto programu. Na prioritní oblast „Příroda a biologická rozmanitost“ je v rozpočtu programu LIFE na období 2014–2017 k dispozici zhruba 610 milionů EUR. O 10 % více tudíž znamená každoročně 15 milionů EUR.

5.6 Mluví-li tedy Komise ve svém akčním plánu v souvislosti s jeho prioritní oblastí C („Posílit investice ...“) mj. o „součinnosti s financováním ze společné zemědělské politiky“, poukazuje-li na potřebu „zvýšit povědomí o možnostech financování v rámci politiky soudržnosti“ a „společné rybářské politiky“ a oznamuje-li, že stanoví pokyny podporující zavádění „zelené infrastruktury“, je to jistě správné. Žádné z těchto opatření či návrhů však není ničím novým. Jedná se o věci, které jsou již dlouhou dobu součástí politické agendy a již dlouhou dobu jsou prosazovány. Jsou obsaženy ve starších programech a opatřeních v oblasti biologické rozmanitosti, v posledních letech však nepřinášejí žádnou změnu k lepšímu.

5.7 Bylo by proto žádoucí, aby Komise předložila dlouhodobou strategii krytí zmíněných finančních potřeb⁽¹²⁾. Rámecem pro tyto úvahy by se podle názoru EHSV měla stát diskuse o finančním výhledu, která se v současné době otevírá. Zkušenosti ukazují, že projekty spolupráce mezi regiony, organizacemi zabývajícími se ochranou přírody i zemědělci a lesníky mohou být pro provádění opatření sítě Natura 2000 velmi úspěšné, pokud jsou koncipovány tak, aby byly dostatečně hospodářsky zajímavé. Avšak ani akční plán, ani dosavadní východiska, s nimiž se lze seznámit v *diskusním dokumentu o budoucnosti financí EU*⁽¹³⁾, nesvědčí o tom, že by se situace mohla v budoucnu rozhodujícím způsobem zlepšit.

5.8 EHSV výslovně vítá, že Evropská komise chce v rámci akčního plánu dále rozvíjet strategii pro zelenou infrastrukturu. Ale i v souvislosti s touto směřovatou koncepcí by chtěl Výbor poukázat na to, že koncepce bez financování žádné změny nepřinese. V této souvislosti poukazuje EHSV také na závěry Rady ve složení pro životní prostředí, která na svém zasedání dne 19. června 2017 vyzvala Komisi k tomu, dále rozpracovala aby návrh transevropské sítě zelené infrastruktury (TEN-G).

5.9 Výbor proto připomíná své nedávno přijaté stanovisko k hodnocení programu LIFE v polovině období⁽¹⁴⁾, v němž navrhl, že program LIFE „by se měl stát ústředním nástrojem financování sítě Natura 2000. Kdysi zvolený přístup financování sítě Natura 2000 přednostně z Evropského fondu pro regionální rozvoj a prostřednictvím druhého pilíře společné zemědělské politiky je třeba označit za nedostatečný. Výbor v této souvislosti odkazuje na své stanovisko⁽¹⁵⁾ a přimlouvá se za účelově vázané navýšení prostředků programu LIFE ve vhodné výši. Je třeba při tom dbát na soudržnost podpůrných opatření, tedy vyvarovat se protichůdných či zdvojených podpor s ohledem na ostatní fondy EU“.

5.10 Akční plán má vést k lepší komunikaci s občany, osvětě a zapojení občanů, zainteresovaných stran a komunit i místních a regionálních orgánů. Za tímto účelem má být krom jiného zřízena „platforma“ za účasti Výboru regionů. EHSV takovou platformu vítá a je hluboce přesvědčen o tom, že výraznější zapojení občanské společnosti do provádění může mít jen pozitivní výsledky.

⁽¹²⁾ Viz stanovisko EHSV *Politika EU v oblasti biologické rozmanitosti* (Úř. věst. C 487, 28.12.2016, s. 14), a *Hodnocení programu LIFE v polovině období* (Úř. věst. C 173, 31.5.2017, s. 7).

⁽¹³⁾ COM(2017) 358 ze dne 28. června 2017.

⁽¹⁴⁾ Viz stanovisko EHSV *Hodnocení programu LIFE v polovině období* (Úř. věst. C 173, 31.5.2017, s. 7).

⁽¹⁵⁾ Viz stanovisko EHSV *Politika EU v oblasti biologické rozmanitosti* (Úř. věst. C 487, 28.12.2016, s. 14).

5.11 EHSV je potěšen tím, že Komise svůj akční plán vypracovala a bude provádět v úzké spolupráci s Výborem regionů. Sám nabízí svou podporu, neboť se domnívá, že bez zapojení občanské společnosti a jejího přijetí mohou mít místní i regionální orgány jen omezený úspěch.

V Bruselu dne 6. prosince 2017.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU, Euratom) č. 1141/2014 ze dne 22. října 2014 o statusu a financování evropských politických stran a evropských politických nadací

[COM(2017) 481 final – 2017/0219 (COD)]

(2018/C 129/16)

Zpravodaj: **Sir Graham WATSON**

Spoluzpravodajové: **Anne DEMELENNE**

Stéphane BUFFETAUT

Konzultace	Rada ministrů, 11. 10. 2017
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Rozhodnutí předsednictva	přípravná skupina, 17. 10. 2017
Přijato na plenárním zasedání	7. 12. 2017
Plenární zasedání č.	530
Výsledek hlasování	141/0/5
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. EHSV stejně jako Komise zdůrazňuje, že demokracie je jednou ze základních hodnot EU a že politické strany a politické nadace plní zásadní úlohu v rámci zastupitelské demokracie. Je to uznáno v článku 10 SEU a čl. 12 odst. 2 Listiny základních práv EU.
2. Výbor uznává, že nařízení (EU, Euratom) č. 1141/2014 o statusu a financování evropských politických stran a evropských politických nadací přispělo ke zvýšení viditelnosti, uznání, efektivnosti, transparentnosti a zodpovědnosti evropských politických stran a přidružených politických nadací, sdílí však názor Komise, že je zapotřebí další práce ke zvýšení účasti občanů a inkluzivnosti voleb, k posílení evropského rozměru politické diskuse, ke zdůraznění přidružení vnitrostátních politických stran ke stranám evropským a na podporu politické odpovědnosti.
3. Výbor souhlasí s Komisí, že navzdory pokroku, jehož bylo nařízením (EU, Euratom) č. 1141/2014 dosaženo, vykazují stávající pravidla mezery, jimiž je třeba se zabývat, a bere na vědomí výzvu Evropského parlamentu (2017/2733 (RSP)) ke zlepšení a úpravě pravidel.
4. Výbor podporuje návrhy Komise na změny nařízení, pokud jde o to, kdo může podpořit registraci evropské politické strany, o poměrnost financování z EU, prahovou hodnotu pro přístup k tomuto financování, plnění kritérií registrace a zpětné získání finančních prostředků, které byly vynaloženy nesprávně.
5. Výbor vítá záměr Komise zvýšit srozumitelnost volebních programů politických stran na evropské úrovni pro občany. Má však určité pochybnosti ohledně navrhovaného nového odstavce 3a v článku 18 nařízení. Podle něho má evropská politická strana ve své žádosti o financování předložit důkazy prokazující, že její členské strany na svých internetových stránkách během dvanácti měsíců předcházejících datu podání žádosti trvale zveřejňovaly politický program a logo evropské politické strany a pro každou její členskou stranu rovněž informace o zastoupení žen a mužů mezi jejími kandidáty v posledních volbách do Evropského parlamentu a mezi poslanci EP.
6. Výbor se zejména táže, jak se bude první požadavek kontrolovat, jak ho lze uplatnit na nově vznikající strany v členských státech a jak ho lze použít v případě, kdy mají evropské politické strany při přijímání svých politických programů zpoždění. Kromě toho není jasné, proč se druhý požadavek zaměřuje pouze na pohlaví, a nikoli např. na rasová, etnická či jazyková kritéria.

7. Výbor proto doporučuje Komisi, aby se doba, po kterou musí být program k dispozici na internetových stránkách strany, zkrátila z dvanácti měsíců na tři a aby se informace týkající se rozmanitosti kandidátů uvedených na volebních listinách nevyžadovaly pouze v souvislosti s prokázáním poměru počtu žen a mužů, ale i v souvislosti s etnickým původem a jazykovou rozmanitostí.
8. EHSV kromě toho znovu upozorňuje na zvyšující se nerovnost v zacházení s evropskými politickými stranami a nadacemi na jedné straně a evropskými sdruženími a nadacemi s obecnějšími cíli (např. hospodářská, sociální, humanitární, kulturní, environmentální nebo sportovní sdružení atd.) na straně druhé.
9. Výbor opět vyjadřuje politování nad rozhodnutím Komise stáhnout návrh statutu evropského sdružení (překážky, které brání prosazení společnosti s evropským statutem), které přijala před několika lety, a znovu vyzývá Komisi, aby brzy předložila obdobné evropské nařízení o statutu a financování evropských sdružení nepředružených k politickým stranám.

V Bruselu dne 7. prosince 2017.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) č. 1303/2013, pokud jde o změny výše prostředků na hospodářskou, sociální a územní soudržnost a prostředků v rámci cíle Investice pro růst a zaměstnanost a v rámci cíle Evropská územní spolupráce

[COM(2017) 565 final – 2017/0247 COD]

(2018/C 129/17)

Konzultace	Rada Evropské unie, 19. 10. 2017 Evropský parlament, 23. 10. 2017
Právní základ	články 177 a 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná specializovaná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato na plenárním zasedání	6. 12. 2017
Plenární zasedání č.	530
Výsledek hlasování	160/0/2
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

Výbor s tímto návrhem souhlasí a domnívá se, že nevyžaduje žádné připomínky z jeho strany, a proto jednomyslně rozhodl, že stanovisko předloží k hlasování bez rozpravy (čl. 50 odst. 4 a čl. 56 odst. 3 jednacího řádu).

V Bruselu dne 6. prosince 2017.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Georges DASSIS

